

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Π.Μ.Σ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ (Criminal Law and Criminology)
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ & ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (Criminology and
Criminal Policy)
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2020-2021

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της Αικατερίνης Πασχάλη του Γεωργίου
A.M.: 7340011020007

Ιδιωτικές φυλακές:
Όψεις της Ιδιωτικοποίησης στα Σύγχρονα Σωφρονιστικά Συστήματα

Επιβλέπουσα

Επικ. Καθηγήτρια Α.-Ι. Τζαννετάκη

Αθήνα, Νοέμβριος 2021

Copyright © [Αικατερίνη Πασχάλη, Νοέμβριος 2021]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τη συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Περιεχόμενα

Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	5
1. Συστηματοποίηση των σύγχρονων μορφών ιδιωτικοποίησης του Σωφρονιστικού συστήματος: το κριτήριο της διάκρισης μεταξύ «ιδιωτικών» και «δημοσίων» φυλακών	8
1.1. Σύγχρονα μοντέλα ιδιωτικοποίησης των φυλακών	9
1.1.1. Το παράδειγμα των ΗΠΑ: κατασκευή και διαχείριση των σωφρονιστικών καταστημάτων από ιδιωτικές εταιρείες	11
1.1.2. Το Γαλλικό Μοντέλο: το όριο της ιδιωτικοποίησης στις σωφρονιστικές αρμοδιότητες	18
1.1.3. Παροχή υπηρεσιών στις φυλακές από ιδιώτες.....	22
1.2. Το κριτήριο της διάκρισης μεταξύ «ιδιωτικών» και δημόσιων φυλακών και η οριοθέτηση του αντικειμένου της παρούσας εργασίας.....	24
2. Σύντομη ιστορία των ιδιωτικών φυλακών: ιστορικές μορφές, αίτια και διεθνής εξάπλωση	28
2.1. Η ιδιωτικοποίηση των φυλακών έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.....	29
2.2. Η κίνηση προς ιδιωτικοποίηση των φυλακών μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο - τα αίτια της αναβίωσης της ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα	31
2.3. Η διεθνής εξάπλωση της ιδιωτικοποίησης των φυλακών	40
2.4. Διεθνής νομοθεσία.....	46
3. Εμπειρικές έρευνες σχετικά με τις ιδιωτικές φυλακές	47
3.1. Έρευνες στο Διεθνές πεδίο.....	47
3.2. Έρευνες στις Η.Π.Α.....	49
3.2.1. Μείωση του κόστους της κράτησης και αποτελεσματικότητα.....	51
3.2.2. Μείωση της υποτροπής.....	54
3.2.3. Ποιότητα των συνθηκών κράτησης.....	56
3.2.4. Επίδραση της ιδιωτικοποίησης στη χρονική διάρκεια των ποινών	58

3.3. Έρευνες στο ΗΒ	59
4. Οικονομοτεχνικά και Δεοντολογικά επιχειρήματα υπέρ και κατά της ιδιωτικοποίησης των φυλακών	62
4.1. Οικονομοτεχνικά ζητήματα σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών	63
4.1.1. Ζητήματα κόστους και αποτελεσματικότητας.....	64
4.1.2. Ζητήματα ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών.....	66
4.1.3. Ζητήματα κινήτρων ως προς την επιβολή της στερητικής της ελευθερίας ποινής	69
4.1.4. Ζητήματα ασφάλειας	71
4.1.5. Ζητήματα λογοδοσίας και ασφάλειας των κρατουμένων.....	72
4.2 Δεοντολογικά ζητήματα σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών.....	73
4.2.1. Η εξουσία του τιμωρείν ως αποκλειστικό δικαίωμα του κράτους	74
4.2.2. Ιστορικό επιχείρημα.....	75
4.2.3. Το κράτος ως εκπρόσωπος μιας ενιαίας πολιτικής και ηθικής κοινότητας: η φύση και ο σκοπός της ποινής σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών	76
4.2.4. Η εξουσία του τιμωρείν ως εμπορικό προϊόν: η ανεξέλεγκτη εξάπλωση του Σωφρονιστικού Συστήματος.....	88
Επίλογος: Οι νέες μορφές εμπλοκής ιδιωτών στο σωφρονιστικό σύστημα και η προοπτική ιδιωτικοποίησης των φυλακών στην Ελλάδα.....	95
Παράρτημα	101
Βιβλιογραφία.....	101
Ελληνική	101
Ξένη	101
Ιστοσελίδες που χρησιμοποιήθηκαν	2

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εγκληματολογίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής της Νομικής Σχολής Αθηνών. Στόχος της είναι να αποκρυσταλλώσει τις μορφές συμμετοχής ιδιωτών στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα και να καταγράψει τα ιστορικά και κοινωνικοπολιτικά αίτια, αλλά και τις επιδράσεις της υιοθέτησης συμβάσεων ιδιωτικοποίησης στο πεδίο εκτέλεσης της ποινής, αναδεικνύοντας τα πρακτικά και δεοντολογικά ζητήματα του φαινομένου. Αφετηρία της βιβλιογραφικής έρευνας, ήταν οι ιδιωτικές φυλακές, όπως εκείνες επανεισήχθησαν από τα Αγγλοσαξονικά κράτη κατά τις δεκαετίες 1980-1990. Ωστόσο, σήμερα, η συμμετοχή ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα, έχει μετασηματισθεί σε μία σύνθετη αγορά προσφερόμενων υπηρεσιών προς τα καταστήματα κράτησης, η οποία απευθύνεται σε όλο και περισσότερες έννομες τάξεις. Επομένως, η υιοθέτηση συμβάσεων ιδιωτικοποίησης στο πεδίο της στερητικής της ελευθερίας ποινής, εμφανίζεται ως ένας καίριος παράγοντας μελέτης και αξιολόγησης των ποινικών συστημάτων ως προς την επιβολή της στερητικής της ελευθερίας ποινής, ενώ ταυτόχρονα, δημιουργεί κρίσιμα δεοντολογικά ζητήματα, σε σχέση με τη φύση και το σκοπό της ποινής, ιδίως ως προς τα όρια της κρατικής εξουσίας στο πεδίο εκτέλεσής της. Προκειμένου, επομένως, να αποδοθεί ολοκληρωμένα η διάσταση του φαινομένου της ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα, η παρούσα εργασία εξετάζει τις έννομες τάξεις που την εισήγαγαν, επιχειρώντας να αποτυπώσει μια κατά το δυνατόν ολοκληρωμένη εικόνα των επιδράσεων που επέφεραν οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις. Στο πλαίσιο αυτό αξιοποιήθηκαν τα διαθέσιμα εμπειρικά δεδομένα, αλλά και οι συναφείς δεοντολογικοί προβληματισμοί, που έχουν εκφραστεί από την επιστημονική κοινότητα.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, επιχειρείται, ακριβώς, η εξέταση των μορφών εκχώρησης λειτουργιών των καταστημάτων κράτησης σε ιδιώτες, όπως έχουν υιοθετηθεί από τις σύγχρονες έννομες τάξεις, σε μία απόπειρα να προσδιοριστεί το στοιχείο της διάκρισης μεταξύ ιδιωτικών και δημοσίων φυλακών. Η ανάλυση αφενός εξετάζει τα δομικά στοιχεία των υπαρκτών συμβάσεων ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα και αφετέρου επιχειρεί να συνδέσει τις επικρατέστερες μορφές τους με τις έννομες τάξεις από τις οποίες έχουν εφαρμοστεί, ιδίως σε σχέση με τα επικρατέστερα στοιχεία του νομικού τους πολιτισμού. Περαιτέρω, παραθέτουμε στοιχειώδεις πληροφορίες για τις έννομες τάξεις που υιοθέτησαν το κάθε μοντέλο σύμβασης ιδιωτικοποίησης, σε

μία απόπειρα αποτύπωσης της εξάπλωσης και της επίδρασης των συμβάσεων δημοσίου-ιδιωτικού τομέα στα διεθνή σωφρονιστικά συστήματα. Μέσα από αυτή την ανάλυση, αναζητούνται, τέλος, τα όρια που θέτει η κάθε έννομη τάξη, στην ιδιωτικοποίηση θεσμών του σωφρονιστικού της συστήματος σε μία απόπειρα αποτύπωσης του κριτηρίου διάκρισης μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φυλακών

Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας αναζητούμε την πορεία εξέλιξης της ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα. Ξεκινώντας από τις ιστορικές μορφές συμμετοχής ιδιωτών σε αυτά, αναζητούμε τα αίτια επανεμφάνισής τους στα Αγγλοσαξονικά κράτη των δεκαετιών 1980-1990, αλλά και τα αίτια της διεθνούς τους εξάπλωσης. Μέσα από αυτή την ανάλυση επιχειρούμε να αναδείξουμε αφενός το αποικιοκρατικό παρελθόν της συμμετοχής ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα, αλλά και τη δραστηριότητα των ιδιωτικών εταιρειών διαχείρισης των φυλακών, ως κύριο παράγοντα διεθνούς εξάπλωσης της ιδιωτικοποίησης στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα.

Περαιτέρω, έχοντας παρουσιάσει μία κατά το δυνατόν συνεκτική εικόνα της ιδιωτικοποίησης στο διεθνές πεδίο, ασχολούμαστε με την εμπειρική έρευνα στον τομέα αυτό. Ειδικότερα, στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας, επιχειρούμε να αναδείξουμε, αφενός τις ελλείψεις και τις μεθοδολογικές δυσχέρειες των συναφών ερευνών και αφετέρου τα πορίσματα από την εφαρμογή των συμβάσεων ιδιωτικοποίησης στις ΗΠΑ και το ΗΒ. Οι εν λόγω έννομες τάξεις, επιλέγονται, λόγω της μακράς, πλέον, εμπειρίας τους με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών και της ως εκ τούτου ικανοποιητικής παραγωγής συναφών εμπειρικών ερευνών στο πεδίο αυτό.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο της παρούσης, επιχειρούμε να παρουσιάσουμε ένα μέρος της εκτεταμένης συζήτησης αναφορικά με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών. Ειδικότερα, ένα μεγάλο τμήμα της σχετικής βιβλιογραφίας, αφορά στη συζήτηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, αλλά και των δεοντολογικών προβληματισμών που αυτή δημιουργεί από οικονομοτεχνική και δεοντολογική σκοπιά. Όπως θα καταστεί σαφές, η μακρόχρονη εμπειρία με τα συστήματα ιδιωτικοποίησης των φυλακών, έχει απομυθοποιήσει σε μεγάλο βαθμό την πρώιμη σχετική επιχειρηματολογία, η οποία εστίαζε απλώς στην πρόταξη του ιδιωτικού ή του δημοσίου τομέα ως καταλληλότερου για τη διαχείριση των φυλακών, αναδεικνύοντας βαθύτερους δεοντολογικούς προβληματισμούς, ιδίως σε σχέση με την εμπορευματοποίηση της ποινής και την επίδραση που αυτή έχει ασκήσει στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα.

Από την παραπάνω ανάλυση, θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε, ακριβώς, τη μεταβολή που έχει επέλθει στο σύγχρονο σωφρονιστικό πεδίο εξαιτίας της ιδιωτικοποίησης. Η πολύχρονη εμπειρία των σωφρονιστικών συστημάτων με το πεδίο της «πλήρους» ιδιωτικοποίησης των φυλακών, που υιοθέτησαν τα αγγλοσαξονικά κράτη, περιορίζει, συχνά, τη συζήτηση στην στις ιδιωτικές φυλακές εν στενή έννοια, οι οποίες αποτελούν και την ακραία μορφή συμμετοχής ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα, συγκεντρώνοντας και το μεγαλύτερο πεδίο των αντίστοιχων δεοντολογικών προβληματισμών. Η ανάδειξη, ωστόσο, του πεδίου εκτέλεσης της ποινής ως αγορά υπηρεσιών και οι επιπτώσεις που αυτή συνεπάγεται για τη νομιμότητα και τη συνοχή στο πεδίο εκτέλεσης της ποινής, χρήζουν αντίστοιχης διερεύνησης, και εντάσσονται στο ερώτημα, αν, τελικά, οι φυλακές αποτελούν θεμιτό πλαίσιο για τη δραστηριοποίηση των ιδιωτικών εταιρειών, στα σύγχρονα φιλελεύθερα κράτη.

1. Συστηματοποίηση των σύγχρονων μορφών ιδιωτικοποίησης του Σωφρονιστικού συστήματος: το κριτήριο της διάκρισης μεταξύ «ιδιωτικών» και «δημοσίων» φυλακών

Προκειμένου να οριοθετηθεί επαρκώς το αντικείμενο της παρούσας εργασίας, στο παρόν κεφάλαιο αναζητούμε το κριτήριο της διάκρισης μεταξύ των «ιδιωτικών» και των «δημοσίων» φυλακών, μέσα από τις υπαρκτές μορφές ιδιωτικοποίησης στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα. Η περιπλοκότητα που χαρακτηρίζει τις σχέσεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα στη σύγχρονη εποχή, αποτυπώνεται στο πεδίο του σωφρονιστικού συστήματος ακόμα εντονότερη, καθώς, όπως θα δούμε, η εμπλοκή ιδιωτών που αποσκοπούν στο κέρδος, αλλά και μη κερδοσκοπικών οργανώσεων, στα σωφρονιστικά συστήματα διεθνώς, καταλαμβάνει, πλέον, πολλές πλευρές της στερητικής της ελευθερίας ποινής, αλλά και των κοινοτικών ποινών. Ειδικότερα, από την επαναφορά των ιδιωτικών φυλακών κατά τις δεκαετίες του 1980-1990 έως σήμερα, οι μορφές εμπλοκής των ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα έχουν εξαπλωθεί και μετασηματισθεί, επηρεάζοντας και το κριτήριο της διάκρισης μεταξύ των ιδιωτικών και των δημοσίων φυλακών, όπως είχε αρχικά διατυπωθεί.

Πολύ συχνά στη βιβλιογραφία χρησιμοποιούνται οι όροι «ιδιωτικοποίηση των φυλακών», «ιδιωτικοποιημένες φυλακές», αλλά και «ιδιωτικοποίηση του σωφρονιστικού συστήματος», «ιδιωτικοποιημένο σωφρονιστικό σύστημα» κτλ.¹ Η παραπάνω ορολογία συμπεριλαμβάνει τις «ιδιωτικές φυλακές», όπως θα τις ορίσουμε παρακάτω, ωστόσο συχνά συμπεριλαμβάνει και άλλες μορφές εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα στη στερητική της ελευθερίας ποινή, αλλά και στο σωφρονιστικό σύστημα γενικότερα. Προκειμένου, λοιπόν, να οριστεί το κριτήριο της διάκρισης μεταξύ «ιδιωτικών» και «δημοσίων» φυλακών στο σύγχρονο κόσμο, γίνεται μία απόπειρα συστηματοποίησης των «μοντέλων» ιδιωτικοποίησης των φυλακών που συναντώνται στη σύγχρονη εποχή, αλλά και των υπόλοιπων τρόπων με τους οποίους ο ιδιωτικός τομέας εμπλέκεται σήμερα στα διεθνή σωφρονιστικά συστήματα. Το τελευταίο κρίνεται απαραίτητο, ώστε να δοθεί μια κατά το

¹ Βλ. λόγου χάρι: Byrne, James, Kras, Kimberly, Marmolejo Lina, International perspectives on the privatization of corrections, *Criminology & Public Policy* Volume 18, 2019, σελ. 477-503, Cody Mason, International Growth Trends in Prison Privatization, The Sentencing Project, August 2013, Nathan Stephen, The European Market for Privatised Correctional Services: Developments and Implications, Workshop at the EPSU Standing Committee on National and European Administration on Prison Services Luxembourg 19 May 2005, Harding Richard, Rynne John, Thomsen Lisa, History of Privatized Corrections, *Criminology & Public Policy* Volume 18, 2019, Pages 241-267.

δυνατόν συνολική εικόνα των σύγχρονων σχέσεων ιδιωτών και δημοσίου στο πεδίο της εκτέλεσης των ποινών και ιδίως της στερητικής της ελευθερίας ποινής, οι οποίες σχετίζονται άμεσα και με τον ρόλο που έχουν λάβει οι ιδιωτικές φυλακές στο σύγχρονο κόσμο.

Μέσω αυτής της συστηματοποίησης, επιχειρούμε, ακόμα, να χαρτογραφήσουμε την υφιστάμενη κατάσταση των εννόμων τάξεων διεθνώς, σε σχέση με την υιοθέτηση ή όχι συμβάσεων ιδιωτικοποίησης ή άλλων μορφών εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα στα σωφρονιστικά τους συστήματα, ιδίως στις φυλακές. Η απεικόνιση αυτή ήταν αρκετά δυσχερής, όπως θα εξηγήσουμε και αναλυτικά παρακάτω, καθώς, με εξαίρεση τις ΗΠΑ, το ΗΒ και την Αυστραλία, τα διαθέσιμα λεπτομερή στοιχεία και έρευνες σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών στα υπόλοιπα κράτη είναι περιορισμένα².

Μέσα από την παραπάνω ανάλυση επιχειρούμε, τέλος, να εντοπίσουμε το στοιχείο διαφοροποίησης των «ιδιωτικών» από τις δημόσιες φυλακές στο σύγχρονο δυτικό κόσμο και να αναδείξουμε την περιπλοκότητα απάντησής του, οριοθετώντας το πεδίο συζήτησης της παρούσας εργασίας, βάσει και της διαθέσιμης βιβλιογραφίας.

1.1. Σύγχρονα μοντέλα ιδιωτικοποίησης των φυλακών

Η ακριβέστερη ορολογία για την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, με την έννοια που τη συναντάμε στη βιβλιογραφία, είναι αυτή που χρησιμοποιούν οι Allen και English: Συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα στην κατασκευή και την διαχείριση των φυλακών³. Με τον όρο αυτό αποδίδεται αφενός το εύρος της έννοιας της ιδιωτικοποίησης των φυλακών και αφετέρου καθίσταται σαφές ότι όταν γίνεται λόγος για «ιδιωτικοποίηση φυλακών» ή «ιδιωτικές φυλακές», σε καμία περίπτωση δεν αναφερόμαστε στην καθ' όλα ιδιωτικοποίηση, με την έννοια της πλήρους ανεξαρτησίας της φυλακής από την εξουσία, την εποπτεία και τον οικονομικό έλεγχο του κράτους⁴. Αντιθέτως, η κατασκευή ή/και η διαχείριση της φυλακής γίνεται πάντοτε στο πλαίσιο σύμβασης με το κράτος, γεγονός που σημαίνει ότι: α) η εξουσία κράτησης και διαχείρισης της διαμονής των

² Byrne, James, Kras, Kimberly, Marmolejo Lina, International perspectives on the privatization of corrections, *Criminology & Public Policy* Volume 18, 2019, σελ. 477-503, σελ. 497.

³ Allen Rob, English Paul, *Public-Private Partnerships in Prison Construction and Management*, Justice and development working paper series, no. 25, World Bank, Washington, DC, 2013. βλ. Και Λαμπροπούλου Έφη, *Κοινοπρακτικά Σχήματα και Μορφές Εκχώρησης Λειτουργιών των Καταστημάτων Κράτησης σε Ιδιώτες*. Διεθνής και Ευρωπαϊκή εμπειρία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2020.

⁴ Allen, English όπ.π. σελ. 4, βλ. και Logan Charles, *Private Prisons Cons & Pros*, Oxford University Press, New York, Oxford 1990, σελ. 14.

κρατουμένων στη φυλακή προέρχεται απευθείας από το δημόσιο δίκαιο και όχι από τη σύμβαση⁵, β) το κράτος, με το να αναθέτει την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών σε ιδιώτες δεν τους παραχωρεί κανένα μέρος της εξουσίας εκτέλεσης της ποινής, διατηρώντας ενεργή και την ευθύνη για την τήρηση των αντίστοιχων συνταγματικών του υποχρεώσεων (αρχή της αναλογικότητας, αρχή της νομιμότητας, αρχή της ισότητας κτλ.)⁶.

Στη βάση αυτή αντλούν και τη νομιμοποίησή τους οι σύγχρονες «ιδιωτικές» φυλακές, γεγονός που έσπευσαν να ξεκαθαρίσουν από πολύ νωρίς οι υποστηρικτές τους⁷, αλλά και ορισμένα από τα αντίστοιχα νομοθετήματα⁸. Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ήδη από το σημείο αυτό ότι ο Logan (1990), αλλά και άλλοι μελετητές ειδικά στις ΗΠΑ, αναφερόμενοι στις ιδιωτικές φυλακές συμπεριλαμβάνουν οποιαδήποτε μορφή ακούσιας κράτησης, όπως είναι τα κέντρα κράτησης μεταναστών, οι φυλακές ανηλίκων, τα καταστήματα κράτησης προσωρινώς κρατουμένων κτλ.⁹.

Επομένως, εν ευρεία έννοια, «ως ιδιωτικές φυλακές νοούνται σήμερα διεθνώς μόνον αυτές που λειτουργούν με σύμβαση με την κυβέρνηση και που η σύμβαση αφορά την ιδιοκτησία ή/και τη λειτουργία ή/και τη διοίκηση των φυλακών από τον ιδιωτικό φορέα»¹⁰.

Στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα, η ιδιωτικοποίηση των φυλακών έχει υλοποιηθεί βάσει των παρακάτω κυρίαρχων μοντέλων, τα οποία διαφοροποιούνται, ως προς τον βαθμό και το πεδίο συμμετοχής που έχουν επιτρέψει στις ιδιωτικές εταιρείες σε σχέση με τη διαχείριση των φυλακών:

⁵ Βλ. Harding, Richard, *Private Prisons, Crime and Justice: A Review of Research*, Vol. 28, 2001, p. 265-346, σελ. 266, ο οποίος αναφέρεται ειδικά στο στοιχείο αυτό για να διαχωρίσει τη σύγχρονη μορφή της ιδιωτικοποίησης των φυλακών στις ΗΠΑ, με τις παλαιότερες μορφές, πριν τον Β' Παγκόσμιο Βλ. αναλυτικά υπό 2.1.

⁶ Harding (2001) ό.π., σελ. 266.,

⁷ Βλ. Logan (1990) ό.π. σελ. 14.

⁸ Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στο Criminal Justice Act 1991, που αποτέλεσε το νομοθέτημα βάσει του οποίου επιτράπηκαν οι «ιδιωτικές φυλακές» στο ΗΒ, αλλά και σε μεταγενέστερες επίσημες εκθέσεις, δεν αναφέρεται πουθενά ο όρος «ιδιωτικές φυλακές», αλλά αντ' αυτού ο όρος «contracted-out prisons», δηλαδή φυλακές που έχουν παραχωρηθεί με σύμβαση, αντίστοιχα και στη Γαλλία. Βλ. Αλεξιάδης Στέργιος, *Η ιδιωτικοποίηση των φυλακών*, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, Κομοτηνή 1995, σελ. 33.

⁹ Logan (1990) ό.π. σελ. 13., το ίδιο και σε Harding Richard, Rynne John, Thomsen Lisa, *History of Privatized Corrections, Criminology & Public Policy* Volume 18, 2019, Pages 241-267, σελ. 242.

¹⁰ Τζαννετάκη, Οι ιδιωτικές φυλακές και τα όρια αμφισβήτησης της λειτουργίας του κράτους, *Ποινικά Χρονικά* (1993), τομ. ΜΓ", σελ. 9

1.1.1. Το παράδειγμα των ΗΠΑ: κατασκευή και διαχείριση των σωφρονιστικών καταστημάτων από ιδιωτικές εταιρείες

Σύμφωνα με το πρώτο μοντέλο ιδιωτικοποίησης των φυλακών, οι ιδιωτικές εταιρείες αναλαμβάνουν εξολοκλήρου την κατασκευή (ενίοτε) και ιδίως τη διαχείριση του σωφρονιστικού καταστήματος. Οι συμβάσεις αυτές, οι οποίες εισήχθησαν πρώτη φορά από τις ΗΠΑ, ονομάζονται συμβάσεις DCFM (Design, Construct, Finance, Maintain) και αποτέλεσαν την κυρίαρχη μορφή αναβίωσης των ιδιωτικών φυλακών στο σύγχρονο κόσμο. Ωστόσο, το κριτήριο της διάκρισης του εν λόγω μοντέλου, εντοπίζεται, όπως θα αναλυθεί περαιτέρω παρακάτω, περισσότερο στην πλήρη παραχώρηση με σύμβαση της διαχείρισης των φυλακών στις ιδιωτικές εταιρείες και λιγότερο στα στοιχεία του σχεδιασμού και της κατασκευής. Παρόλα αυτά, στα κράτη ιδιωτικοποιούν τις φυλακές τους βάσει του εν λόγω μοντέλου, οι συμβάσεις DCFM αποτελούν την κυρίαρχη μορφή συμβάσεων, που επιλέγονται για την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, γεγονός που αξίζει να σημειωθεί, καθώς ασκεί σημαντική επιρροή στον ευρύτερο σχεδιασμό της σωφρονιστικής πολιτικής τους.

Ειδικότερα, μία ιδιωτική εταιρεία ή κοινοπραξία αναλαμβάνει να χρηματοδοτήσει, κατασκευάσει και στη συνέχεια να διευθύνει τη φυλακή για ένα συμφωνηθέν χρονικό διάστημα (συνήθως 25-30 χρόνια), μετά από το οποίο η φυλακή επιστρέφει στην ιδιοκτησία του δημοσίου¹¹. Κατά τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος αυτού, η διαχείριση της φυλακής, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσληψης προσωπικού γίνεται από την εκάστοτε ιδιωτική εταιρεία και το κράτος απλώς ασκεί εποπτεία, ελέγχοντας αν τηρούνται οι όροι της σύμβασης¹². Σε ορισμένες από τις εν λόγω νομοθεσίες εξαιρούνται από τις παραπάνω αρμοδιότητες των ιδιωτών οι πειθαρχικές διαδικασίες¹³. Όσον αφορά την κατασκευή των φυλακών, αυτή γίνεται εξολοκλήρου με έξοδα της ιδιωτικής εταιρείας, τα οποία στη συνέχεια αποπληρώνονται πλήρως από το κράτος σε δόσεις, μαζί με το κόστος διαμονής ανά κρατούμενο, το οποίο ορίζεται από τη σύμβαση¹⁴ και περιλαμβάνει, επιπλέον,

¹¹ Allen, English όπ.π. σελ. 4, Στις ΗΠΑ γίνεται λόγος για «ιδιοκτησία» των εγκαταστάσεων από τις εταιρείες που τις κατασκευάζουν και τις διαχειρίζονται, δεν είναι σαφές, όμως, αν στις εν λόγω συμβάσεις περιλαμβάνεται η επιστροφή της ιδιοκτησίας στο δημόσιο μετά από συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Η CoreCivic, μία από τις δύο μεγαλύτερες εταιρείες διαχείρισης φυλακών στις ΗΠΑ, αναφέρει στην ιστοσελίδα της ότι προσφέρει προς ενοικίαση τους χώρους που κατασκευάζει για τη λειτουργία δημόσιων υπηρεσιών, δεν είναι ξεκάθαρο αν αναφέρεται και στη λειτουργία φυλακών, βλ. <https://www.corecivic.com/hubfs/resources/What%20We%20Do%20Card.pdf>

¹² Allen, English όπ.π. σελ. 4., Στο ΗΒ, η εποπτεία ασκείται από θεσμοθετημένο όργανο: HM Chief Inspectorate of Prisons βλ. <https://www.justice.gov.uk/about/hmps/contracted-out>

¹³ Όπως στη Ν. Αφρική, όπου η εταιρεία που συνάπτει συμφωνία με το δημόσιο δεν επιτρέπεται να θέσει σε κίνηση πειθαρχική διαδικασία. Βλ. Allen, English όπ.π. σελ. 4. Ο Αλεξιάδης (1995) όπ.π. σελ. 23, αναφέρει ότι αντίστοιχη ρύθμιση ίσχυε βάσει του Criminal Justice Act 1991 και για το ΗΒ, ωστόσο η διάταξη φαίνεται να έχει καταργηθεί.

¹⁴ Allen, English όπ.π. σελ. 5.

την αμοιβή των εν λόγω εταιρειών από το κράτος για τις παρεχόμενες υπηρεσίες¹⁵. Παρ' όλα αυτά, στις έννομες τάξεις που έχουν υιοθετήσει το εν λόγω μοντέλο, συχνά η ιδιωτική διαχείριση φυλακών λαμβάνει χώρα και σε ήδη υπάρχοντα δημόσια κτίρια.

Οι εν λόγω συμπράξεις δημοσίου-ιδιωτικού τομέα, προβλέπουν τη μέγιστη συμμετοχή ιδιωτών στην εκτέλεση της στερητικής της ελευθερίας ποινής, που μπορεί να γίνει αντιληπτή στα σύγχρονα δημοκρατικά κράτη¹⁶. Το επίπεδο αυτό συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στο σωφρονιστικό σύστημα, έχει υιοθετηθεί μέχρι στιγμής ως επί το πλείστον από αγγλόφωνες έννομες τάξεις με νομολογιακό δίκαιο, όπως είναι οι ΗΠΑ, το ΗΒ, η Αυστραλία, η Ν. Αφρική και Νέα Ζηλανδία¹⁷, γεγονός που μπορεί να αναζητηθεί και σε λόγους ιστορικούς, όπως θα αναλυθεί παρακάτω¹⁸. Ο Καναδάς, επίσης, εισήγαγε το εν λόγω μοντέλο ιδιωτικοποίησης για μία φυλακή υψίστης ασφαλείας, με μικρότερη χρονικής διάρκειας σύμβαση, κατά την περίοδο 2001-2006, η οποία στη συνέχεια δεν ανανεώθηκε, λόγω αποδεδειγμένα χαμηλής απόδοσης, μετά από σύγκριση με αντίστοιχου μεγέθους δημόσια φυλακή¹⁹. Ειδικότερα, οι ΗΠΑ, οι οποίες πρωτοστάτησαν και ιστορικά της αναβίωσης της ιδιωτικοποίησης των φυλακών από το 1980 και μετά, διαθέτουν μέχρι σήμερα τον μεγαλύτερο αριθμό κρατούμενων σε ιδιωτικές φυλακές παγκοσμίως²⁰, ωστόσο το ΗΒ, η Αυστραλία και η Ν. Ζηλανδία, εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά κρατούμενων σε ιδιωτικές φυλακές, σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό των κρατούμενων τους²¹. Συγκεκριμένα:

ΗΠΑ:

Σήμερα 30 από τις Πολιτείες της Αμερικής, αλλά και η Ομοσπονδιακή κυβέρνηση διαθέτουν καταστήματα κράτησης, των οποίων η διαχείριση γίνεται από ιδιωτικές εταιρείες σε ιδιωτικές εγκαταστάσεις, βάσει του παραπάνω μοντέλου. Ο πληθυσμός των κρατούμενων σε ιδιωτικές φυλακές

¹⁵ Σημαντικό να επισημανθεί ότι το ποσό αμοιβής των ιδιωτικών εταιρειών στις ΗΠΑ υπολογίζεται κατά κανόνα ανά ημέρα διαμονής του κάθε κρατούμενου στο κατάστημα, γεγονός που, όπως θα δούμε παρακάτω έχει δημιουργήσει σοβαρούς προβληματισμούς σε σχέση με το κίνητρο των ιδιωτικών εταιρειών να διατηρούν τον αριθμό των κρατούμενων στα καταστήματα που διαχειρίζονται υψηλό, βλ. <https://aublr.org/2017/11/private-prison-contracts-minimum-occupancy-clauses/>

¹⁶ Allen, English όπ.π. σελ. 4.

¹⁷ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 241-242.

¹⁸ Βλ. ιδίως υπό 2.1.

¹⁹ Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχουν ιδιωτικές φυλακές στον Καναδά βλ. https://en.wikipedia.org/wiki/Private_prison και Byrne και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 482, <https://www.cbc.ca/news/canada/ontario-to-take-back-control-of-private-super-jail-1.586052>.

²⁰ Σύμφωνα με στοιχεία που παρατίθενται σε Byrne, James, Kras, Kimberly, Marmolejo Lina, International perspectives on the privatization of corrections, Criminology & Public Policy Volume 18, 2019, σελ. 477-503, σελ. 482, Το 2016 στις ΗΠΑ 168.063 κρατούμενοι βρίσκονταν σε ιδιωτικές φυλακές, ποσοστό 8,5% επί του συνολικού ποσοστού των κρατούμενων.

²¹ Βλ. Cody Mason, όπ.π. (2013). σελ. 3, με στοιχεία, ωστόσο από το 2013.

στις ΗΠΑ είναι 115.428 εκ των οποίων οι 27.409 είναι κρατούμενοι της Ομοσπονδιακής κυβέρνησης²². Ο πληθυσμός των ιδιωτικών φυλακών στις ΗΠΑ έχει αυξηθεί από το 2000 έως το 2019 κατά 32%²³, με τον συνολικό αριθμό των κρατουμένων να έχει σημειώσει, στο ίδιο χρονικό διάστημα, αύξηση μόνο κατά 3%. Παρ' όλα αυτά, το 2012, ο πληθυσμός των κρατουμένων στις ιδιωτικές φυλακές των ΗΠΑ σημείωσε τη μεγαλύτερη τιμή του και έκτοτε έχει μειωθεί σημαντικά (κατά 12%). Το γεγονός αυτό αντανακλά, ενδεχομένως τη γενικότερη αποδοκιμασία που έχουν λάβει τα τελευταία χρόνια οι ιδιωτικές φυλακές στις ΗΠΑ, για λόγους που θα αναλυθούν εκτενέστερα παρακάτω²⁴, αλλά και την πρόσφατη εξάπλωση των δραστηριοτήτων των επικρατέστερων εταιρειών ιδιωτικής διαχείρισης φυλακών, σε επιπλέον λειτουργίες του σωφρονιστικού συστήματος και σε νέες έννομες τάξεις²⁵. Πέρα από τις Ομοσπονδιακές φυλακές, στις οποίες το ποσοστό των κρατουμένων σε ιδιωτικοποιημένα καταστήματα φτάνει το 18%²⁶, το ποσοστό ιδιωτικοποίησης ανά Πολιτεία ποικίλει, δημιουργώντας μια ανομοιογενή εικόνα σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών στο σύνολο της Συνομοσπονδίας. Έτσι, 19 από τις 50 Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής δεν διαθέτουν κανενός είδους ιδιωτικό κατάστημα κράτησης (το 2019)²⁷, ενώ στο άλλο άκρο 6 από τις Πολιτείες βασίζονται έντονα σε συμβάσεις ιδιωτικοποίησης φυλακών, όπως περιγράφηκαν παραπάνω (Arizona 19.6%, Hawaii 25.1%, Tennessee 26.4%, Oklahoma 26.6%, Montana 38.8%, New Mexico 43.1%)²⁸. Οι δύο μεγαλύτερες εταιρείες κατασκευής και διαχείρισης φυλακών στις ΗΠΑ σήμερα είναι η GeoGroup και η CoreCivic, ωστόσο, ο ιδιωτικός τομέας είναι ισχυρά συνδεδεμένος με το σωφρονιστικό σύστημα

²² Με στοιχεία από το 2019. Private Prisons in the United States, The Sentencing Project, March 2021, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.sentencingproject.org/publications/private-prisons-united-states/>.

²³ Private Prisons in the United States, (2021) ό.π.

²⁴ Πρόκειται για ένα ζήτημα που συνδέεται άμεσα με την πολιτική κατάσταση και με την εκάστοτε πολιτική δύναμη που βρίσκεται στην προεδρία. Ειδικότερα, πέρα από τα καταστήματα κράτησης της κάθε ξεχωριστής πολιτείας, το Αμερικάνικο Σωφρονιστικό σύστημα διαθέτει και ομοσπονδιακές φυλακές (Federal Prisons), οι οποίες βρίσκονται υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης και έχουν ιδιωτικοποιηθεί αντίστοιχα σε σημαντικό ποσοστό (βλ. Private Prison Population in the United States ό.π.). Η κυβέρνηση Obama είχε ήδη ξεκινήσει προσπάθειες για την εγκατάλειψη της ιδιωτικοποίησης των Federal Prisons, η οποία διακόπηκε από την εκλογή του Trump και επανήλθε και πάλι από τον Biden, ο οποίος έχει ανακοινώσει ότι δεν θα ανανεώσει τις συμβάσεις διαχείρισης των Federal Prisons με τις ιδιωτικές εταιρείες διαχείρισης. Το γεγονός αυτό, εφόσον οι διακηρύξεις του Biden υλοποιηθούν, κατά πάσα πιθανότητα θα επιφέρει κάποια μείωση του ποσοστού του πληθυσμού των Αμερικανών κρατούμενων σε ιδιωτικές φυλακές. Ωστόσο, πολλές απόψεις επισημαίνουν ότι η μεταρρύθμιση αυτή από μόνη της δεν πρόκειται να επιφέρει καμία ουσιαστική αλλαγή στον υφιστάμενο σύστημα ιδιωτικών φυλακών της Αμερικάνικης έννομης τάξης, ειδικά εφόσον οι επιμέρους πολιτείες διατηρούν ενεργές τις συμβάσεις τους με τις ιδιωτικές εταιρείες διαχείρισης φυλακών. (βλ. <https://www.nbcnews.com/news/nbcblk/biden-s-order-terminates-federal-private-prison-contracts-here-s-n1255776>).

²⁵ Βλ. Cody Mason (2013) ό.π. σελ. 1.

²⁶ Επί του συνολικού αριθμού των κρατουμένων που βρίσκονται σε Federal Prisons. Με στοιχεία από το 2016, βλ. Byrne και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 482.

²⁷ Private Prisons in the United States (2021) ό.π.

²⁸ Byrne και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 482

των ΗΠΑ σε ποικίλα επίπεδα, δημιουργώντας ένα σωφρονιστικό σύστημα «συνεργασίας» ιδιωτικού και δημοσίου τομέα²⁹.

Ηνωμένο Βασίλειο:

Η πρώτη ιδιωτικά διαχειριζόμενη φυλακή στο ΗΒ, άνοιξε το 1992, αρχικά για προσωρινώς κρατούμενους και στη συνέχεια ως φυλακή τύπου Β, αποτελώντας το άνοιγμα στην Ευρώπη για την εταιρεία G4S, μίας από τις μεγαλύτερες εταιρείες ιδιωτικής διαχείρισης φυλακών διεθνώς³⁰. Το ΗΒ αποτέλεσε το πρώτο Ευρωπαϊκό κράτος που επέτρεψε τις «ιδιωτικές φυλακές» (βάσει του Criminal Justice Act 1991)³¹, αλλά και το μόνο, μέχρι σήμερα, που έχει επιτρέψει την ιδιωτικοποίηση όλων των πλευρών διαχείρισης των σωφρονιστικών καταστημάτων, ακολουθώντας το Αμερικάνικο μοντέλο ιδιωτικοποίησης³². Έκτοτε και τουλάχιστον έως το 2005³³, όλες οι νέες φυλακές στο ΗΒ, άνοιξαν και λειτούργησαν υπό καθεστώς ιδιωτικής διαχείρισης, αλλά και κατασκευής, χρησιμοποιώντας ως επί το πλείστον το μοντέλο συμβάσεων DCMF (Design, Construct, Manage, Finance)³⁴.

Σήμερα, στην Αγγλία και την Ουαλία λειτουργούν 13 ιδιωτικές φυλακές, των οποίων η διαχείριση γίνεται από τρεις ιδιωτικές εταιρείες: την G4S (Altcourse, Oakwood, Parc and Rye Hill), τη Serco (Ashfield, Doncaster, Dovegate, Lowdham Grange και Thameside) και τη Sodexo (Bronzefield, Forest Bank, Northumberland and Peterborough)³⁵. Το ποσοστό των κρατουμένων σε ιδιωτικές φυλακές στην Αγγλία και την Ουαλία είναι 17,2%, σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των κρατουμένων³⁶. Για τη Σκωτία, τα διαθέσιμα στατιστικά είναι λιγότερα, ωστόσο σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες πληροφορίες, στην Σκωτία λειτουργούν 2 ιδιωτικές φυλακές (η Addiewell και η Kilmarnock),

²⁹ Έρευνα που δημοσιεύτηκε το 2018 από το Corrections Accountability Project, απαρτιζόμενη 3.100 ιδιωτικές εταιρείες οι οποίες εμπλέκονται με κάποιο τρόπο στο σωφρονιστικό σύστημα των ΗΠΑ, αναδεικνύοντας, ακριβώς ότι η εμπλοκή των ιδιωτών με την στερητική της ελευθερίας ποινή στις ΗΠΑ ξεπερνά, πλέον, κατά πολύ τη γνωστή δράση των CoreCivic και GeoGroup, και δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους για τους κρατούμενους, οι οποίοι μπορούν πολύ ευκολότερα να καταστούν θύματα καταχρήσεων των εταιρειών. Βλ. The Prison-Industrial Complex: Mapping Private Sector Players, Corrections Accountability Project, 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.antonioacasella.eu/nume/Urban_2018.pdf

³⁰ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 250, βλ. και Cody Mason (2013) όπ.π. σελ. 6.

³¹ Stephen Nathan (2005) όπ.π. σελ. 9.

³² Όπως θα δούμε παρακάτω, η Γαλλία, αλλά και τα υπόλοιπα κράτη που ακολούθησαν στην ιδιωτικοποίηση πολύ αργότερα, επέτρεψαν μεν τη διαχείριση υπηρεσιών των φυλακών από ιδιώτες, κανένα από τα εν λόγω κράτη, όμως, δεν έχει παραχωρήσει σε ιδιώτες τις αρμοδιότητες που ασκούν οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι, οι οποίοι, βάσει συνταγματικών προβλέψεων πρέπει να παραμείνουν στο κράτος.

³³ Σύμφωνα με στοιχεία από Nathan Stephen (2005) όπ.π. σελ. 6.

³⁴ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 250.

³⁵ Jacqueline Beard, The Prison Estate, House of Commons Library, 8th October 2021. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN05646/SN05646.pdf> σελ. 10.

³⁶ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 250.

συγκεντρώνοντας ένα σημαντικό ποσοστό των συνολικώς κρατουμένων (15,3%)³⁷. Πέραν όμως από το ως άνω μοντέλο ιδιωτικοποίησης των φυλακών στο ΗΒ, η διαχείριση των εγκαταστάσεων (ιδίως της συντήρησης) του συνόλου των καταστημάτων κράτησης στην Αγγλία και την Ουαλία ιδιωτικοποιήθηκε στο διάστημα από το 2012 έως το 2015, ωστόσο επέστρεψε στον έλεγχο του κράτους το 2018³⁸.

Ιδιαίτερα χρήσιμες για την κατάσταση των σωφρονιστικών καταστημάτων στην Αγγλία και την Ουαλία είναι οι εκθέσεις που εκδίδει το σώμα επιθεώρησης φυλακών³⁹, το οποίο επισκέπτεται τις φυλακές προγραμματισμένα ή εκτάκτως, τουλάχιστον κάθε πέντε χρόνια, αξιολογώντας τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων και ασκώντας, μεταξύ άλλων, μιας μορφής ανεξάρτητη εποπτεία στις ιδιωτικές φυλακές της χώρας. Παρ' όλα αυτά, δεν υπάρχουν ξεκάθαρα δεδομένα για την αξιολόγηση των ιδιωτικών φυλακών στο ΗΒ⁴⁰, με εξαίρεση τις συνθήκες εργασίας των σωφρονιστικών υπαλλήλων, οι οποίες φαίνεται να είναι χειρότερες από αυτές των φυλακών του δημοσίου τομέα⁴¹. Διαφοριστική φαίνεται να είναι μία, παλιά ωστόσο, έκθεση του National Audit Office (2003) η οποία επισημαίνει ότι η ιδιωτικοποίηση των φυλακών ευνόησε το σύνολο του σωφρονιστικού συστήματος, μέσω του ανταγωνισμού, αλλά και μέσω της απόκτησης της εμπειρίας των συμβάσεων ιδιωτικοποίησης, αναφέρεται, ωστόσο και σε ορισμένα σημαντικά προβλήματα των ιδιωτικών φυλακών στην Αγγλία και την Ουαλία ειδικότερα η έκθεση επισημαίνει⁴²:

- Την έλλειψη έμπειρου προσωπικού και τη συχνή αλλαγή του
- Τις, σε γενικές γραμμές λιγότερο ασφαλείς συνθήκες των ιδιωτικών φυλακών σε σχέση με τις δημόσιες (οι οποίες οφείλονται και στην ανεπάρκεια κατάρτισης του σωφρονιστικού προσωπικού)

³⁷ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 250. Με στοιχεία από το 2018. Το 2007, η κυβέρνηση της Σκωτίας είχε κρατήσει αρνητική στάση προς τις ιδιωτικές φυλακές, αποτρέποντας την προγραμματισμένη ιδιωτικοποίηση ενός καταστήματος κράτησης και έκτοτε οι νέες φυλακές τη Σκωτίας κατασκευάζονται και λειτουργούν υπό δημόσιο καθεστώς (βλ. <https://www.theguardian.com/politics/2007/aug/23/scotland.devolution>, https://en.wikipedia.org/wiki/Private_prison#United_Kingdom)

³⁸ Beard (2021) όπ.π. σελ. 15.

³⁹ Βλ. <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmiprison/about-hmi-prisons/>

⁴⁰ Βλ. Revd Rt, Selby Peter, Private Punishment: Who Profits?, Prison Reform Trust, January 2005, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.prisonreformtrust.org.uk/portals/0/documents/private%20punishment%20who%20profits.pdf>, Gabrielle Garton Grimwood, Prisons: The Role of Private Sector, House of Commons Library, SN/HA/6811, 30 January 2014.

⁴¹ Stephen Nathan (2005) όπ.π. σελ. 9.

⁴² Σε Λαμπροπούλου (2020) όπ.π. σελ. 105-106.

- Την τάση αύξησης, στις ιδιωτικές φυλακές, του βαθμού επιτήρησης των κρατουμένων με ηλεκτρονικά μέσα, προκειμένου να μειώσουν τον αριθμό του προσωπικού.
- Την αοριστία των όρων των συμβάσεων ιδιωτικοποίησης των φυλακών
- Τη δυσκολία ελέγχου της τήρησης των συμβάσεων από μη κρατικούς φορείς, λόγω του εμπορικού απορρήτου που τις δεσμεύει.

Αυστραλία:

Η Αυστραλία συγκέντρωνε το 2013, το μεγαλύτερο ποσοστό (19%) κρατουμένων σε ιδιωτικές φυλακές, παγκοσμίως⁴³, ποσοστό το οποίο φαίνεται να διατηρείται μέχρι πρόσφατα⁴⁴. Η πρώτη ιδιωτική φυλακή στην Αυστραλία λειτούργησε το 1990, ενώ σήμερα, λειτουργούν εννέα ιδιωτικές φυλακές σε πέντε από τις συνολικά 8 πολιτείες τις χώρας. Οι εταιρείες διαχείρισης φυλακών που δραστηριοποιούνται στην Αυστραλία είναι η Αγγλική Serco (Acacia Prison, Southern Queensland Correctional Centre), και οι Αμερικανικές G4S (Mount Gambier Prison, Port Phillip Prison), GeoGroup (Fulham Correctional Centre, Arthur Gorrie Correctional Centre, Arthur Gorrie Correctional Centre, Ravenhall Prison) και MTC (Parklea Correctional Centre)⁴⁵. Ορισμένες από τις ιδιωτικές φυλακές στην Αυστραλία έχουν περάσει διαδοχικά από τη διαχείριση του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα περισσότερες φορές, στο πλαίσιο ενός μηχανισμού που ονομάζεται «churning». Σκοπός αυτού του μηχανισμού είναι ο έλεγχος της απόδοσης των ιδιωτικών φυλακών σε σχέση με τη δημόσια λειτουργία τους⁴⁶.

Νέα Ζηλανδία:

Η Ν. Ζηλανδία αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα συσχετισμού της ιδιωτικοποίησης των φυλακών με την εκάστοτε πολιτική εξουσία⁴⁷. Η πρώτη ιδιωτική φυλακή στη Ν. Ζηλανδία (Auckland Central Remand Prison, σήμερα Mt Eden Corrections Facility) άνοιξε το 2000, υπό τη διαχείριση της εταιρείας “ACM”, της οποίας ιδιοκτήτρια ήταν η Αμερικάνικη Wackenhut (σήμερα GeoGroup). Η φυλακή επανήλθε στη διαχείριση του δημοσίου το 2005, αλλά ιδιωτικοποιήθηκε και πάλι το 2010, υπό τη διαχείριση της Βρετανικής Serco, φτάνοντας μετά από επέκτασή, να συγκεντρώνει ένα σημαντικό

⁴³ Cody Mason (2013) όπ.π. σελ. 2.

⁴⁴ Οι Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 250, αναφέρουν ότι το 2018, το ποσοστό των ιδιωτικώς κρατούμενων στην Αυστραλία ήταν 18,4%

⁴⁵ Με στοιχεία 2019 από: https://en.wikipedia.org/wiki/Punishment_in_Australia#Private_prisons

⁴⁶ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 250.

⁴⁷ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 251.

ποσοστό των συνολικών κρατουμένων της χώρας (11%)⁴⁸. Το 2015, μετά από σκάνδαλο που ξέσπασε, η φυλακή επανήλθε για δεύτερη φορά σε δημόσια διαχείριση, η οποία διατηρείται μέχρι και σήμερα⁴⁹. Παρόλα αυτά, λόγω προβλεπόμενης αύξησης στον αριθμό των κρατουμένων, η Ν. Ζηλανδία προχώρησε σε νέα σύμβαση με την Serco το 2012, για την κατασκευή και διαχείριση ενός καταστήματος χωρητικότητας 950 κρατουμένων (Auckland South Corrections Facility), το οποίο άνοιξε το 2015 και λειτουργεί μέχρι σήμερα (συγκεντρώνοντας σημαντικό ποσοστό σε σχέση με το σύνολο των κρατουμένων της χώρας: 9%)⁵⁰. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρόβλεψη στην εν λόγω σύμβαση για υψηλά πρόστιμα στην εταιρεία, αν δεν καταφέρει να μειώσει το ποσοστό υποτροπής κατά 10%⁵¹.

Ν. Αφρική:

Στη Ν. Αφρική, οι ιδιωτικές φυλακές εισήχθησαν το 1998 (Correctional Services Act of 1998), σε μια προσπάθεια βελτίωσης του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας, το οποίο μετά την πτώση του apartheid, αντιμετώπιζε σοβαρά ζητήματα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, υπερπληθυσμού και έλλειψης εγκαταστάσεων⁵². Σήμερα, λειτουργούν δύο ιδιωτικά καταστήματα κράτησης στη Ν. Αφρική, με εταιρείες διαχείρισης την G4S και την GeoGroup, καταλαμβάνοντας λιγότερο από το 2% του συνολικού πληθυσμού των κρατουμένων της χώρας⁵³. Η Ν. Αφρική διαφοροποιείται από τις έννομες τάξεις που αναλύθηκαν παραπάνω, ως προς το θεσμικό πλαίσιο βάσει του οποίου επέτρεψε τη λειτουργία των ιδιωτικών φυλακών, προσπαθώντας να διασφαλίσει στο μέγιστο ότι η ευθύνη για την εκτέλεση της ποινής παραμένει στο κράτος και μόνο οι υπηρεσίες μεταβιβάζονται στους ιδιώτες.⁵⁴ Ειδικότερα, ο νόμος απαγορεύει ρητά α. τις συμβάσεις ιδιωτικοποίησης άνω των 25 ετών, β. την επιβολή εκ μέρους των ιδιωτών πειθαρχικών μέτρων και την εμπλοκή του σε θεσμούς που επηρεάζουν τον χρόνο της κράτησης στο κατάστημα (άδειες, υφ' όρον απόλυση κτλ.), γ. την εμπλοκή με οποιονδήποτε τρόπο των ιδιωτών την εκτέλεση των κοινοτικών

⁴⁸ Cody Mason (2013) όπ.π. σελ. 8-9, [https://en.wikipedia.org/wiki/Department_of_Corrections_\(New_Zealand\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Department_of_Corrections_(New_Zealand))

⁴⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Mount_Eden_Prisons

⁵⁰ Η ισχύ της σύμβασης είναι μέχρι το 2040. Βλ. περισσότερα: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_prisons_in_New_Zealand#Auckland_South_Corrections_Facility, Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 251.

⁵¹ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_prisons_in_New_Zealand#Auckland_South_Corrections_Facility, βλ. και Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 251.

⁵² Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 251-252.

⁵³ Byrne και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 7.

⁵⁴ Goyer KC, Prison Privatization in South Africa, Issues Challenges and Opportunities, Institute for Security Studies, Monograph 64, 1 September 2001. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://issafrica.org/research/monographs/monograph-64-prison-privatisation-in-south-africa-issues-challenges-and-opportunities-kc-goyer>

ποιών⁵⁵. Σε αντίθεση, τέλος, με τις έννομες τάξεις που αναλύθηκαν παραπάνω, η ιδιωτικοποίηση των φυλακών στην Ν. Αφρική υπήρξε αδιαμφισβήτητα ζημιογόνα, τόσο από άποψη κόστους-οφέλους, όσο και από άποψη συνθηκών κράτησης, με το κράτος να διάκειται αρνητικά στην περαιτέρω ιδιωτικοποίηση διαχείρισης καταστημάτων κράτησης αλλά και στην παροχή υπηρεσιών στις φυλακές από ιδιώτες⁵⁶.

Η επικράτηση του εν λόγω μοντέλου ιδιωτικοποίησης στις παραπάνω έννομες τάξεις, με εξαίρεση, ενδεχομένως, την περίπτωση της Ν. Αφρικής, στην περίπτωση της οποίας υπεισέρχονται παραπάνω λόγοι, έχει συνδεθεί με την νομολογιακή δικαιοσύνη τους παράδοση και την αυτοαντίληψη τους για το κράτος, για το οποίο επιφυλάσσουν περισσότερο το ρόλο «του διαιτητή και του ενδιάμεσου»⁵⁷. Ειδικότερα, οι Harding και λοιποί⁵⁸ αναφέρουν ότι οι έννομες τάξεις αυτές υιοθετούν την άποψη ότι η κρατική εξουσία και ευθύνη σε σχέση με την επιβολή και εκτέλεση των ποινών, δεν παραβιάζεται από την παραχώρηση με σύμβαση της διαχείρισης των σωφρονιστικών καταστημάτων σε ιδιώτες. Το κράτος, δηλαδή, μπορεί να χρησιμοποιεί ιδιώτες για τη διεκπεραίωση της στερητικής της ελευθερίας ποινής, διατηρώντας, ωστόσο, πλήρη την εξουσία του τιμωρείν που του απονέμεται από το νόμο και μόνο το ίδιο μπορεί να διαθέσει. Βάσει της παραπάνω αντίληψης των αγγλοσαξονικών κρατών για το ρόλο του κράτους, καθίσταται σαφές ότι τα νομικά-συνταγματικά εμπόδια για την παραχώρηση εξουσιών του κράτους στον ιδιωτικό τομέα είναι περιορισμένα, γεγονός που διευκόλυνε τη μετάβαση σε σωφρονιστικά συστήματα που βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις ιδιωτικές φυλακές, αλλά και στον ιδιωτικό τομέα γενικότερα⁵⁹.

1.1.2. Το Γαλλικό Μοντέλο: το όριο της ιδιωτικοποίησης στις σωφρονιστικές αρμοδιότητες

Σύμφωνα με το δεύτερο μοντέλο ιδιωτικοποίησης των φυλακών, οι ιδιωτικές εταιρείες αναλαμβάνουν με σύμβαση την κατασκευή των εγκαταστάσεων των ιδιωτικών φυλακών και στη

⁵⁵ Goyer KC (2001) όπ.π.

⁵⁶ Βλ. Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 252. Ειδικότερα, η ιδιωτικοποίηση των φυλακών στην Ν. Αφρική έγινε εσπευσμένα, χωρίς επαρκή προγραμματισμό, με αποτέλεσμα να αποβεί εξαιρετικά ζημιογόνα για το κράτος, το οποίο δεσμευόταν από την 25 ετών σύμβαση, την οποία δεν μπόρεσε να διακόψει. Πέραν αυτού, η G4S κατηγορήθηκε το 2013 για βασανιστήρια και βίαιες μεθόδους σωφρονισμού, λόγω κακών συνθηκών εργασίας των σωφρονιστικών υπαλλήλων. Το κράτος αναγκάστηκε, μάλιστα, να αναλάβει για μικρό χρονικό διάστημα τη διαχείριση της φυλακής, μέχρι την σταθεροποίησή της, η οποία στη συνέχεια παραχωρήθηκε και πάλι στην G4S.

⁵⁷ Τζαννετάκη Τόνια, Οι Ιδιωτικές Φυλακές και τα Όρια Αμφισβήτησης της Λειτουργίας του Κράτους, Ποινικά Χρονικά (1993), τομ. ΜΓ", σ 5 επ., σελ. 12.

⁵⁸ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 242.

⁵⁹ Allen, English (2013) όπ.π. σελ. 4.

συνέχεια, βάσει δεύτερης σύμβασης⁶⁰, την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών, όπως ορίζονται, όπως τη συντήρηση και την καθαριότητα του κτιρίου, την παροχή υπηρεσιών υγείας, τη σίτιση, αλλά και την παροχή επανεντακτικών προγραμμάτων. Από τη σύμβαση του εν λόγω μοντέλου, ωστόσο, εξαιρούνται όλες οι αρμοδιότητες των σωφρονιστικών υπαλλήλων, οι οποίοι εξακολουθούν να υπάγονται στο δημόσιο⁶¹. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Γαλλίας, η οποία εισήγαγε το μοντέλο με το νόμο 87-432/1987, ο οποίος επέτρεπε τη σύμπραξη με ιδιωτικές εταιρείες για «α) Το σχεδιασμό, την ανέγερση και τη διαχείριση των σωφρονιστικών καταστημάτων, β) Οποιαδήποτε άλλη υπηρεσία για τη λειτουργία των σωφρονιστικών καταστημάτων, εκτός από τη διοίκηση, τη γραμματεία και την επίβλεψη των κρατουμένων»⁶². Στο εν λόγω μοντέλο, η χρηματοδότηση της ανέγερσης των κτιρίων των φυλακών, γίνεται επίσης προκαταβολικά από τους ιδιώτες και αποπληρώνεται στη συνέχεια εν μέρει από το κράτος⁶³.

Οι Allen και English, χαρακτηρίζουν τις συγκεκριμένες φυλακές ως «υβριδικές» ιδιωτικές φυλακές⁶⁴, ενώ ένας ακόμα όρος που συναντήθηκε τις αναφέρει ως *prisons semi-privees* (ημι-ιδιωτικές φυλακές)⁶⁵. Πράγματι, το συγκεκριμένο μοντέλο, φαίνεται να διαχωρίζει την εξουσία της φύλαξης, ως αυτή που διαφοροποιεί ουσιαστικά την εξουσία εκτέλεσης της ποινής ως κρατική λειτουργία και δεν επιτρέπει την ανάθεσή της σε ιδιώτες⁶⁶. Η προσέγγιση αυτή στην ιδιωτικοποίηση των φυλακών έχει ταυτιστεί με τα Ευρωπαϊκά κράτη και απηχεί την Δυτικοευρωπαϊκή αντίληψη του κράτους «που δίνει λύσεις και ρυθμίζει καταστάσεις»⁶⁷, γεγονός που αποτυπώνεται στα συντάγματα των εν λόγω κρατών⁶⁸. Πράγματι, μέχρι και σήμερα η Ευρώπη, με εξαίρεση το ΗΒ, έχει υπάρξει διστακτική στην παραχώρηση της διαχείρισης των φυλακών σε ιδιώτες και παρά την πρόσφατη ραγδαία διεθνή εξάπλωση των ιδιωτικών εταιρειών διαχείρισης φυλακών⁶⁹, οι αρμοδιότητες που αφορούν την ουσιαστική διοίκηση των φυλακών δεν έχουν εκχωρηθεί με σύμβαση από κανένα Ευρωπαϊκό κράτος μέχρι και σήμερα⁷⁰. Ειδικότερα, οι μορφές που έχει λάβει η ιδιωτικοποίηση των

⁶⁰ Allen, English (2013) όπ.π. σελ. 5.

⁶¹ Allen, English (2013), όπ.π. σελ. 5.

⁶² Κείμενο όπως αναφέρεται στον Αλεξιάδη (1995) όπ.π. σελ. 18.

⁶³ Allen, English (2013) όπ.π. σελ. 5

⁶⁴ Allen, English (2013) όπ.π. σελ. 5

⁶⁵ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 242

⁶⁶ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 242.

⁶⁷ Τζαννετάκη όπ.π. (1993) σελ. 12

⁶⁸ Βλ. Nathan Stephen (2005) όπ.π. σελ. 4, ο οποίος αναφέρεται στα συνταγματικά εμπόδια που συνάντησε η ιδιωτικοποίηση των φυλακών στη Γερμανία

⁶⁹ Βλ. παρακάτω.

⁷⁰ Allen, English (2013) όπ.π. σελ. 5, Nathan Stehpen (2005) όπ.π. σελ. 4

φυλακών στη σύγχρονη Ευρώπη (εξαιρουμένου, προφανώς, του ΗΒ) μπορούν να κατηγοριοποιηθούν (βάσει των στοιχείων του μοντέλου DCMF) ως εξής⁷¹:

- Δημόσιος σχεδιασμός, κατασκευή και χρηματοδότηση και παραχώρηση με σύμβαση όλων των υπηρεσιών του καταστήματος, εκτός των αρμοδιοτήτων των σωφρονιστικών υπαλλήλων, σε ιδιώτες.
- Δημόσιος σχεδιασμός, κατασκευή και χρηματοδότηση και παραχώρηση με σύμβαση ορισμένων υπηρεσιών του καταστήματος, εκτός των αρμοδιοτήτων των σωφρονιστικών υπαλλήλων, σε ιδιώτες. (βλ. μοντέλο 1.1.3)
- Σχεδιασμός, κατασκευή και χρηματοδότηση από ιδιώτες και παραχώρηση με σύμβαση όλων των υπηρεσιών του καταστήματος, εκτός των αρμοδιοτήτων των σωφρονιστικών υπαλλήλων σε ιδιώτες.
- Σχεδιασμός, κατασκευή και χρηματοδότηση από ιδιώτες και παραχώρηση με σύμβαση ορισμένων υπηρεσιών του καταστήματος, εκτός των αρμοδιοτήτων των σωφρονιστικών υπαλλήλων σε ιδιώτες.

Παρ' όλα αυτά, το Γαλλικό μοντέλο ιδιωτικοποίησης χρησιμοποιείται ευρέως στη Γαλλία από το 1987, όπου πλέον 68 από τις συνολικές 188 φυλακές λειτουργούν βάσει του εν λόγω υβριδικού μοντέλου ιδιωτικοποίησης, συγκεντρώνοντας το 50% του συνόλου των κρατουμένων της χώρας⁷². Η εν μέρει αυτή διαχείριση των φυλακών στη Γαλλία, γίνεται εξολοκλήρου από την εταιρεία Sodexo, η οποία δραστηριοποιείται σε πολλές ακόμη έννομες τάξεις (μεταξύ άλλων Αγγλία, Ολλανδία, Χιλή κτλ)⁷³. Γύρω στο 2005 το υβριδικό αυτό μοντέλο ιδιωτικοποίησης ξεκίνησε να υλοποιείται από τη Γερμανία και την Ουγγαρία⁷⁴, ενώ έχει έχει χρησιμοποιηθεί και στην Ιαπωνία (η οποία, ωστόσο έχει επιτρέψει την παραχώρηση ορισμένων αρμοδιοτήτων των σωφρονιστικών υπαλλήλων στις ιδιωτικές

⁷¹ Βάσει της κατηγοριοποίησης του Nathan Stephen (2005), ό.π. σελ. 3. Ο κατάλογος είναι, ωστόσο αναλυτικότερος, βάσει των στοιχείων που παραθέτουν για την Ευρώπη οι Harding και λοιποί ό.π. (2019) και οι Byrne και λοιποί (2019), ενώ δεν έχουν συμπεριληφθεί οι κατηγορίες παραχώρησης σε ιδιώτες των λειτουργιών των μη στερητικών της ελευθερίας ποινών, για λόγους συστηματικότητας της παρούσας εργασίας.

⁷² Byrne και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 487.

⁷³ Byrne και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 487.

⁷⁴ Nathan Stephen (2005) ό.π. σελ. 4., Allen, English (2013) ό.π. σελ. 5. Δυστυχώς δεν μπορέσαμε να βρούμε νεότερα και πιο λεπτομερή στοιχεία για τη λειτουργία ή την εξάπλωση του μοντέλου αυτού στις δύο χώρες.

εταιρείες)⁷⁵, και σε ορισμένα κράτη της Λατινικής Αμερικής (Στη Χιλή από το 2003, στο Μεξικό από το 2012)⁷⁶. Ειδικότερα:

Γαλλία:

Οι γαλλικές υβριδικές ιδιωτικές φυλακές, υπάγονται στους νομικούς τύπους της «διαχείρισης κατ' εξουσιοδότηση» και των «Συμπράξεων Ιδιωτικού και Δημοσίου τομέα»⁷⁷. Το γαλλικό μοντέλο ιδιωτικοποίησης δεν θίγει τον πυρήνα των κρατικών λειτουργιών, ωστόσο ήταν αρκετά επιθετικό ως προς την έκταση υιοθέτησής του. Ειδικότερα, στην πρώτη φάση ιδιωτικοποίησης, που ξεκίνησε το 1990, 3 εταιρείες (Sodexo, Cofely, Avenance), ανέλαβαν την διαχείριση 59 φυλακών⁷⁸. Ωστόσο, οι ΣΔΙΤ για την κατασκευή των φυλακών, εισήχθησαν πρώτη φορά στη Γαλλία το 2002, με πρόγραμμα που ολοκληρώθηκε το 2007⁷⁹. Τα προβλήματα που έχουν αντιμετωπίσει οι Γαλλικές φυλακές αφορούν ζητήματα εργασίας και επαγγελματικής κατάρτισης των κρατουμένων, αποδράσεις, καθώς και πλημμέλειες στην υλοποίηση των ΣΔΙΤ, που αφορούν την κατασκευή των καταστημάτων⁸⁰. Ενδιαφέρον παρουσιάζει συγκριτική έρευνα των Cabral και Saussier⁸¹, οι οποίοι διαπίστωσαν ότι η ιδιωτικοποίηση των φυλακών στη Γαλλία, κατάφερε να βελτιώσει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, αυξάνοντας όμως το κόστος της κράτησης.

Γερμανία:

Τα διαθέσιμα στοιχεία για την πρόσφατη (2005) ιδιωτικοποίηση των φυλακών στη Γερμανία είναι ελάχιστα, γεγονός που αποτυπώνει, ενδεχομένως, και τη συνειδητή υιοθέτηση της εν λόγω πολιτικής «μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας»⁸². Ακολουθώντας το γαλλικό μοντέλο ιδιωτικοποίησης, το 2005, ξεκίνησε να λειτουργεί στη Γερμανία η φυλακή Hunfeld, υπό τη διαχείριση της Serco και το 2009 η φυλακή Burg, υπό τη διαχείριση της Γερμανικής εταιρείας Bilfinger Berger⁸³. Το μοντέλο αυτό της ημι-ιδιωτικοποίησης, φαίνεται να πρόκειται να εξαπλωθεί στο κράτος, καθώς έχει προκηρυχθεί η λειτουργία περισσότερων φυλακών στα πρότυπα του εν λόγω μοντέλου. Τα

⁷⁵ Allen, English (2013) όπ.π. σελ. 5

⁷⁶ Βλ. Αναλυτικά Byrne και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 485-486.

⁷⁷ Λαμπροπούλου (2020) όπ.π. σελ. 108.

⁷⁸ Λαμπροπούλου (2020) όπ.π. σελ. 109.

⁷⁹ Λαμπροπούλου (2020) όπ.π. σελ. 110

⁸⁰ Λαμπροπούλου (2020) όπ.π. σελ. 111.

⁸¹ Σε Λαμπροπούλου (2020) όπ.π. σελ. 111.

⁸² Λαμπροπούλου (2020) όπ.π. σελ. 112.

⁸³ Λαμπροπούλου (2020) όπ.π. σελ. 112-113.

προβλήματα που έχουν διατυπωθεί για τις εν λόγω φυλακές στη Γερμανία, αφορούν λιγότερο πρακτικά ζητήματα που αντιμετωπίζουν και περισσότερο δεοντολογικά ζητήματα, ιδίως τη σχέση της φύσης και του σκοπού της ποινής με την επιδίωξη του κέρδους⁸⁴.

1.1.3. Παροχή υπηρεσιών στις φυλακές από ιδιώτες

Ένα τρίτο μοντέλο θα μπορούσε να διαχωριστεί στο σημείο αυτό, το οποίο εντάσσεται από ορισμένους συγγραφείς στο παραπάνω «γαλλικό» μοντέλο ιδιωτικοποίησης των φυλακών⁸⁵. Πρόκειται και πάλι για την εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα στις φυλακές για την παροχή υπηρεσιών εκτός των αρμοδιοτήτων των σωφρονιστικών υπαλλήλων. Στο συγκεκριμένο μοντέλο, οι λειτουργίες της φυλακής που παραχωρεί το κράτος με σύμβαση στους ιδιώτες είναι πιο περιορισμένες και οριοθετημένες, ενώ οι συμβάσεις είθισται να διαρκούν για μικρότερα χρονικά διαστήματα (πχ 5 χρόνια)⁸⁶. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Harding και λοιποί (2019), η παροχή υπηρεσιών στις σύγχρονες κοινωνίες αναβαθμίζεται συνεχώς τόσο σε εύρος όσο και σε εξειδίκευση. Προκειμένου, επομένως, οι φυλακές να ικανοποιήσουν τα προαπαιτούμενα που θέτει η σύγχρονη εποχή, καλούνται να προσφέρουν μία σειρά από υπηρεσίες (ενδεικτικά: υπηρεσίες υγείας, επιμόρφωσης, επαγγελματικής εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας, μεταφοράς, συντήρησης κτιρίων κτλ), τις οποίες είναι δύσκολο να προσφέρει εξ' ολοκλήρου και απευθείας το κράτος, το οποίο συχνά αναγκάζεται να προσφύγει με σύμβαση σε ιδιώτες, ώστε να παρέχει το εύρος των υπηρεσιών που απαιτούνται⁸⁷.

Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται, κυρίως, Ευρωπαϊκά κράτη, τα οποία, όπως προαναφέρθηκε, είναι διστακτικά με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, ωστόσο φαίνεται να προσαρμόστηκαν στην εξάπλωση των ιδιωτικών εταιρειών, οι οποίες ήδη δραστηριοποιούνταν στην υπόλοιπη Ευρώπη, για την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών των καταστημάτων. Ειδικότερα, το μοντέλο αυτό συναντάται στην Πορτογαλία, ενώ η γαλλική εταιρεία Sodexo, προσφέρει τέτοιου είδους υπηρεσίες σήμερα στην Ισπανία (2 καταστήματα), στο Βέλγιο (1 κατάστημα) και στην Ολλανδία (42 καταστήματα)⁸⁸.

⁸⁴ Λαμπροπούλου (2020) όπ.π. σελ. 113.

⁸⁵ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 242, οι οποίοι εντάσσουν στην ίδια κατηγορία τη Γαλλία με τις χώρες που θα εντάξουμε σε αυτό το μοντέλο.

⁸⁶ Alen, English (2013) όπ.π. σελ. 5.

⁸⁷ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 242

⁸⁸ Burne και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 487.

Ειδικότερα, στην Πορτογαλία, ο Nathan Stephen (2005) αναφέρει ότι η Sodexo παρείχε υπηρεσίες (εκτός των σωφρονιστικών αρμοδιοτήτων) σε 11 καταστήματα κράτησης⁸⁹. Νεότερο report του Συμβουλίου της Ευρώπης (2018) για την κατάσταση στις Πορτογαλικές φυλακές⁹⁰, επιβεβαιώνει την συνεχώς αυξανόμενη συμμετοχή διάφορων ιδιωτικών εταιρειών στα σωφρονιστικά καταστήματα στον τομέα της παροχής υπηρεσιών υγείας, οι οποίες, όμως, εξακολουθούν να παρέχονται και από το κράτος. Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά του report, στην κακή ποιότητα και την αναποτελεσματικότητα (έλλειψη οργάνωσης, παροχή αποσπασματικής φύσεως υπηρεσιών) των εν λόγω υπηρεσιών, που προσφέρονται από τις ιδιωτικές εταιρείες, αλλά και στην έλλειψη επαρκούς επίβλεψης και αξιολόγησής τους από το Πορτογαλικό κράτος⁹¹. Στο ίδιο report⁹², αναφέρεται και η λειτουργία της Lisbon Central Prison σε ιδιωτικές εγκαταστάσεις, οι οποίες αρχικά ανήκαν στο κράτος, στη συνέχεια πωλήθηκαν σε ιδιώτες, προκειμένου να χτιστεί νέο δημόσιο κατάστημα και καθώς αυτό απέτυχε, εξαγοράζονται πίσω από το κράτος με δόσεις.

Τέλος, από τα παραπάνω μοντέλα συμβάσεων ιδιωτικού-δημοσίου τομέα σε σχέση με τις φυλακές, οι Allen και English⁹³, ξεχωρίζουν, περαιτέρω από:

- Την απλή συμμετοχή ιδιωτών στον σχεδιασμό και κατασκευή φυλακών (ακόμη και αν η χρηματοδότηση γίνεται από τους ιδιώτες).
- Την παροχή υπηρεσιών στις φυλακές από μεμονωμένους ιδιώτες, οι οποίοι λαμβάνουν αντίστοιχη αποζημίωση από το κράτος και
- Την παροχή υπηρεσιών από μη κερδοσκοπικές οργανώσεις σε καταστήματα κράτησης.

Ωστόσο, οι συγγραφείς δεν εξαιρούν τις μορφές αυτές συμμετοχής ιδιωτών, από τους γενικότερους προβληματισμούς που εντάσσονται στην ιδιωτικοποίηση των φυλακών. Καθίσταται, βέβαια, αντιληπτό, ότι σε καμία περίπτωση δεν μπορούμε να μιλήσουμε στις τελευταίες αυτές περιπτώσεις για ιδιωτικές ή ημι-ιδιωτικές φυλακές, αλλά, μάλλον, για συμμετοχή ιδιωτών σε λειτουργίες του σωφρονιστικού συστήματος.

⁸⁹ Nathan Stephen (2005) όπ.π. σελ. 6. Δεν μπορέσαμε να διασταυρώσουμε την πληροφορία αυτή με νεότερες πηγές.

⁹⁰ Report to the Portuguese Government on the visit to Portugal carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 September to 7 October 2016, CPT/Inf (2018) 6, Strasbourg, 27 January 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://rm.coe.int/168078e1c8>, σελ. 36 επ.

⁹¹ Βλ. τη σχετική σύσταση σε: Report to the Portuguese Government (2018) όπ.π. σελ. 6

⁹² Σελ. 25

⁹³ Allen, English (2013) όπ.π. σελ. 4.

1.2. Το κριτήριο της διάκρισης μεταξύ «ιδιωτικών» και δημόσιων φυλακών και η οριοθέτηση του αντικειμένου της παρούσας εργασίας

Αυτό που επιχειρήσαμε να αναδείξουμε από την παραπάνω συστηματοποίηση, είναι, ακριβώς, η διαφορετικής μορφής και έντασης εμπλοκή των ιδιωτών στα σύγχρονα καταστήματα κράτησης, αλλά και η παγίωση του συστήματος ιδιωτικών φυλακών στις χώρες του πρώτου μοντέλου ιδιωτικοποίησης, των οποίων τα σωφρονιστικά συστήματα εξαρτώνται, πλέον, σε μεγάλο βαθμό από ιδιώτες και η εξολοκλήρου επιστροφή της διαχείρισης των φυλακών στο δημόσιο, φαντάζει απίθανη στο προσεχές μέλλον. Επιστρέφοντας, επομένως, στο αρχικό ερώτημα, σχετικά με το κριτήριο της διάκρισης των ιδιωτικών από τις δημόσιες φυλακές, αξίζει να σημειωθούν είναι τα εξής:

Φυσικά, η μορφή πλήρους ιδιωτικοποίησης των φυλακών, όπως την περιέγραφε ο Αλεξιάδης, δηλαδή «φυλακές στη λειτουργία των οποίων δεν θα υπάρχει καμία ανάμειξη του κράτους ούτε διοικητική ούτε δικαστική ούτε οικονομική (...) που θα λειτουργούν στη σχέση ιδιώτη (επιχειρηματία) (...) και κρατουμένου (πελάτη), ο οποίος θα υπόκειται στην εξουσία του ιδιώτη και θα πρέπει να καταβάλλει το ποσόν που είναι αναγκαίο για την παραμονή του στη φυλακή και την επιβίωσή του.»⁹⁴, δεν μπορούν να γίνουν νοητές στο σύγχρονο κόσμο. Πράγματι, διατηρώντας τον αυστηρό ορισμό του τελευταίου, σύμφωνα με τον οποίο «ο δημόσιος ή ιδιωτικός χαρακτήρας της φυλακής εξαρτάται από την ιδιότητα του φορέα στον οποίο είναι ανατεθειμένη η εξουσία για την εκτέλεση της ποινής μέσα σε αυτήν», δεν μπορούμε να κάνουμε λόγο για ιδιωτικές φυλακές στο σύγχρονο κόσμο. Η εξουσία εκτέλεσης της ποινής είναι αδιαμφισβήτητα ανατεθειμένη στο κράτος και το όριο παραχώρησής της ή όχι βάσει των μοντέλων που περιγράφηκαν παραπάνω, εξαρτάται από τον νομικό πολιτισμό του κάθε κράτους.

Βάσει, ωστόσο, της παραπάνω ανάλυσης και της επικρατέστερης ορολογίας στη βιβλιογραφία, σήμερα όταν γίνεται λόγος για ιδιωτικές φυλακές, εννοούνται οι φυλακές οι οποίες εμπίπτουν στο πρώτο μοντέλο ιδιωτικοποίησης, αυτό της ανάληψης εξολοκλήρου της διαχείρισης του καταστήματος από ιδιώτη. Ο διαχωρισμός αυτός έρχεται σε αντίθεση με την πρόιμη σχετική βιβλιογραφία, η οποία ενέτασσε στις ιδιωτικές φυλακές και το Γαλλικό πρότυπο⁹⁵. Στην παρούσα εργασία υιοθετείται ο

⁹⁴ Αλεξιάδης (1995) ό.π. σελ. 42-43.

⁹⁵ Βλ. Σχετικά Αλεξιάδη (1995) σελ. 46-47, ο οποίος επισημαίνει, ακριβώς, την εκτεταμένη, τότε, χρήση του όρου «ιδιωτικές φυλακές», η οποία, βέβαια, κατά τη γνώμη του ήταν εξολοκλήρου αδόκιμη. Βάσει της συστηματοποίησης που ακολουθείται στην παρούσα εργασία, αξιοσημείωτες είναι, όμως, οι επισημάνσεις του για τη Γαλλία, η οποία διατηρεί τον

διαχωρισμός των Γαλλικών φυλακών ως υβριδικές ιδιωτικές ή ημι-ιδιωτικοποιημένες φυλακές, καθώς θεωρούμε ότι με τον τρόπο αυτό αποτυπώνεται ακριβέστερα η περιπλοκότητα της συμμετοχής ιδιωτών στα σύγχρονα σωφρονιστικά καταστήματα.

Το κριτήριο, επομένως, της διάκρισης των ιδιωτικών φυλακών στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα, φαίνεται να εντοπίζεται στην ιδιότητα των σωφρονιστικών υπαλλήλων και στο κατά πόσο η σύμβαση ιδιωτικοποίησης μιας φυλακής περιλαμβάνει και τις δικές τους αρμοδιότητες ή όχι. Όλες οι άλλες μορφές συμμετοχής ιδιωτικών εταιρειών με σύμβαση στα καταστήματα κράτησης, φαίνεται να εντάσσονται στα υβριδικά μοντέλα ιδιωτικών φυλακών, καθώς δεν θίγεται ο πυρήνας της κράτησης, που εντοπίζεται στην ιδιότητα των σωφρονιστικών υπαλλήλων. Όπως αναφέρουν, λοιπόν οι Harding και λοιποί (2019), ιδιωτικά καταστήματα κράτησης είναι αυτά στα οποία:

«Η τακτική διαχείριση των συστημάτων για να κρατηθούν οι κρατούμενοι μέσα, η διατήρηση της ασφάλειας των κρατουμένων και η φροντίδα για τη συμμόρφωση του συστήματος με τα επικρατούντα νομικά πρότυπα και τα πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων εκτελούνται από υπαλλήλους του ιδιωτικού τομέα και όχι από κυβερνητικές υπηρεσίες»⁹⁶.

Παρ' όλα αυτά, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η συζήτηση σχετικά με τις ιδιωτικές φυλακές, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να καταλαμβάνει αποκλειστικά μόνο το πρώτο μοντέλο ιδιωτικοποίησης των φυλακών, τις αποκαλούμενες δηλαδή, σήμερα, ιδιωτικές φυλακές. Οι ιδιωτικές εταιρείες διαχείρισης και παροχής υπηρεσιών στα σωφρονιστικά συστήματα, έχουν εξαπλωθεί και συνεχίζουν να εξαπλώνονται στο σύγχρονο κόσμο σε τέτοιο βαθμό, που ο αυστηρός διαχωρισμός, ιδιωτικής - δημόσιας φυλακής, φαντάζει πλέον αναχρονιστικός. Αντιθέτως, η ολοκληρωμένη συζήτηση σχετικά με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, οφείλει να συμπεριλάβει την διαφορετικής έντασης εμπλοκή ιδιωτών σε αυτές και τα προβλήματα που κάθε διαφορετική μορφή της μπορεί να δημιουργήσει. Μπορεί, δηλαδή, η σύμβαση δημοσίου-ιδιωτικού τομέα για την κατασκευή της φυλακής, για την παροχή υπηρεσιών υγείας, σίτισης κτλ. να μην επηρεάζει τη δημόσια φύση του καταστήματος, με τη σημερινή έννοια, ωστόσο αποτελεί μορφή εμπλοκής ιδιωτών στο σωφρονιστικό σύστημα, η οποία έχει επίδραση στη ζωή των κρατουμένων και στη γενικότερο σχεδιασμό της σωφρονιστικής πολιτικής του

όρο «δημόσια σωφρονιστική υπηρεσία» στο σχετικό νομοθέτημα και ιδίως, απαγορεύει ρητά «την ανάθεση των λειτουργιών της διοίκησης, της γραμματείας και της επίβλεψης» σε ιδιώτες.

⁹⁶ Harding και λοιποί (2019) όπ. π. σελ. 242

κράτους. Αλλά και αντίστροφα, η συζήτηση σχετικά με τις ιδιωτικές φυλακές σε καμία περίπτωση δεν συμπεριλαμβάνει αποκλειστικά στην άσκηση της σωφρονιστικής εξουσίας στους κρατούμενους από ιδιωτικούς υπαλλήλους, αλλά πολύ περισσότερο, ολόκληρο το σύστημα εμπλοκής ιδιωτών στα καταστήματα. Εξάλλου, στο πλαίσιο των προβλημάτων που δημιουργεί η συνολική εμπλοκή ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα, αναδεικνύεται όλο το φάσμα της διαφοροποίησης της στερητικής της ελευθερίας ποινής, ως μια κρατική αρμοδιότητα ακατάλληλη για την παραχώρηση σε ιδιώτες.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, καθώς οι χώρες που υιοθετούν το πρώτο μοντέλο ιδιωτικοποίησης των φυλακών, ιδίως οι ΗΠΑ και το ΗΒ, συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος της παραχθείσας βιβλιογραφίας σχετικά με το ζήτημα, αναπόφευκτα και η παρούσα εργασία δίνει έμφαση στη συζήτηση γύρω από το εν λόγω μοντέλο, δηλαδή τις ιδιωτικές φυλακές, όπως ορίστηκαν παραπάνω. Εξάλλου, πρόκειται και για το μοντέλο που, όπως προαναφέρθηκε, θίγει στον μεγαλύτερο βαθμό τον πυρήνα της κράτησης, αλλά και που έχει δοκιμαστεί και ερευνηθεί περισσότερο από κάθε άλλης μορφής συμμετοχής ιδιωτικού τομέα στις φυλακές και στο σωφρονιστικό σύστημα γενικότερα⁹⁷. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι η ημι-ιδιωτικοποίηση των φυλακών, αλλά και η παροχή υπηρεσιών από ιδιώτες σε αυτές, δεν δημιουργεί συναφή προβλήματα με την εξολοκλήρου ιδιωτικοποίηση των φυλακών, στα οποία θα γίνει αναφορά, όπου κριθεί απαραίτητο.

Περαιτέρω, θα πρέπει να επισημανθεί, ότι ένα μεγάλο τμήμα της δράσης των εταιρειών ιδιωτικής διαχείρισης των φυλακών, που δημιουργεί παρεμφερή προβλήματα, σχετίζεται με τη διαχείριση των κέντρων κράτησης μεταναστών, τη συμμετοχή τους σε κοινοτικές ποινές και αναμορφωτικά-θεραπευτικά προγράμματα, την κράτηση σε προδικαστικό στάδιο και την κράτηση των ανηλίκων⁹⁸. Για λόγους περιορισμού του αντικειμένου της παρούσας εργασίας δεν επεκτεινόμαστε σε λεπτομέρειες αναφορικά με την εμπλοκή ιδιωτών στους παραπάνω θεσμούς. Ωστόσο, η επιχειρηματολογία σχετικά με την εν λόγω δραστηριοποίηση των εταιρειών διαχείρισης των ιδιωτικών φυλακών, ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό, αλλά και διαπλέκεται με την κριτική που αφορά την καθαυτή

⁹⁷ Βλ. χαρακτηριστικά Byrne Και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 496, οι οποίοι αναφέρουν ότι, με εξαίρεση τις ΗΠΑ, το ΗΒ και τη Χιλή, δεν μπόρεσαν να βρουν έρευνες από άλλες χώρες, στις οποίες να γίνεται αξιολόγηση της απόδοσης του ιδιωτικού τομέα στις φυλακές σε σύγκριση με την απόδοση του δημοσίου, αλλά και γενικότερη αξιολόγηση του ιδιωτικού τομέα στον χώρο αυτό.

⁹⁸ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 242. Βλ και Byrne Και λοιποί ό.π. (2019), οι οποίοι παρουσιάζουν την πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια αποτύπωσης της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στις κοινοτικές ποινές διεθνώς.

ιδιωτική διαχείριση των καταστημάτων κράτησης ενηλίκων, γύρω από τις οποίες στρέφονται οι περισσότερες έρευνες.

2. Σύντομη ιστορία των ιδιωτικών φυλακών: ιστορικές μορφές, αίτια και διεθνής εξάπλωση

Στο κεφάλαιο αυτό, αναζητούμε τους προγόνους των σύγχρονων ιδιωτικών φυλακών, μέσα από τις ιστορικές μορφές εμπλοκής ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα, αλλά και τα μεταγενέστερα αίτια αναβίωσης τους και εξάπλωσής τους στα διεθνή σωφρονιστικά συστήματα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις έννομες τάξεις οι οποίες επανέφεραν την ιδιωτικοποίηση των φυλακών τη δεκαετία του 1990 και ιδίως στην Αγγλία, τις ΗΠΑ και την Αυστραλία. Όπως θα καταστεί αντιληπτό παρακάτω, η ιστορία των τριών αυτών εννόμων τάξεων σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των σωφρονιστικών τους συστημάτων, διαπλέκεται μέχρι ενός σημείου, δίνοντας μια βαθύτερη οπτική στους όρους με τους οποίους οι ιδιωτικές φυλακές αναβίωθηκαν στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα. Περαιτέρω, αναζητούμε τα άμεσα αίτια αναβίωσης των ιδιωτικών φυλακών κατά τη δεκαετία του 1990, αλλά και τα αίτια-μέσα της σύγχρονης διεθνούς εξάπλωσής τους, η οποία έχει πλέον ξεπεράσει τις παραπάνω έννομες τάξεις, μέσω της δράσης των κυρίαρχων ιδιωτικών εταιρειών διαχείρισης και παροχής υπηρεσιών στα καταστήματα κράτησης. Τα συστήματα ιδιωτικών φυλακών, όπως αναβίωθηκαν στις ΗΠΑ, το ΗΒ και την Αυστραλία, φαίνεται να έχουν ασκήσει ευρεία παγκόσμια επιρροή, αλλά και να έχουν μετασηματιστεί μέσα στα χρόνια υλοποίησής τους.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι μέχρι και σήμερα η ιδιωτικοποίηση των φυλακών αποτελεί ένα ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο ζήτημα και παρά την έντονη τάση ιδιωτικοποιήσεων κρατικών υπηρεσιών που χαρακτήρισε τα τέλη του 20^{ου} αιώνα, «προτάσεις που αφορούν την ιδιωτικοποίηση τμημάτων του σωφρονιστικού συστήματος αντιμετωπίζονται συχνά (τουλάχιστον αρχικά) με μια αίσθηση αμηχανίας και δυσπιστίας»⁹⁹. Οι συνθήκες, επομένως, υιοθέτησης και εξάπλωσης της ιδιωτικοποίησης στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα, παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανάλυση του φαινομένου.

⁹⁹ Matthews σε Τζαννετάκη (1993) ό.π. σελ. 8.

2.1. Η ιδιωτικοποίηση των φυλακών έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

Η εμπλοκή ιδιωτών στο σωφρονιστικό σύστημα και ιδίως στην στερητική της ελευθερίας ποινή έχει μακρά ιστορία στον Δυτικό κόσμο¹⁰⁰. Στον ελλαδικό χώρο, παράλληλη λειτουργία ιδιωτικών με δημόσιες φυλακές εντοπίζεται στους Ρωμαϊκούς χρόνους με διάφορες μορφές όπως λ.χ. ο εγκλεισμός του οφειλέτη και του εγγυητή στην ιδιωτική φυλακή του δανειστή, φαίνεται, όμως, να απαγορεύτηκε από τα πρώτα χρόνια της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και μετά, λόγω της «φρικτής» κατάστασης που επικρατούσε σε αυτές¹⁰¹. Οι ιδιωτικές φυλακές, επανήλθαν στην Ελλάδα επί τουρκοκρατίας, οπότε εκμισθώνονταν σε ιδιώτες, οι οποίοι τις εκμεταλλεύονταν¹⁰². Τέλος, μορφή ιδιωτικής φυλακής στην Ελλάδα, θα μπορούσε να θεωρηθεί και η «Εγκληματική φυλακή Συγγρού», η οποία ιδρύθηκε το 1925, όπου η εργασία των κρατουμένων εκμισθωνόταν σε ιδιώτες, λόγω της τότε ανάγκης για φτηνά εργατικά χέρια¹⁰³.

Κατά τον 17^ο -18^ο αιώνα, η ιδιωτικοποίηση στο ΗΒ, τις ΗΠΑ και την Αυστραλία, υπήρξε στενά συνδεδεμένη, λόγω του κοινού τους αποικιοκρατικού παρελθόντος¹⁰⁴. Οι τρεις αυτές έννομες τάξεις επιλέγονται προς εξέταση στο παρόν σημείο λόγω της μέχρι ενός σημείου κοινής τους ιστορίας, αλλά και καθώς πρωτοστάτησαν της ιδιωτικοποίησης των φυλακών στη σύγχρονη ιστορία, γεγονός που κάνει πολλούς συγγραφείς να μιλάνε για «επανεμφάνιση» (“re-emergence”) της ιδιωτικοποίησης των φυλακών από το 1980 και μετά¹⁰⁵. Πρόγονοι, εξάλλου των σύγχρονων ιδιωτικών φυλακών, μπορούν να θεωρηθούν οι Βασιλικές φυλακές της Αγγλίας του 11^{ου} αιώνα, στις οποίες κρατούνταν οι «εχθροί» του στέμματος και οι αιχμάλωτοι πολέμου. Η διαχείριση των φυλακών αυτών γινόταν από ιδιώτες, οι οποίοι επωφελούνταν μέσω χρεώσεων που επιβάλλονταν στους κρατούμενους για το κόστος διαμονής τους, αλλά και για την αποφυλάκισή τους (προβλεπόταν ποσό αποφυλάκισης). Συχνά, οι δεσμοφύλακες των εν λόγω φυλακών επωφελούνταν περαιτέρω από τους κρατούμενους, πουλώντας τους διάφορα αγαθά όπως αλκοόλ κτλ. Σταδιακά και μέχρι τον 16^ο – 17^ο αιώνα, στις

¹⁰⁰ Βλ. αναλυτικά Αλεξιάδης ό.π., σελ. 33-40 για τις πρώιμες μορφές ιδιωτικοποίησης, βλ. και Harding Richard, Rynne John, Thomsen Lisa, History of Privatized Corrections, Criminology & Public Policy Volume 18, 2019, Pages 241-267. Και ιδίως σελίδες 243-246.

¹⁰¹ Απαγόρευση που ρητά διατηρήθηκε έκτοτε και με επόμενα νομοθετήματα, Αλεξιάδης, ό.π., σελ. 37.

¹⁰² Αλεξιάδης, ό.π., σελ. 39.

¹⁰³ Αλεξιάδης ό.π. σελ. 39

¹⁰⁴ Harding και λοιποί ό.π. σελ. 243.

¹⁰⁵ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 243, McDonald Douglas, Public Imprisonment by Private Means: The Re-emergence of Private Prisons and Jails in the USA, the UK and Australia, The British Journal of Criminology, Vol. 34, Prisons in context, 1994, pp. 29-48, Jones Trevor, Newburn Tim, COMPARATIVE CRIMINAL JUSTICE POLICY-MAKING IN THE UNITED STATES AND THE UNITED KINGDOM: The Case of Private Prisons, The British Journal of Criminology, Vol. 45, No. 1, January 2005, Pages 58-80.

φυλακές άρχισαν να κρατούνται οι οφειλέτες, αλλά και οι παραβάτες του νόμου και το Αγγλικό Σωφρονιστικό σύστημα ξεκίνησε να αναδιαμορφώνεται¹⁰⁶.

Ειδικότερα, στα τέλη του 16^{ου} αιώνα, ιδρύθηκαν οι πρώτες Αγγλικές φυλακές για την τιμωρία του εγκλήματος¹⁰⁷, μέσα στους σκοπούς των οποίων συμπεριλαμβανόταν «η λειτουργία τους να μην επιβαρύνει το κράτος», η διαχείρισή τους γινόταν επομένως από ιδιώτες¹⁰⁸. Οι Αγγλικές φυλακές, επιβαρύνθηκαν σοβαρά με την αύξηση του αστικού πληθυσμού και της εγκληματικότητας που επήλθαν λόγω της βιομηχανικής επανάστασης, με συνέπεια το Αγγλικό κράτος να χρησιμοποιήσει ως μέσο αποσυμφόρησης των φυλακών τη συστηματική εκτεταμένη μεταφορά κρατουμένων στις Αμερικάνικες αποικίες του και, στη συνέχεια, μετά τον πόλεμο της Ανεξαρτητοποίησης το 1775, στην Αυστραλία¹⁰⁹. Η μεταφορά και η οργάνωση της σωφρονιστικής εργασίας και στις δύο Βρετανικές αποικίες γινόταν με τη συμμετοχή ιδιωτών¹¹⁰¹¹¹. Ειδικά στην περίπτωση της Αμερικής, οι ιδιώτες επιλέγονταν μέσω ενός είδους διαγωνισμού και ο επικρατέστερος ιδιώτης επωφελούνταν τόσο από την μεταφορά των κρατουμένων, όσο και από τη σωφρονιστική εργασία τους, για την οργάνωση και την εκτέλεση της οποίας καθίστατο έκτοτε εξ ολοκλήρου υπεύθυνος¹¹². Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και μετά, τόσο το ΗΒ, όσο και η Αυστραλία, ξεκίνησαν να αναγνωρίζουν την ανάγκη αναδιοργάνωσης του Σωφρονιστικού τους συστήματος με επίκεντρο το κράτος, εγκαταλείποντας εξ' ολοκλήρου την ιδιωτική συμμετοχή στα καταστήματα κράτησης, και αποκτώντας επαρκώς οργανωμένα κρατικά σωφρονιστικά συστήματα¹¹³.

Οι ΗΠΑ, ωστόσο, δεν απέκτησαν εξ' ολοκλήρου κρατικό σωφρονιστικό σύστημα μέχρι και την αρχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ειδικότερα, μετά τον εμφύλιο και την θέσπιση του αμερικανικού συντάγματος, η δουλειά καταργήθηκε, βάσει της 13^{ης} Τροπολογίας, δημιουργώντας ένα σοβαρό κενό εργατικών χεριών, το οποίο επιτρεπόταν να αναπληρωθεί, βάσει της ίδιας τροπολογίας, από την εργασία των κρατουμένων¹¹⁴. Το γεγονός αυτό, είχε ως αποτέλεσμα, από το 1850 μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, να διαμορφωθούν διάφορες μορφές εκμετάλλευσης της εργασίας των

¹⁰⁶ Με πληροφορίες από Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 243.

¹⁰⁷ Καθώς έως τότε σκοπός τους ήταν αποκλειστικά η κράτηση των οφειλετών. Harding και λοιποί ό.π. σελ. 243.

¹⁰⁸ Harding και λοιποί, ό.π. σελ. 243.

¹⁰⁹ Harding και λοιποί ό.π. σελ. 243.

¹¹⁰ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 243-244.

¹¹¹ Αντίστοιχη πολιτική ακολουθήθηκε και από την Γαλλία με το νόμο της 5^{ης} Αυγούστου 1850 («ιδιωτικές σωφρονιστικές αποικίες»), Αλεξιάδης, ό.π. σελ. 38.

¹¹² Harding και λοιποί ό.π. σελ. 244.

¹¹³ Harding και λοιποί ό.π. σελ. 244-245.

¹¹⁴ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 245.

κρατουμένων, μεταξύ των οποίων και η «μίσθωση» της εργασίας τους σε ιδιώτες, η οποία αναπλήρωσε εξολοκλήρου το προηγούμενο καθεστώς δουλείας, ως μέσο τροφοδοσίας φτηνών εργατικών χεριών. Τα καταστήματα στα οποία λειτουργούσε το εν λόγω σύστημα εργασίας, περιέρχονταν εξολοκλήρου στον έλεγχο των ιδιωτών, οι οποίοι, αποζητώντας το κέρδος, δημιούργησαν συνθήκες διαφθοράς και πρωτοφανούς παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός των καταστημάτων. Οι συνθήκες αυτές οδήγησαν σε εξεγέρσεις κρατουμένων και έξωθεν διαμαρτυρίες, με συνέπεια την σταδιακή εγκατάλειψη του παραπάνω συστήματος μέχρι και τις αρχές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου¹¹⁵.

2.2. Η κίνηση προς ιδιωτικοποίηση των φυλακών μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο - τα αίτια της αναβίωσης της ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα

Από την παραπάνω εξιστόρηση, καθίσταται σαφές ότι η εμπλοκή των ιδιωτών στις φυλακές έχει βεβαρημένη ιστορία, ιδίως στα ίδια τα κράτη που την επανέφεραν. Ειδικότερα, και τα τρία κράτη που αναλύθηκαν παραπάνω είχαν διαπιστώσει στην πρόσφατη ιστορία τους τα προβλήματα της ιδιωτικοποίησης των φυλακών και τα ζητήματα διαφθοράς και σφοδρής παραβίασης δικαιωμάτων που μπορεί να δημιουργηθούν μέσω αυτής, καταλήγοντας, το καθένα ξεχωριστά, ότι αρμόδιο για την εκτέλεση της στερητικής της ελευθερίας ποινής θα πρέπει να είναι εξολοκλήρου το κράτος¹¹⁶. Κρίσιμο είναι, επομένως, να εξεταστούν οι λόγοι και οι συνθήκες στο πλαίσιο των οποίων τα εν λόγω κράτη επανέφεραν την παραχώρηση της διαχείρισης των καταστημάτων κράτησης σε ιδιώτες μετά το 1980. Επίσης, παρότι δεν βρέθηκαν λεπτομερή ιστορικά στοιχεία, θα πρέπει να γίνει αναφορά εδώ και στη Γαλλία, ως ένα από τα πρώτα κράτη που συμμετείχαν στην αναβίωση των ιδιωτικών φυλακών στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, το οποίο είχε επίσης αποικιοκρατικό παρελθόν, αλλά και μακρά ιστορία συμμετοχής ιδιωτών στο σωφρονιστικού του σύστημα, με τη μορφή οργάνωσης της σωφρονιστικής εργασίας¹¹⁷, αλλά και στην κράτηση ανηλίκων¹¹⁸. Τα αίτια, επομένως, που θα αναλυθούν παρακάτω, καταλαμβάνουν σε ένα βαθμό και την Γαλλία, ως μία από τις χώρες που προσχώρησαν την περίοδο εκείνη σε εκτεταμένη ιδιωτικοποίηση των σωφρονιστικών τους συστημάτων, ακόμη και με το σύστημα της ημι-ιδιωτικοποίησης, που η χώρα αυτή υιοθέτησε. Ειδικότερα:

¹¹⁵ Harding Και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 245.

¹¹⁶ Harding Και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 246.

¹¹⁷ Βλ. το νόμο της 5ης Αυγούστου 1850 («ιδιωτικές σωφρονιστικές αποικίες»), Αλεξιάδης, ό.π. σελ. 38.

¹¹⁸ James Adrian, Bottomley Keith, Liebling Alison, Clare Emma, *Privatizing Prisons: Rhetoric and Reality*, Sage Publications, London 1997, σελ. 4.

Σε σχέση με το ιδεολογικό-πολιτικό πλαίσιο της εξάπλωσης της ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα, αυτό φαίνεται να συνδέεται στενά με το αυξανόμενο ενδιαφέρον, που αναπτύχθηκε στο Δυτικό κόσμο από τη δεκαετία του 1970 και μετά προς την ιδιωτικοποίηση δημόσιων υπηρεσιών¹¹⁹. Όπως αναφέρει ο Δημόπουλος, κατά τη δεκαετία του 1980, εκδηλώθηκε μία «σαρωτική» κίνηση προς ιδιωτικοποίηση καίριων λειτουργιών του κράτους, η οποία ξεκίνησε από τα λεγόμενα «Soft Services» (στα οποία συγκαταλέγεται λχ η συλλογή απορριμμάτων, οι βιομηχανίες ανακύκλωσης, η αναπαλαίωση ιστορικών μνημείων κτλ) και επεκτάθηκε και στα «Hard Services» (όπως είναι οι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και κοινωνικής πρόνοιας)¹²⁰. Στην ιδιωτικοποίηση των «Hard Services» εντάσσεται και η ιδιωτικοποίηση των φυλακών. Η κίνηση αυτή φαίνεται να ήταν αποτέλεσμα μίας γενικότερης ρευστότητας γύρω από την έννοια, τα όρια και το ρόλο του κράτους¹²¹, η οποία χαρακτήρισε τον 20^ο αιώνα από τα μέσα έως και τα τέλη του και εκφράστηκε στο μέγιστο από τα νεοφιλελεύθερα συντηρητικά καθεστάτα που αναδύθηκαν την εποχή εκείνη (βλ. ΗΠΑ Καναδάς, Αυστραλία).

Ειδικότερα, στις ΗΠΑ, οι οποίες έδωσαν και το έναυσμα για την επαναφορά της ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα, η κίνηση αυτή προς ιδιωτικοποίηση, φαίνεται να ήταν το αποτέλεσμα μίας γενικότερης τάσης, η οποία αντιλαμβανόταν την Ομοσπονδιακή κυβέρνηση ως υπερβολικά ευρεία, καταπιεστική και ακριβή και τις νέες σχέσεις μεταξύ κυβέρνησης και ιδιωτικού τομέα, ως ελπίδα για την βελτίωση των προσφερόμενων κρατικών έως τότε υπηρεσιών, στο πεδίο της αποτελεσματικότητας και της ποιότητάς τους¹²². Η δυσπιστία αυτή στον κρατικό μηχανισμό, φαίνεται ότι ήταν συνέπεια μιας γενικότερης αναθέρμανσης της συντηρητικής κοινωνικής και πολιτικής ιδεολογίας, η οποία εκφράστηκε εντονότερα κατά την περίοδο των προεδρικών θητειών του Reagan, αλλά και της Thatcher στο ΗΒ¹²³. Ειδικότερα, και οι δύο κυβερνήσεις προέβησαν σε ευρείες μεταρρυθμίσεις, προς την κατεύθυνση της ελαχιστοποίησης του ρόλου του κράτους και προώθησης της ελεύθερης αγοράς, μέρος των οποίων ήταν και η «προγραμματική μεταφορά των υπηρεσιών του δημοσίου στον ιδιωτικό τομέα και η ευλαβική τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού της αγοράς»¹²⁴.

¹¹⁹ Shichor David, The corporate context of private prisons, Crime, Law and Social Change, Vol. 20 Pages 113-138, 1993, σελ. 113.

¹²⁰ Βλ. και James Adrian και λοιποί (1997) ό.π. σελ. 4, οι οποίοι αναφέρονται ακριβώς στην σταδιακή επέκταση της ιδιωτικοποίησης από μικρότερης βαρύτητας για τον κρατικό μηχανισμό υπηρεσίες, στα σωφρονιστικά συστήματα., βλ. και Δημόπουλος Ν. Χαράλαμπος, Ιδιωτικές Φυλακές, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2002, σελ. 16.

¹²¹ Βλ. Τζαννετάκη (1993) ό.π. σελ. 8.

¹²² Δημόπουλος (2002) ό.π. σελ. 16.

¹²³ Δημόπουλος (2002) ό.π. σελ. 112.

¹²⁴ Δημόπουλος (2002) ό.π. σελ. 31.

Στο πολιτικό πλαίσιο αυτό και παράλληλα με την ιδιωτικοποίηση ή/και την υποχρηματοδότηση πλήθους κρατικών υπηρεσιών κοινωνικής ωφέλειας, κατόρθωσε να γίνει θεσμικά ανεκτή η ιδιωτικοποίηση των φυλακών, πρώτα στις ΗΠΑ και στη συνέχεια στο ΗΒ, την Αυστραλία, τη Ν. Ζηλανδία κτλ. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ, ότι τόσο στις ΗΠΑ, όσο και στο ΗΒ, οι πιο «κρυφές» μορφές της ακούσιας κράτησης, όπως είναι τα κέντρα κράτησης μεταναστών, οι φυλακές και τα καταστήματα αναμόρφωσης ανηλίκων, τα καταστήματα έκτισης του χρόνου έως την υφ' όρον απόλυση (“halfway houses”) κτλ. εμπεριείχαν ήδη τη συμμετοχή ιδιωτών στη λειτουργία τους, η οποία είχε ξεκινήσει ήδη από το 1960¹²⁵. Ο μεγαλύτερος υποστηρικτής των ιδιωτικών φυλακών, Charles H. Logan (1990), απαριθμεί τις εν λόγω ιδιωτικές δομές στις ΗΠΑ αναλυτικά προβάλλοντας, μάλιστα, το επιχείρημα ότι οι ιδιωτικές ανοιχτές σωφρονιστικές εγκαταστάσεις και ιδίως η ιδιωτικοποίηση των κοινοτικών ποινών, ήταν ήδη στην εποχή του ευρέως διαδεδομένες και πλήρως αποδεκτές¹²⁶.

Πέραν, όμως, από το πολιτικό-ιδεολογικό πλαίσιο της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, η τελευταία είναι στενά συνδεδεμένη και με τις τάσεις της σωφρονιστικής πολιτικής της εποχής εκείνης και ιδίως με την απομυθοποίηση του αναμορφωτικού ιδεώδους, τη στροφή σε σωφρονιστικές πολιτικές αποτροπής και αχρήστευσης (Durham, 1989, Shichor 1995)¹²⁷ και με τη μεταστροφή της αντίληψης του εγκληματία και του εγκλήματος που αυτές επέφεραν. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Garland (2001), «ο όρος που περιγράφει καλύτερα τα ιδανικά της Νέα Δεξιάς είναι η μηδενική ανοχή». Στο πλαίσιο, δηλαδή, της συνεχούς απαξίωσης του κοινωνικού κράτους από τα εν λόγω πολιτικά συστήματα,¹²⁸ η φτώχεια ταυτίστηκε με την εγκληματικότητα και το πρόβλημα διατήρησης

¹²⁵ Βλ. McDonald Douglas, Public Imprisonment by Private Means: The Re-emergence of Private Prisons and Jails in the USA, the UK and Australia, *The British Journal of Criminology*, Vol. 34, Prisons in context, 1994, pp. 29-48, σελ. 30. Ο οποίος αναφέρεται στην εκτεταμένη ιδιωτικοποίηση των κέντρων κράτησης μεταναστών από το 1979 στις ΗΠΑ, ως την πρώτη μορφή εκτεταμένης ιδιωτικοποίησης θεσμού ακούσιου εγκλεισμού στις ΗΠΑ., βλ. στο ίδιο και σελ. 32 για την εκτεταμένη ιδιωτικοποίηση των κέντρων κράτησης μεταναστών στο ΗΒ.

¹²⁶ Logan (1990) ό.π. σελ. 14., βλ. και Adrian James και λοιποί σελ. 5. Πράγματι, «λιγότερο ορατοί» θεσμοί του σωφρονιστικού συστήματος των ΗΠΑ είχαν ήδη ξεκινήσει να ιδιωτικοποιούνται από τη δεκαετία του 1960, με τη συζήτηση να πυροδοτείται μόνο όταν η ιδιωτικοποίηση αυτή προχώρησε στον «πυρήνα» του σωφρονιστικού συστήματος, δηλαδή στις φυλακές ενηλίκων. Το γεγονός αυτό, ενδεχομένως μπορεί να εξηγηθεί και με την Αμερικάνικη κουλτούρα, στην οποία, όπως αναφέρει ο Δημόπουλος (2002) ό.π. σελ. 18, «η προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του οικονομικού φιλελευθερισμού, αποτελούν τον θεμέλιο λίθο της αμερικανικής πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής παράδοσης». Στο πλαίσιο αυτό, η ιδιωτική πρωτοβουλία ταυτίζεται με την πρόοδο, την αποτελεσματικότητα και την ικανότητα, ενώ αντίθετα ο δημόσιος τομέας της οικονομίας είναι συνδεδεμένος με την ανικανότητα, την καθυστέρηση και τη διαφθορά.

¹²⁷ Σε Adrian James και λοιποί (1997) ό.π. σελ. 5, βλ. και Δημόπουλο (2002) ό.π. σελ. 35.

¹²⁸ Βλ. και Δημόπουλο (2002) ό.π. ο οποίος αναφέρει: «(...) την ίδια χρονική περίοδο, κατά την οποίαν αυξανόταν με ραγδαίους ρυθμούς ο εθνικός σωφρονιστικός προϋπολογισμός, οι προϋπολογισμοί των υπόλοιπων κοινωνικών υπηρεσιών,

της τάξης αποσυνδέθηκε από οποιαδήποτε έννοια αλληλεγγύης (βάσει της θεωρίας του Durkheim) και ταυτίστηκε με την επιβολή της κυριαρχίας, βάσει της θεωρίας του Hobbes¹²⁹. Οι φτωχοί ταυτίστηκαν τη δεκαετία του 1990 με την επικίνδυνη, αδίστακτη και παραβατική τάξη¹³⁰ και γεννήθηκε ένα ισχυρό αίτημα στην κοινή γνώμη για την εξασφάλιση της δημόσιας ασφάλειας, μέσω της πάταξης του εγκλήματος.

Ειδικότερα, η αναμόρφωση αποτέλεσε το επίκεντρο της αμερικάνικης σωφρονιστικής πολιτικής μέχρι και τη δεκαετία του 1970, οπότε υπέστη δριμεία κριτική για μία σειρά από λόγους: αφενός συνδέθηκε με την εκθετικά αυξανόμενη εγκληματικότητα που γνώρισαν τα σύγχρονα κράτη στα τέλη του 20^{ου} αιώνα και θεωρήθηκε ότι έχει αποτύχει πλήρως να πετύχει τους σκοπούς της και να μειώσει την υποτροπή, αφετέρου κατηγορήθηκε για τις σφοδρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις απάνθρωπες συνθήκες κράτησης που επικρατούσαν στις φυλακές¹³¹. Παράλληλα με την εκτεταμένη παραδοχή ότι η αναμόρφωση «Δεν λειτουργεί» και θα πρέπει άμεσα να εγκαταλειφθεί¹³², οι συνεχώς αυξανόμενες τιμές της εγκληματικότητας που γνώρισε ολόκληρος ο δυτικός κόσμος στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, δημιούργησαν ένα ισχυρό αίτημα για μεγαλύτερη δημόσια ασφάλεια, η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί αποκλειστικά μέσω του αχρηστευτικού εγκλεισμού¹³³. Το γεγονός αυτό, οδήγησε στην αντίληψη της φυλακής ως το μοναδικό μέσο αποτελεσματικής τιμωρίας και ως αυτοσκοπό των σωφρονιστικών συστημάτων, με αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, να σημειωθεί αυξητική τάση στην χρήση της ως ποινή¹³⁴. Η στροφή, αυτή προς την πρόταξη της αχρηστευτικής λειτουργίας της στερητικής της ελευθερίας ποινής, ως το κύριο και πιο εκτεταμένο μέσο σωφρονισμού, κατέστησε την διοίκηση των φυλακών ως μια φαινομενικά απλή διαχειριστική λειτουργία, η οποία θα μπορούσε να εκχωρηθεί ευκολότερα με σύμβαση από το κράτος σε ιδιώτες, σε

όπως λ.χ. της δημόσιας εκπαίδευσης, της παιδικής πρόνοιας, της δημόσιας υγείας, της κοινωνικής πρόνοιας κτλ. Μειώνονταν δραστικά.»

¹²⁹ Garland David, *The Culture of Control, Crime and Social Order in Modern Society*, The University of Chicago Press, 2001 Σελ. 102.

¹³⁰ Garland (2001) ό.π. σελ. 102.

¹³¹ Δημόπουλος (2002) ό.π. σελ. 35

¹³² Βλ. Δημόπουλο (2002) ό.π. σελ. 35-36, ο οποίος αναφέρει ότι η αντίθεση στην αναμόρφωση, ιδίως στις ΗΠΑ, συγκέντρωνε την αποδοχή τόσο των συντηρητικών όσο και των προοδευτικών μερών της κοινωνίας, γεγονός που αποτυπώνει, ακριβώς την αποτυχία εφαρμογής της, αλλά και το συνολικό αίτημα προς σωφρονιστική μεταρρύθμιση.

¹³³ Andrian James και λοιποί (1997) ό.π. σελ. 5.

¹³⁴ Andrian James και λοιποί (1997) ό.π. σελ. 5, Τζαννετάκη (1993) ό.π. σελ. 9

σχέση και με τα αναμορφωτικά προγράμματα, τα οποία εμπεριείχαν μεγαλύτερο πεδίο διακριτικής ευχέρειας από μέρους της σωφρονιστικής διοίκησης¹³⁵.

Η αντίστοιχη σωφρονιστική μεταστροφή που γνώρισε το ΗΒ την ίδια περίοδο, ως προς την εγκατάλειψη του προνοιακού-αναμορφωτικού προτύπου και τη στροφή σε πιο αυστηρές και αχρηστευτικές ποινές, φαίνεται να έχει εξίσου άμεσες πολιτικές προεκτάσεις. Ειδικότερα και στο πλαίσιο της ανόδου των ως άνω πολιτικών εκτεταμένου περιορισμού του ρόλου του κράτους σε όλους τους τομείς λειτουργίας του, η κυβέρνηση Θάτσερ, ακολουθώντας τα βήματα του Ρήγκαν, προώθησε ισχυρές κατασταλτικές πολιτικές, εγκαταλείποντας στο κράτος τον ρόλο του σκληρού επιτηρητή του νόμου και της τάξης¹³⁶. Στο πλαίσιο αυτό, το συντηρητικό κόμμα προώθησε την ιδέα του εγκληματία ως προσωπικά υπεύθυνο για τις πράξεις του, ο οποίος αξίζει να τιμωρηθεί για χάριν της αποζημίωσης του θύματος, για χάριν της προστασίας της κοινωνίας και ιδίως της μέσω αυτής διαφύλαξης του ελεύθερου ανταγωνισμού¹³⁷. Οποιαδήποτε παρέμβαση, επομένως, προς τη βελτίωση ή ευημερία του εγκληματία, επιφύλασαν τα αντίστοιχα πρότυπα ποινικής καταστολής, αφενός ερχόταν σε αντίθεση με την ιδέα της ατομικής ευθύνης, ως θεμέλιο λίθο των φιλελεύθερων συστημάτων και αφετέρου επιφύλασσε πολύ μεγαλύτερο ρόλο για το κράτος, από αυτόν που μπορούσαν να ανεχθούν τα φιλελεύθερα κράτη¹³⁸. Στην Αγγλία, επομένως, η ανάδυση των ιδιωτικών φυλακών, συνοδεύτηκε και προωθήθηκε από την άνοδο της νέο-συντηρητικής ιδεολογίας στον τομέα της σωφρονιστικής πολιτικής, οι θέσεις της οποίας ταυτίστηκαν με τις θέσεις των θεωριών αποτροπής ως προς τη δικαιολόγηση της ποινής, καθώς και με τις θέσεις της συντηρητικής εγκληματολογίας, που αναδύθηκε στην Μ. Βρετανία την περίοδο εκείνη. Κεντρικό στοιχείο των θεωριών αυτών, είναι η αντίληψη του εγκληματία, ως ον με ελεύθερη βούληση, το οποίο αποφασίζει συνειδητά και προμελετημένα για τις πράξεις του, λαμβάνοντας υπόψη του τις προβλέψεις των νόμων και καθορίζοντας τις πράξεις του βάσει αυτών¹³⁹.

Η μεταστροφή αυτή στις σωφρονιστικές τάσεις (εγκατάλειψη του προνοιακού προτύπου), σε συνδυασμό με τις νεοφιλελεύθερες κυβερνήσεις στις ΗΠΑ και το ΗΒ των δεκαετιών του 1980-1990 (κράτη βασισμένα αφενός στον ελάχιστο ρόλο του κράτους και αφετέρου στην ισχυρή καταστολή), οδήγησαν τις ΗΠΑ και το ΗΒ στην υιοθέτηση πολιτικών μηδενικής ανοχής και «tough on crime» για

¹³⁵ Andrian James και λοιποί (1997) όπ.π. σελ. 5

¹³⁶ Δημόπουλος (2002) όπ.π. σελ. 116.

¹³⁷ Δημόπουλος (2002) όπ.π. σελ. 116.

¹³⁸ Δημόπουλος (2002) όπ.π. σελ. 117.

¹³⁹ Βλ. . Ashworth, «Deterrence», Sentencing and Criminal Justice, Cambridge University Press, 2010

την αντιμετώπιση του εγκλήματος, οι οποίες επέβαλαν εκτεταμένα μεγάλες ποινές φυλάκισης, με αποτέλεσμα να εκτοξεύσουν τον αριθμό των κρατουμένων, σε πρωτοφανείς (ιδίως για τις ΗΠΑ), για τα διεθνή δεδομένα τιμές¹⁴⁰. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Δημόπουλος, «η συντηρητική ιδεολογία και ρητορική του ρηγκανισμού - θατσερισμού έπεσε θύμα της ίδιας της αντεγκληματικής πολιτικής της». Ειδικότερα, τα ίδια κράτη που αντιμάχονταν το «μεγάλο κράτος» και τον διογκωμένο κρατικό προϋπολογισμό, επέκτειναν με τις πολιτικές αυτές τις κρατικές σωφρονιστικές τους δαπάνες σε πρωτοφανή επίπεδα, απαξιώνοντας, ταυτόχρονα, οποιαδήποτε άλλη επένδυση κοινωνικής πολιτικής¹⁴¹. Η εκτεταμένη επιβάρυνση των σωφρονιστικών συστημάτων και των δύο χωρών δημιούργησε ένα σοβαρό αδιέξοδο, στο οποίο η ιδιωτικές φυλακές πρόβαλλαν σαν την ιδανική εναλλακτική, ειδικά στο πλαίσιο της ήδη υπάρχουσας πολιτικής τους φιλοσοφίας.

Ειδικότερα και σε συνδυασμό με το παραπάνω ιδεολογικό-πολιτικό και σωφρονιστικό πλαίσιο, το οποίο εκδηλώθηκε με διαφορετική ένταση στις χώρες της Δύσης στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, η αναβίωση της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, φαίνεται να επιταχύνθηκε από συγκεκριμένα πρακτικά ζητήματα, που ανέκυψαν, λειτουργώντας ως καταλύτες για την ιδιωτικοποίηση του σωφρονιστικού συστήματος. Οι καταλύτες αυτοί αφορούν πρωτίστως τις ΗΠΑ, ως την έννομη τάξη που λειτούργησε ως «πρότυπο» για τα αγγλοσαξονικά κράτη που ιδιωτικοποίησαν στη συνέχεια τα σωφρονιστικά τους συστήματα. Ωστόσο, όπως θα καταστεί σαφές, αντανακλούν το γενικότερο κλίμα της περιόδου, με αποτέλεσμα να αντικατοπτρίζουν, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό τα αδιέξοδα που αντιμετώπιζαν τα περισσότερα σωφρονιστικά συστήματα την εποχή εκείνη. Οι Harding και λοιποί (2019)¹⁴² συνοψίζουν τους καταλύτες ιδιωτικοποίησης του σωφρονιστικού συστήματος ως εξής:

1. Η εκθετική αύξηση του παγκόσμιου σωφρονιστικού πληθυσμού και η επιτακτική ανάγκη για κατασκευή και στελέχωση νέων σωφρονιστικών εγκαταστάσεων:

Από την δεκαετία του 1980 και μετά, ο αριθμός των κρατουμένων ξεκίνησε να αυξάνεται παγκοσμίως, καθιστώντας πολλά κράτη ανεπαρκή στη διαχείριση των κρατουμένων τους-οι οποίοι συνεχώς αυξάνονταν-με ίδια μέσα, αλλά και με την παράλληλη εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών κράτησης. Ο συνολικός πληθυσμός των κρατουμένων στις ΗΠΑ, αυξήθηκε από 740.000 το 1985, σε 1.950.000 το 2000, στην Αυστραλία από 9.867 το 1985, σε 14.006 το 1993 (46% αύξηση μέσα σε 8

¹⁴⁰ Δημόπουλος (2002) όπ.π. σελ. 36. Από το 1980 έως το 1990, ο πληθυσμός των ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 134%, βλ. και στο ίδιο σελ. 117

¹⁴¹ Βλ. Δημόπουλο (2002) όπ.π. σελ. 39-40.

¹⁴² Harding Και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 246 επ.

έτη) και στο ΗΒ από 47.503 το 1985 σε 64.602 το 2000 (περίπου 36% αύξηση).¹⁴³ Η Γαλλία, επίσης, αντιμετώπισε αύξηση στις τιμές των κρατουμένων της, την ίδια περίοδο¹⁴⁴. Φυσικά, η αύξηση αυτή οδήγησε σε σοβαρά προβλήματα υπερπληθυσμού, καθιστώντας τις φυλακές, οι οποίες συχνά ήταν και σε κακή κατάσταση λόγω παλαιότητας, ανεπαρκείς σε χωρητικότητα και την ανάγκη κατασκευής και στελέχωσης νέων φυλακών επιτακτική¹⁴⁵.

2. Πολιτικές ή και νομικές αναστολές στην παραχώρηση τμήματος του κρατικού προϋπολογισμού για την επένδυση σε σωφρονιστικές εγκαταστάσεις:

Από το 1980 και μετά, ιδίως στα κράτη με πιο συντηρητικές πολιτικές ιδεολογίες, όπως αναλύθηκε και παραπάνω, καλλιεργήθηκε ένα κλίμα φόβου του εγκλήματος, το οποίο απαιτούσε την αυστηρή και παραδειγματική τιμωρία του εγκλήματος. Ταυτόχρονα, όμως, υπήρξε και μία συνολική δυσπιστία στις ικανότητες του κράτους, η οποία πρόβαλλε την απαίτηση της παροχής περισσότερων υπηρεσιών, με την λιγότερη δυνατή φορολογική επιβάρυνση. Στο πλαίσιο αυτό, η επένδυση κονδυλίων του κρατικού προϋπολογισμού για την κατασκευή νέων φυλακών, ταυτίστηκε με την επιεική αντιμετώπιση του εγκλήματος, και κατέστη εντελώς ανεπιθύμητη, ειδικά για την Αμερικάνικη κοινή γνώμη¹⁴⁶. Πέραν όμως από το ενδεχόμενο πολιτικό κόστος μιας τέτοιας απόφασης, σε ορισμένες Πολιτείες της Αμερικής, παρουσιάστηκαν επακόλουθα νομικά εμπόδια στην χρηματοδότηση νέων σωφρονιστικών καταστημάτων. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του Ομοσπονδιακού προϋπολογισμού, επενδύσεις σε εγκαταστάσεις από τα κονδύλια των Πολιτειών, έπρεπε υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, γίνουν δεκτές μέσω ψηφοφορίας, ώστε να επιτραπεί η αντίστοιχη χρηματοδότηση. Σε πολλές Πολιτείες που αναγκάστηκαν να θέσουν τέτοια ψηφοφορία για την χρηματοδότηση της κατασκευής σωφρονιστικών εγκαταστάσεων, η τελευταία καταψηφίστηκε, με συνέπεια να πρέπει να αναζητηθούν άλλες λύσεις για να αντιμετωπιστεί η τότε επιτακτική ανάγκη στέγασης των συνεχώς αυξανόμενων κρατουμένων. Στο πλαίσιο αυτό υιοθετήθηκαν και οι πρώτες συμβάσεις DCFM (Design, Construct, Finance and Manage), ώστε οι πολιτείες να μπορέσουν να αποπληρώσουν το κόστος για την κατασκευή νέων

¹⁴³ Harding Και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 246.

¹⁴⁴ Andrian James και λοιποί (1997) ό.π. σελ. 18

¹⁴⁵ Τζαννετάκη (1993) ό.π. σελ. 9, βλ. και Allen, English (2013) ό.π. σελ. 8. Οι οποίοι ταυτίζουν την ιδιωτικοποίηση των φυλακών στις ΗΠΑ με την εκθετική αύξηση του σωφρονιστικού τους πληθυσμού και την άμεση ανάγκη για ραγδαία εξάπλωση της χωρητικότητας των φυλακών που αυτή δημιούργησε, ενώ, στο ΗΒ θεωρούν ότι η ιδιωτικοποίηση των φυλακών σχετίστηκε περισσότερο με τα προβλήματα που δημιουργούνταν από την μεγάλη παλαιότητα των σωφρονιστικών εγκαταστάσεων, πολλές από τις οποίες είχαν ηλικία πάνω από 100 χρόνων. Αντίστοιχο πρόβλημα παρουσιάστηκε και στην Ν. Αφρική μετά την πτώση του Apartheid, στην οποία, όπως γραφικά αναφέρουν, οι φυλακές ήταν περισσότερο σχεδιασμένες για «αποθήκευση», παρά για κράτηση ανθρώπων.

¹⁴⁶ Harding Και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 246-247.

καταστημάτων, τα οποία τότε χρειάζονταν άμεσα, σε βάθος χρόνου. Οι συμβάσεις αυτές, έδωσαν τη δυνατότητα υποκατάστασης της μεγάλης επένδυση από τον κρατικό προϋπολογισμό που θα απαιτούταν κανονικά για την κατασκευή νέων φυλακών, σε μικρότερες περιοδικές πληρωμές προς τις ιδιωτικές εταιρείες. Οι συμβάσεις DCFM, οι οποίες αρχικά υιοθετήθηκαν εξ ανάγκης, εξελίχθηκαν στο κυρίαρχο μοντέλο ιδιωτικοποίησης φυλακών, τόσο στις ΗΠΑ, όσο και στο ΗΒ, την Αυστραλία και τη Ν. Ζηλανδία.¹⁴⁷

3. Τα σοβαρά προβλήματα του υπερπληθυσμού και η ανάδειξή τους από τους θεσμούς εποπτείας των φυλακών

Η ως άνω περιγραφείσα αύξηση του πληθυσμού των σωφρονιστικών καταστημάτων, οδήγησε σε σοβαρά ζητήματα σε σχέση με την ποιότητα των συνθηκών κράτησης, τα οποία δεν άργησαν να έρθουν στην επιφάνεια ειδικά στις ΗΠΑ και στο ΗΒ, με αύξηση των θανάτων των κρατουμένων (εξάπλωση ασθενειών, αυτοκτονίες), εξεγέρσεις και έντονες διαμαρτυρίες από τα κοινωνικά κινήματα. Μέχρι τα μέσα του 1988, 39 από τις Πολιτείες της Αμερικής είχαν καταδικαστεί από τα Ομοσπονδιακά Δικαστήρια, τα οποία ασκούσαν την εποπτεία τους, για κάποιας μορφής παραβίαση της 8^{ης} Τροπολογίας (ιδίως για την επιβολή σκληρών και δυσανάλογων ποινών), δεσμευόμενα να κάνουν μεταρρυθμίσεις στα σωφρονιστικά τους συστήματα. Αντίστοιχη κατακραυγή των αντίξοων συνθηκών κράτησης, σημειώθηκε την ίδια περίοδο και στο ΗΒ και την Αυστραλία, η οποία, ωστόσο δεν αποτυπώθηκε σε δικαστικές αποφάσεις, λόγω του θεσμικού πλαισίου των ως άνω κρατών¹⁴⁸.

4. Επαναλαμβανόμενες δαπάνες

Η αύξηση του σωφρονιστικού πληθυσμού αύξησε και τα κόστη της κράτησης, δημιουργώντας, ιδίως στις ΗΠΑ, σοβαρό δημοσιονομικό πρόβλημα¹⁴⁹. Ο ιδιωτικός τομέας ήδη είχε αναγνωριστεί την περίοδο εκείνη ως αυτός που προσφέρει τις πιο οικονομικές και παράλληλα αποτελεσματικές λύσεις και σίγουρα ως πιο αποτελεσματικός από τον δημόσιο τομέα¹⁵⁰. Συνεπώς, η διαχείριση των σωφρονιστικών καταστημάτων από ιδιώτες, θεωρήθηκε ως η πιο αποτελεσματική λύση για την ελάττωση των συνεχώς αυξανόμενων δαπανών του σωφρονιστικού συστήματος. Η παραπάνω

¹⁴⁷ Βλ. Harding Και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 247.

¹⁴⁸ Harding Και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 247.

¹⁴⁹ Δημόπουλος (2002) όπ.π. σελ. 39.

¹⁵⁰ Harding Και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 247.

ρητορική, αποτέλεσε και το πιο επίμονο επιχείρημα των υποστηρικτών των ιδιωτικών φυλακών¹⁵¹. Η παρακάτω άποψη που παραθέτει ο Logan (1990)¹⁵² αντικατοπτρίζει χαρακτηριστικά το κλίμα υπερεκτίμησης των δυνατοτήτων του ιδιωτικού τομέα που χαρακτήρισε την αποχή εκείνη: « (...) οι δημόσιες υπηρεσίες τείνουν να είναι τόσο ανεπαρκείς όσο και αναποτελεσματικές, όχι απλώς επειδή είναι δημόσιες και όχι ιδιωτικές, αλλά λόγω του τρόπου με τον οποίο χρηματοδοτούνται (...). Οι επιχειρηματίες παρακινούνται από τον ανταγωνισμό να παρέχουν την μέγιστη ικανοποίηση με το μικρότερο κόστος. Αντιθέτως, οι γραφειοκράτες δεν επιβραβεύονται τόσο για την αποτελεσματικότητά του έργου τους, όσο σε σχέση με το μέγεθος και το σύνολο των κονδυλίων που τους παρέχονται.»

5. Ο Συνδικαλισμός των σωφρονιστικών υπαλλήλων

Η καταπολέμηση των συνδικαλιστικών διεκδικήσεων των σωφρονιστικών υπαλλήλων, αποτέλεσε μία από τις κύριες αιτίες στροφής προς την ιδιωτική διαχείριση των φυλακών, ειδικά για το ΗΒ και την Αυστραλία. Ειδικότερα, τα δύο αυτά κράτη δεν αντιμετώπισαν νομικά προβλήματα στη χρηματοδότηση της επέκτασης των σωφρονιστικών τους συστημάτων, την επιβάρυνση των σωφρονιστικών τους συστημάτων, στο μέγεθος που αποτυπώθηκε στις ΗΠΑ. Τα πρωταρχικά προβλήματα που επιχείρησαν να αντιμετωπίσουν το ΗΒ και η Αυστραλία, εισάγοντας την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, ήταν τα επαναλαμβανόμενα κόστη και η επιρροή που ασκούσαν τα σωματεία των σωφρονιστικών υπαλλήλων¹⁵³.

6. Βελτίωση του σωφρονιστικού συστήματος

Η τελευταία αιτία που καταγράφουν οι Harding και λοιποί, η οποία οδήγησε στην ιδιωτικοποίηση των φυλακών, είναι η ελπίδα βελτίωσης του σωφρονιστικού συστήματος, μέσω της επιρροής που θα ασκούσε η εμπλοκή των ιδιωτιών με συμβάσεις. Ειδικότερα, μέσω της θέσπισης στόχων, οι οποίοι αναγκαστικά καθορίζονταν σε ένα βαθμό από τις συμβάσεις ιδιωτικοποίησης των φυλακών, θεωρήθηκε ότι θα μπορούσε να επέλθει μια γενικότερη καλύτερη καταγραφή, αξιολόγηση

¹⁵¹ Logan (1990) όπ.π. σελ. 76.

¹⁵² Logan (1990) όπ.π. σελ. 83-84.

¹⁵³ Harding (2001) όπ.π. σελ. 271., βλ. και Nathan Stephen (2005) όπ.π. σελ. 9, ο οποίος αναφέρεται στην επιρροή της Prison Officers Association (POA), που αποτελούσε το πολυπληθέστερο εργατικό σωματείο των Βρετανών σωφρονιστικών υπαλλήλων, μέσω της ιδιωτικοποίησης των καταστημάτων κράτησης. Η POA, την περίοδο της μελέτης (2013) ασκούσε μοϊκοτάζ στις ιδιωτικές εταιρείες διαχείρισης των φυλακών, μην επιτρέποντας στους εργαζόμενους σε αυτές να εγγραφούν ως μέλη του, βλ. και Allen, English (2013) σελ. 8

και βελτίωση του ήδη υπάρχοντος σωφρονιστικού συστήματος¹⁵⁴. Η ιδιωτικοποίηση των φυλακών, θεωρήθηκε, δηλαδή, το καταλληλότερο μέσο για βελτίωση του σωφρονιστικού συστήματος, σε σχέση με την τότε στάθμιση των στόχων επιβολής της στερητικής της ελευθερίας ποινής και των μέσων που υπήρχαν διαθέσιμα για την υλοποίησή της.

2.3. Η διεθνής εξάπλωση της ιδιωτικοποίησης των φυλακών

Οι αντικειμενικές δυσκολίες που αντιμετώπιζαν τα σωφρονιστικά συστήματα, σε συνδυασμό με την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα, όπως αυτή περιγράφηκε παραπάνω, δεν άργησαν να οδηγήσουν τις ΗΠΑ και, ειδικότερα την Πολιτεία του Tennessee, στην πρώτη νομοθεσία που επέτρεψε τις συμβάσεις DCFM για τις φυλακές¹⁵⁵. Το 1986, η πρώτη ιδιωτική φυλακή κατασκευάστηκε δυνάμει σύμβασης DCFM στην Πολιτεία, υπό την επίβλεψη της Corrections Corporation of America (CCA, σήμερα: CoreCivic)¹⁵⁶. Μέχρι το 1993, η CCA είχε φτάσει να διαχειρίζεται 11 ιδιωτικά καταστήματα κράτησης, ενώ το 2014, ήταν ιδιοκτήτρια 52 καταστημάτων κράτησης (ιδιωτικές φυλακές και κέντρα κράτησης μεταναστών) στις ΗΠΑ. Παράλληλα, το 1988 η Αυστραλία, επίσης, εισήγαγε την πρώτη DCFM σύμβαση για ιδιωτική φυλακή 240 θέσεων στο Queensland, την οποία ανέλαβε επίσης η CCA, μετά από διαγωνισμό, υπερισχύοντας, μεταξύ άλλων, και μίας αμιγώς Αυστραλιανής εταιρείας¹⁵⁷. Στη Γαλλία, η ημι-ιδιωτικοποίηση των φυλακών επιτράπηκε το 1987, οπότε υλοποιήθηκε ένα εκτεταμένο σχέδιο κατασκευής και διαχείρισης τεσσάρων καταστημάτων κράτησης, χωρητικότητας 13.000 θέσεων, για διάστημα 10 ετών¹⁵⁸. Τέλος, το ΗΒ, επέτρεψε την ιδιωτική διαχείριση των φυλακών με το Criminal Justice Act του 1991, ιδρύοντας την πρώτη φυλακή με DCFM σύμβαση, την Wolds Remand Prison, η οποία ήταν κατάστημα κράτησης προσωρινώς κρατουμένων (υποδικών), υπό τη διαχείριση της εταιρείας Group 4¹⁵⁹. Η ραγδαία εξάπλωση των συμβάσεων ιδιωτικοποίησης των φυλακών στα εν λόγω κράτη έως και

¹⁵⁴ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 248.

¹⁵⁵ Βλ. Και για το Τέξας, το οποίο επίσης ψήφισε αντίστοιχη νομοθεσία την ίδια περίοδο. Τη διαδικασία και το περιεχόμενο περιγράφουν αναλυτικά οι: Ethridge PA, Marquart JW, Private prisons in Texas: The new penology for profit, Justice Quarterly, Vol10 No1, Pages 29-48. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διστακτικότητα με την οποία εισήχθη το νομοθέτημα, καθώς και η αρχική πρόβλεψη για μικρή διάρκεια των συμβάσεων.

¹⁵⁶ Είναι σημαντικό να σημειωθεί, εδώ, ότι η CCA είχε ήδη υπογράψει την πρώτη σύμβαση DCFM με την Αμερικάνικη Μεταναστευτική Υπηρεσία (INS, Immigration Naturalization Services) για κέντρο κράτησης μεταναστών το 1984 στο Τέξας. Την περίοδο που ψηφίστηκε το πρώτο νομοσχέδιο που επέτρεψε τις ιδιωτικές φυλακές, η CCA διαχειριζόταν ήδη 7 καταστήματα κράτησης ανηλίκων και κέντρα κράτησης μεταναστών, σε διαφορετικές Πολιτείες της Αμερικής., βλ. Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 248-249.

¹⁵⁷ Harding και λοιποί όπ.π. (2019) σελ. 249-250.

¹⁵⁸ Andrian James (1997) όπ.π. σελ. 18.

¹⁵⁹ Δημόπουλος όπ.π, σελ. 111. Αξιοσημείωτη είναι και η ανάλυσή του σχετικά με τις ομοιότητες, αλλά και τις διαφοροποιήσεις της Βρετανικής από την Αμερικάνικη ιδιωτικοποίηση των φυλακών.

σήμερα, αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στα πρόσφατα ποσοστά κρατουμένων σε ιδιωτικές φυλακές που σημειώνει το καθένα από αυτά (βλ. παραπάνω υπό 1.1.1.).

Οι ΗΠΑ, με την υιοθέτηση των πρώτων νομοθετημάτων για την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, άσκησαν σημαντική επιρροή στην ακόλουθη υιοθέτηση του αντίστοιχου συστήματος και από τα υπόλοιπα κράτη, ειδικά στα πρώτα χρόνια αναβίωσης της ιδιωτικοποίησης των φυλακών. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός, ότι κυβερνητικοί εκπρόσωποι τόσο από το ΗΒ, από την Γαλλία, αλλά και από τη Ν. Αφρική είχαν επισκεφτεί τις ΗΠΑ, προτού οι χώρες αυτές προβούν στην ψήφιση των νομοσχεδίων ιδιωτικοποίησης¹⁶⁰, ενώ η πρώτη σύμβαση DCFM στην Αυστραλία έγινε με Αμερικάνικη εταιρεία διαχείρισης (CCA). Ωστόσο, τα αίτια της ραγδαίας παγκόσμιας εξάπλωσης, που γνώρισαν οι ιδιωτικές φυλακές, αλλά και οι λοιπές μορφές ιδιωτικοποίησης του σωφρονιστικού συστήματος, από το 1986 έως σήμερα, θα πρέπει να αναζητηθούν στη δράση των ιδιωτικών εταιρειών διαχείρισης των φυλακών¹⁶¹. Ήδη έχει καταστεί σαφές, από στοιχεία που έχουν προαναφερθεί (υπό 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3., καθώς και αμέσως παραπάνω), η πολυεθνική φύση πολλών από τις εν λόγω εταιρείες, οι οποίες δραστηριοποιούνται ταυτόχρονα σε πολλά διαφορετικά κράτη. Η διεθνής εξάπλωση, επομένως, των ιδιωτικών φυλακών, αλλά και των υπόλοιπων μοντέλων συμβάσεων ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα, φαίνεται να ακολουθεί την πορεία ανάπτυξης των πολυεθνικών εταιρειών διαχείρισης φυλακών, στις μεγαλύτερες από τις οποίες αναφερόμαστε συνοπτικά αμέσως παρακάτω:

Ειδικότερα, οι Byrne και λοιποί (2019) επιχειρήσαν να αποτυπώσουν την παγκόσμια εικόνα των ιδιωτικών φυλακών σήμερα, εξετάζοντας την ιδιωτικοποίηση στις 50 χώρες, που συγκεντρώνουν την πλειοψηφία του παγκόσμιου πληθυσμού των κρατουμένων (οι εν λόγω χώρες συγκεντρώνουν περισσότερο από το 90% των κρατουμένων παγκοσμίως, δίνοντας μια αντιπροσωπευτική εικόνα για το διεθνές σωφρονιστικό πεδίο)¹⁶². Στην έρευνά τους αυτή, εντοπίζουν τις τρεις εταιρείες με την μεγαλύτερη δραστηριότητα στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα, η δράση των οποίων, ειδικά της GeoGroup, αποτυπώνει τις μεθόδους εξάπλωσης των ιδιωτικών εταιρειών στα σωφρονιστικά συστήματα και τη «σωφρονιστική αγορά» που έχει διαμορφωθεί¹⁶³. Ειδικότερα, από τις χώρες που συμπεριλήφθηκαν στο άρθρο, τρεις εταιρείες εντοπίστηκαν, οι οποίες είχαν δραστηριότητα στα

¹⁶⁰ Andrian James (1997) ό.π. σελ. 18 αναφορικά με τη Γαλλία και 33 επ, αναφορικά με το ΗΒ, Allen, English (2013) ό.π. σελ. 8 σε σχέση με τη Ν. Αφρική.

¹⁶¹ Βλ. Stephen Nathan (2005) ό.π.

¹⁶² Byrne και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 479.

¹⁶³ Βλ. και Stephen Nathan (2005) ό.π. σελ. 4-5.

σωφρονιστικά συστήματα τριών ή περισσότερων χωρών: η GeoGroup (ΗΠΑ, Καναδάς, ΗΒ, Ν. Αφρική), η G4S¹⁶⁴ (ΗΒ, Ελ Σαλβαδόρ, Ν. Αφρική) και η Sodexo (Γαλλία, Ισπανία, Χιλή). Άλλες μεγάλες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη, αλλά και παγκοσμίως είναι η Serco (ΗΒ, Γερμανία), και η Group 4 (ΗΒ, ΗΠΑ, Ολλανδία)¹⁶⁵. Χαρακτηριστικό είναι ότι στις επικρατέστερες εταιρείες διαχείρισης φυλακών, οι Byrne και λοιποί (2019) δεν συμπεριλαμβάνουν την Αμερικάνικη CoreCivic, η οποία αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες συμβάσεων DCFM στις ΗΠΑ, έχοντας αυτή τη στιγμή υπό την διαχείρισή της 144 καταστήματα κράτησης¹⁶⁶, ωστόσο δεν κατόρθωσε να επεκτείνει περαιτέρω το πεδίο δραστηριότητάς της. Το γεγονός αυτό, αντικατοπτρίζει, ακριβώς, τους περιορισμούς που θέτει η παγκόσμια αγορά στο μοντέλο των συμβάσεων DCFM¹⁶⁷ και αναδεικνύει τις μεθόδους που χρησιμοποίησαν οι άλλες εταιρείες, ώστε να επιτύχουν τη διεθνή εξάπλωσή τους, αλλά και την προσπέλαση των εμποδίων που δημιουργήθηκαν από την έντονη αρνητική δημοσιότητα που έλαβαν οι ιδιωτικές φυλακές, μέχρι και τη δεκαετία του 2000. Ειδικότερα:

Η μετάβαση στα συστήματα ιδιωτικών φυλακών, παρά τη ραγδαία εξάπλωσή τους, δεν έγινε σε καμία περίπτωση αναίμακτα. Μπορεί να υπήρξαν θεωρητικοί που να υπερασπίστηκαν αρχικά το εν λόγω μοντέλο¹⁶⁸, ωστόσο, δεν έλλειψε και η ισχυρή θεωρητική αντιπαράθεση (βλ. παρακάτω υπό 5). Γενικότερα, η ιδιωτικοποίηση ως μέθοδος σωφρονιστικής πολιτικής, προκάλεσε ιδιαίτερες αντιδράσεις, δημιουργώντας μια αμηχανία στο Παγκόσμιο πεδίο, το οποίο ανέμενε με δυσπιστία την εξέλιξή της ως τμήμα του σωφρονιστικού συστήματος¹⁶⁹. Παράλληλα, οι περισσότερες από τις εταιρείες διαχείρισης φυλακών, ιδίως στις ΗΠΑ ξεκίνησαν να λαμβάνουν εντός της πρώτης δεκαετίας δραστηριοποίησής τους αρνητική δημοσιότητα από οικονομικά σκάνδαλα, θανάτους κρατουμένων, εξεγέρσεις αλλά και από την γενικότερη αποτυχία τους να αποδείξουν την αποτελεσματικότητά τους, ιδίως ως προς τη μείωση του κόστους του εγκλεισμού, που είχαν υποσχεθεί¹⁷⁰. Η αρνητική αυτή

¹⁶⁴ Η οποία, μαζί με την CCA (σήμερα CoreCivic) ήταν από τις πρώτες εταιρείες που συμμετείχαν στην επανεμφάνιση των ιδιωτικών φυλακών στις ΗΠΑ (υπό την τότε επωνυμία Wackenhut Correction Services) βλ. Harding Και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 248.

¹⁶⁵ Stephen Nathan (2005) όπ.π. σελ. 5.

¹⁶⁶ Βλ. <https://www.corecivic.com/facilities>

¹⁶⁷ Βλ. Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 254, Cody Mason (2013) όπ.π. σελ. 1.

¹⁶⁸ Μεγαλύτερος εκπρόσωπος των οποίων θα πρέπει να θεωρηθεί ο Logan (1990) όπ.π.

¹⁶⁹ Τζαννετάκη (1993) όπ.π. σελ. 8.

¹⁷⁰ Ενδεικτικά για τις μεγαλύτερες εταιρείες στις ΗΠΑ CoreCivic:

https://en.wikipedia.org/wiki/CoreCivic#Incidents,_protests,_and_investigations G4S: https://en.wikipedia.org/wiki/Controversies_surrounding_G4S#:~:text=The%20company%20received%20over%20700,allegations%20of%20assault%20and%20racism.&text=In%20September%202017%2C%20G4S%20suspended,a%20BBC%20Panorama%20undercover%20investigation. Από τα σκάνδαλα και ιδίως από κατηγορίες για υπεξαίρεση και κακές συνθήκες εργασίας δεν εξαιρούνται και οι υπόλοιπες εταιρείες διαχείρισης ιδιωτικών φυλακών GeoGroup:

δημοσιότητα, αποτυπώθηκε στις μετοχές των εν λόγω εταιρειών, που σημείωσαν σημαντική πτώση από το 2000 και μετά (η οποία διατηρήθηκε έκτοτε για την Core Civic¹⁷¹), αλλά και στον πληθυσμό των κρατουμένων στις ιδιωτικές φυλακές, ο οποίος από το 2012 που έφτασε στην ύψιστη τιμή του, σήμερα έχει μειωθεί κατά 16%¹⁷². Στις ΗΠΑ υπάρχει έως σήμερα έντονη κοινωνική διαμαρτυρία εναντίον των ιδιωτικών φυλακών, η οποία αποτυπώνεται από το πλήθος ακτιβιστικών οργανώσεων και ερευνητικών κέντρων, τα οποία επικεντρώνουν τις μελέτες τους στο σωφρονιστικό σύστημα και την προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων, ιδίως στις ιδιωτικές φυλακές¹⁷³. Γενικότερα, το κλίμα στη συνομοσπονδία δίνει την εντύπωση ότι οι ιδιωτικές φυλακές είναι ανεπιθύμητες, με τις κυβερνήσεις Obama και Biden να επιχειρούν να καταργήσουν τις συμβάσεις ιδιωτικοποίησης για τις Κυβερνητικές φυλακές¹⁷⁴.

Πέραν όμως από τα κράτη που ιδιωτικοποίησαν το πρώτον τις φυλακές τους, στα οποία, παρά τα όποια ζητήματα οι ιδιωτικές φυλακές εξαπλώθηκαν σε μεγάλο βαθμό, η ιδιωτικοποίηση των φυλακών, με την έννοια της πλήρους παραχώρησης της διαχείρισης του καταστήματος σε ιδιώτες, δεν φαίνεται να κατέστη δημοφιλής σε παγκόσμιο επίπεδο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Harding και λοιποί (2019) οι ιδιωτικές φυλακές, βάσει του πρώτου μοντέλου ιδιωτικοποίησης (βλ. 1.1.1.), συγκεντρώνουν ένα αμελητέο ποσοστό των κρατουμένων, παγκοσμίως. Ιδίως, συνταγματικά, πολιτισμικά, αλλά και ζητήματα αποτυχίας των ιδιωτικών εταιρειών να πετύχουν τους προκαθορισμένους στόχους σε συγκεκριμένες έννομες τάξεις, έχουν καταστήσει τις ιδιωτικές φυλακές

https://en.wikipedia.org/wiki/GEO_Group Serco:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwioy8Plp5X0AhVJsaOKHTwwBPoQFnoECAUQAO&url=https%3A%2F%2Fwww.theguardian.com%2Fbusiness%2F2019%2Fjul%2F03%2Fserco-fined-229m-over-electronic-tagging-scandal&usg=AOvVaw1Hg5YT82UqdgnKGUvnO9jT> Sodexo:

<https://en.wikipedia.org/wiki/Sodexo#Controversy>

¹⁷¹ Βλ. Ενδεικτικά για την Wackenhut <https://www.company-histories.com/The-Wackenhut-Corporation-Company-History.html> και για την CoreCivic, της οποίας η μετοχή σημείωσε κατακόρυφη πτώση το 2000 και δεν επανήλθε έκτοτε: https://www.google.com/finance/quote/CXW:NYSE?sa=X&ved=2ahUKEwiWi6_gqZX0AhWN_bsIHfnCBDQQ3ecFegQIDRAc&window=MAX

¹⁷² Private Prisons in the United States, The Sentencing Project, March 2021, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.sentencingproject.org/publications/private-prisons-united-states/>

¹⁷³ Βλ. ενδεικτική λίστα με τις δομές και τους οργανισμούς, που ασχολούνται με τα δικαιώματα των κρατουμένων στις ΗΠΑ: <https://libraryguides.law.pace.edu/c.php?g=319375&p=2134160>

¹⁷⁴ <https://www.abolishprivateprisons.org/post/biden-executive-order> Ο Biden, έχει μάλιστα ανακοινώσει ότι δεν θα ανανεώσει τις ιδιωτικές συμβάσεις για τις Κυβερνητικές φυλακές, μία προσπάθεια που είχα γίνει και από την κυβέρνηση Obama, διακόπηκε όμως από την εκλογή Trump.

μη δημοφιλείς στο παγκόσμιο πεδίο¹⁷⁵. Από την άλλη πλευρά, όμως, οι σύγχρονες ανάγκες των φυλακών και των σωφρονιστικών συστημάτων γενικότερα, έχουν δημιουργήσει μία ευρύτατη αγορά, στην οποία οι ήδη υπάρχουσες εταιρείες διαχείρισης φυλακών μπόρεσαν με απόλυτη επιτυχία να εξαπλωθούν, αξιοποιώντας τα υβριδικά μοντέλα ιδιωτικοποίησης των φυλακών, αλλά και τις λοιπές ανάγκες των σωφρονιστικών συστημάτων¹⁷⁶. Η ευρεία ανάδειξη, δηλαδή, εταιρειών κολοσσών, που εξειδικεύονται στην κατασκευή και διαχείριση των καταστημάτων κράτησης, μπορεί να ξεκίνησε το πρώτον με την ευρεία σύναψη συνάψεων DCFM στις ΗΠΑ και στα λίγα εκείνα κράτη (σε σχέση με το Παγκόσμιο πεδίο) που ακολούθησαν το εν λόγω μοντέλο, ωστόσο, οι εταιρείες αυτές, κινούμενες με όρους αγοράς, επέκτειναν το εύρος των παρεχόμενων υπηρεσιών και εξαπλώθηκαν και σε άλλες έννομες τάξεις. Ο τρόπος αυτός εξάπλωσης αποτυπώνεται ιδίως από την δραστηριότητα των εταιρειών G4S και GeoGroup, οι οποίες προσφέρουν μεγάλο εύρος υπηρεσιών, έχοντας αναδειχτεί σε ειδήμονες των τεχνολογικών υπηρεσιών που απαιτούν τα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα¹⁷⁷, γεγονός που αποτελεί ένα από τα βασικά πεδία εξάπλωσής τους σήμερα.

Η ευρεία διαθεσιμότητα, επομένως, ιδιωτικών υπηρεσιών προς τις φυλακές, παγκοσμίως, φαίνεται να έχει διευκολύνει την απόφαση πολλών κρατών να ιδιωτικοποιήσουν πλευρές των Σωφρονιστικών τους Συστημάτων και να έχει φέρει στην επιφάνεια ένα προσοδοφόρο πεδίο ανάπτυξης για τις εταιρείες ιδιωτικής διαχείρισης των φυλακών¹⁷⁸. Ωστόσο, τα αίτια εισαγωγής της ιδιωτικοποίησης διαφέρουν μεταξύ των κρατών και επηρεάζονται από μια σειρά από παράγοντες όπως: την οικονομική κατάσταση των κρατών, τη νομική τους παράδοση, την πολιτισμική τους παράδοση, τα προβλήματα των σωφρονιστικών τους συστημάτων κτλ. Οι Byrne Και λοιποί (2019) αποπειράθηκαν να αποτυπώσουν τα αίτια της διακύμανσης της συμμετοχής των ιδιωτών στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα¹⁷⁹, ωστόσο, όπως σημειώνουν, η καταγραφή της ιδιωτικοποίησης σε σωφρονιστικά συστήματα πέραν των ΗΠΑ, ΗΒ και της Αυστραλίας είναι εντελώς ανεπαρκής,

¹⁷⁵ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 254. Όπως ενδεικτικώς και σε ό,τι αφορά την πλήρη ιδιωτικοποίηση σωφρονιστικών καταστημάτων, συνταγματικά εμπόδια συναντήθηκαν στο Ισραήλ και την Κόστα Ρίκα, πολιτισμικά εμπόδια συναντήθηκαν στο σύνολο σχεδόν της Ασιατικής Ηπείρου, ενώ αποτυχία των εταιρειών ιδιωτικής διαχείρισης σημειώθηκε στον Καναδά. Παράλληλα, κράτη που υιοθέτησαν το μοντέλο αυτό ιδιωτικοποίησης, φαίνεται να διάκεινται αρνητικά απέναντί του, αλλά δεν το έχουν εγκαταλείψει για λόγους αυξημένων αναγκών του σωφρονιστικού συστήματος ή δεσμεύσεων των σχετικών συμβάσεων. (βλ. παραπάνω Ν. Αφρική, Ν. Ζηλανδία, υπό 1.1.1.).

¹⁷⁶ Βλ. Cody Mason (2013) ό.π. σελ. 1. Ενδεικτικά, 14% από τα κέρδη της GeoGroup το 2012, προήλθαν από δραστηριότητες εκτός των ΗΠΑ, ενώ το 2016, το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 19% (Byrne Και λοιποί, 2019, ό.π.)

¹⁷⁷ Όπως είναι το Electronic Monitoring εντός των φυλακών, αλλά και η επίβλεψη των κρατουμένων που βρίσκονται σε καθεστώς υφ' όρον απόλυσης. Βλ. Byrne και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 491, 492.

¹⁷⁸ Βλ. ιδίως Stephen Nathan (2005) ό.π.

¹⁷⁹ Byrne Και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 481.

ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα¹⁸⁰. Από την άλλη, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διάκριση που σημειώνουν οι Allen και English (2013) μεταξύ εύπορων και φτωχών κρατών, σε σχέση με την απόφαση εισαγωγής της ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά τους συστήματα.

Ειδικότερα, οι συγγραφείς διαπιστώνουν ότι ο κεντρικός στόχος της ιδιωτικοποίησης στα εύπορα και μεσαίας οικονομικής κατάστασης κράτη, μπορεί σε γενικές γραμμές, να αναζητηθεί στην προσδοκία βελτίωσης ελλείψεων που αντιμετωπίζουν τα σωφρονιστικά τους συστήματα, ενώ, προκειμένου να μην αποβεί ζημιογόνα για τα κράτη, θα πρέπει να γίνεται μετά από μελέτη του σωφρονιστικού συστήματος και σχεδιασμό της ιδιωτικής παρέμβασης¹⁸¹. Ωστόσο, όπως ενδεικτικά ανέφερε ο ειδικός εισηγητής του ΟΗΕ για τα βασανιστήρια το 2009¹⁸², πλήθος χωρών παγκοσμίως, αντιμετωπίζουν πολύ δριμύτερα προβλήματα επιβάρυνσης του σωφρονιστικού τους συστήματος, σε σχέση με τα κράτη που προαναφέρθηκαν. Ειδικότερα, σύμφωνα με την αναφορά του: «Σε πολλές χώρες του κόσμου, οι χώροι τιμωρίας αντιμετωπίζουν συνεχώς προβλήματα υπερπληθυσμού, καθαριότητας και έλλειψη των ελάχιστων εγκαταστάσεων, που θα εξασφάλιζαν το δικαίωμα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (για τους κρατούμενους). Περαιτέρω, η φυματίωση και άλλες μεταδοτικές ασθένειες είναι διαδεδομένες. Οι ιεραρχίες και η βία μεταξύ κρατουμένων είναι συνήθη χαρακτηριστικά των φυλακών (...).». Ορισμένα από τα εν λόγω κράτη, έχουν αρχίσει να λαμβάνουν υπόψη την ιδιωτικοποίηση, ως ένα τρόπο ανακούφισης της επείγουσας ανάγκης για αναμόρφωση των σωφρονιστικών τους εγκαταστάσεων και των σωφρονιστικών τους συστημάτων γενικότερα, ώστε να πάψουν οι παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που υφίστανται (βλ. λόγου χάρη την Κένυα και τη Νιγηρία)¹⁸³. Ωστόσο, σε συνθήκες τέτοιου είδους επείγουσας ανάγκης και ιδίως στο πλαίσιο κρατών που βρίσκονται σε δριμεία οικονομική κατάσταση, με χρόνια παραμελημένες σωφρονιστικές εγκαταστάσεις και δεν έχουν εναλλακτικές, η ιδιωτικοποίηση κρύβει πλήθος κινδύνων, μεταξύ των οποίων ο ατυχής σχεδιασμός και η δέσμευση των κρατών από πιθανά ζημιογόνες συμβάσεις για τα ίδια, αλλά και για τους κρατουμένους τους¹⁸⁴.

¹⁸⁰ Byrne και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 497-498.

¹⁸¹ Allen and English (2013) ό.π. σελ. 8. Έτσι, όπως ενδεικτικώς, οι ΗΠΑ προσδοκούσαν την αναγκαία γρήγορη εξάλπωση της χωρητικότητας του σωφρονιστικού τους συστήματος, ενώ σε άλλες χώρες (ΗΒ, Ν. Αφρική, Μεξικό, Τζαμάικα) η ιδιωτικοποίηση στα σωφρονιστικά τους συστήματα φαίνεται να σχετίζεται άμεσα με ελλείψεις των σωφρονιστικών εγκαταστάσεων των εν λόγω κρατών και με την επιδίωξη γρήγορης αναβάθμισής τους, μέσω της συμμετοχής ιδιωτών.

¹⁸² Σε Allen, English (2013) ό.π. σελ. 9. Βλ. περισσότερα για το θεσμό του ειδικού εισηγητή για τα βασανιστήρια του ΟΗΕ (Special rapporteur on torture): <https://www.ohchr.org/en/issues/torture/srtorture/pages/srtortureindex.aspx>

¹⁸³ Allen, English (2013) ό.π. σελ. 10.

¹⁸⁴ Allen, English (2013) ό.π. σελ. 10. Αντίστοιχα προβλήματα σημειώθηκαν στη Ν. Αφρική. Βλ. παραπάνω υπό 1.1.1.

2.4. Διεθνής νομοθεσία

Περαιτέρω, είναι σημαντικό να σημειωθεί εδώ, η πρωτοφανής έλλειψη Διεθνούς Νομοθεσίας, σε σχέση με την ειδική προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων, που βρίσκονται σε ιδιωτικώς διαχειριζόμενα καταστήματα κράτησης. Οι Στοιχειώδεις Κανόνες για τη μεταχείριση των Κρατουμένων του ΟΗΕ, γνωστοί πλέον ως «Κανόνες Νέλσον Μαντέλα» (μετά την επικαιροποίησή τους το 2015), δεν περιέχουν κανενός είδους ειδική πρόβλεψη για τα ιδιωτικώς διαχειριζόμενα σωφρονιστικά καταστήματα. Η μόνη αναφορά που βρέθηκε σε υπερνομοθετικής ισχύος κείμενο, βρίσκεται στους Ευρωπαϊκούς Σωφρονιστικούς Κανόνες (2006)¹⁸⁵, ο οποίος προβλέπει ρητά (Κανόνας 88) την εφαρμογή τους σε ιδιωτικώς διαχειριζόμενα καταστήματα κράτησης, αλλά και την υποχρεωτική έγκριση των ιδιωτικώς απασχολούμενων σωφρονιστικών υπαλλήλων από τη δημόσια σωφρονιστική υπηρεσία και την μονιμότητα της απασχόλησής τους (Κανόνας 78). Περαιτέρω, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σε Ψήφισμά του το 2017¹⁸⁶, αναφέρει σχετικά (σκέψη 12):

«Εκφράζει την ανησυχία του για την αυξανόμενη ιδιωτικοποίηση των φυλακών στην ΕΕ, και υπενθυμίζει ότι η ιδιωτικοποίηση των ποινικών συστημάτων συχνά αφήνει αναπάντητα πολλά ερωτήματα όσον αφορά τον αντίκτυπό της στις συνθήκες κράτησης και στο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων· εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι έχουν διεξαχθεί πολύ λίγες συγκριτικές μελέτες για την αξιολόγηση του κόστους και της ποιότητας της διαχείρισης μεταξύ δημόσιων και του ιδιωτικών φυλακών· τονίζει ότι τα βασικά καθήκοντα της διεύθυνσης, της εποπτείας και της διοίκησης των δικαστηρίων πρέπει να συνεχίσουν να εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του κράτους.»

Πράγματι, λοιπόν, παρά την εκτεταμένη εξάπλωση της ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα, δίνεται η εντύπωση ότι δεν της έχει δοθεί, στο διεθνές πεδίο συζήτησης, η σημασία που θα έπρεπε, σε σχέση με τους κινδύνους που συνεπάγεται για την προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων, αλλά και για τη συνολική ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέροντα στα σωφρονιστικά συστήματα. Το γεγονός αυτό, αποτυπώνεται στο μέγιστο τόσο από τις ως άνω ελλείψεις της διεθνούς νομοθεσίας, όσο και από τις πρωτοφανείς ελλείψεις που παρουσιάζουν οι σχετικές εμπειρικές έρευνες, οι οποίες αποτυπώνονται αμέσως παρακάτω.

¹⁸⁵ Διαθέσιμοι στην ιστοσελίδα: <https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae>

¹⁸⁶ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 5ης Οκτωβρίου 2017 σχετικά με τα σωφρονιστικά συστήματα και τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές (2015/2062(INI)), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0385_EL.pdf

3. Εμπειρικές έρευνες σχετικά με τις ιδιωτικές φυλακές

3.1. Έρευνες στο Διεθνές πεδίο

Όπως έγινε σαφές παραπάνω, η συμμετοχή των ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα, παγκοσμίως, έχει λάβει πολλές διαφορετικές μορφές και έχει εξαπλωθεί σε ένα αξιοσημείωτο αριθμό κρατών παγκοσμίως. Αλλά, και οι ιδιωτικές φυλακές, έχουν υλοποιηθεί σε έναν αξιοσημείωτο αριθμό κρατών, καταλαμβάνοντας σημαντικό αριθμό των κρατουμένων εντός τους. Δεδομένου, ωστόσο, των 35 τουλάχιστον ετών, που, πλέον, χρησιμοποιούνται οι συμβάσεις DCFM, αλλά και οι συμβάσεις ημι-ιδιωτικοποίησης των φυλακών, η έλλειψη σχετικών ερευνητικών στοιχείων σε διεθνές επίπεδο είναι πρωτοφανής¹⁸⁷. Ειδικότερα, από τις χώρες που εξετάζουν οι Byrne και λοιποί (2019), μόνο το ΗΒ, οι ΗΠΑ, και η Χιλή φαίνεται να έχουν διεξάγει συνολικές συγκριτικές έρευνες για την απόδοση των ιδιωτικών φυλακών στα σωφρονιστικά τους συστήματα, ενώ υπάρχει έλλειψη βασικών στοιχείων για την περαιτέρω εμπλοκή των ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα διεθνώς. Για το λόγο αυτό, και τα πορίσματα εμπειρικών ερευνών στο παρόν κεφάλαιο, επικεντρώνονται στις ΗΠΑ και το ΗΒ, οι οποίες έχουν, πλέον, μακρά ιστορία στην ιδιωτικοποίηση των σωφρονιστικών τους συστημάτων, σε καμία περίπτωση, όμως, δεν θα πρέπει να θεωρηθούν αντιπροσωπευτικές, για την αξιολόγηση της συμμετοχής ιδιωτών στα λοιπά σωφρονιστικά συστήματα. Περαιτέρω, και οι ίδιες οι έρευνες αξιολόγησης πλευρών της ιδιωτικοποίησης των φυλακών έχουν συναντήσει σοβαρές μεθοδολογικές δυσκολίες, οι οποίες εμποδίζουν τη διαμόρφωση σαφούς εικόνας για την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, ακόμα και για τις έννομες τάξεις που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία¹⁸⁸.

Αναφορικά με τις ελλείψεις στην απεικόνιση του διεθνούς πεδίου συμμετοχής ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα, οι Byrne και λοιποί (2019), διεξήγαγαν μια εκτεταμένη καταγραφή της συμμετοχής των ιδιωτών στις φυλακές και τις κοινοτικές ποινές διεθνώς, προσφέροντας μια ιδιαίτερος χρήσιμη εικόνα για τη σύγχρονη κατάσταση της ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα. Ωστόσο, όπως επισημαίνουν και οι ίδιοι, δεδομένης της διεθνούς εξάπλωσης που έχει γνωρίσει η ιδιωτικοποίηση των φυλακών, χρειάζονται πολύ περισσότερες έρευνες, ώστε να αξιολογηθεί επαρκώς η επίδρασή της¹⁸⁹. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν, ειδικά σε σχέση με τους όρους και τα αίτια της παγκόσμιας εξάπλωσης της ιδιωτικοποίησης των σωφρονιστικών συστημάτων «υπάρχουν πάρα πολλά

¹⁸⁷ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 255.

¹⁸⁸ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 497.

¹⁸⁹ Byrne και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 497.

που δεν γνωρίζουμε». Οι κατευθύνσεις στις οποίες θα πρέπει να κινηθεί η έρευνα, αλλά και η απλή καταγραφή δεδομένων από εδώ και στο εξής, προκειμένου να μπορέσουν να εξαχθούν περισσότερα συμπεράσματα σε σχέση με την εμπλοκή ιδιωτών στα διεθνή σωφρονιστικά συστήματα, είναι οι εξής:

α) Χρειάζονται λεπτομερή και περιγραφικά στοιχεία από κάθε ξεχωριστή έννομη τάξη, σε σχέση με την συμμετοχή των ιδιωτών στις φυλακές και στις κοινοτικές ποινές. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι, υπάρχουν Βάσεις Δεδομένων, όπου καταγράφονται οι φυλακές Διεθνώς¹⁹⁰, αλλά και αρκετά στοιχεία αναφορικά με τον πληθυσμό των κρατουμένων κτλ. Ωστόσο, δεν έχει δημιουργηθεί έως τώρα, βάση δεδομένων που να καταγράφει, λεπτομερώς, τη συμμετοχή ιδιωτών στις φυλακές της κάθε έννομης τάξης, και, πολύ περισσότερο, δεν υπάρχουν αντίστοιχες βάσεις δεδομένων σε σχέση με τις κοινοτικές ποινές. Τα τελευταία είναι στοιχειώδη προαπαιτούμενα, προκειμένου να μπορέσουν να διεξαχθούν έρευνες, οι οποίες θα αποτυπώσουν ικανοποιητικά την επίδραση και τα αποτελέσματα της ιδιωτικοποίησης στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα¹⁹¹.

β) Πρέπει να δοθεί κίνητρο στις χώρες που χρησιμοποιούν ιδιωτικές συμβάσεις στα σωφρονιστικά τους συστήματα, να διεξάγουν αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους και συγκριτικές έρευνες απόδοσης ιδιωτικών-δημόσιων φυλακών. Ειδικότερα, βάσει της έρευνάς των Byrne και λοιπών¹⁹², από τις 50 εξετασθείσες χώρες, οι 23 είχαν κάποιας μορφής ιδιωτικοποίηση στα σωφρονιστικά τους συστήματα. Από αυτές τις έννομες τάξεις, ωστόσο, μόνο τρεις (ΗΠΑ, ΗΒ, Χιλή) έχουν διεξάγει εκτενείς συγκριτικές έρευνες για την απόδοση ιδιωτικών-δημόσιων φυλακών, ενώ μόνο οι ΗΠΑ και το ΗΒ είχαν διεξάγει συγκριτικές έρευνες για την απόδοση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στις κοινοτικές ποινές. Περαιτέρω, οι διαθέσιμες έρευνες στα παραπάνω κράτη, δεδομένης της εξάπλωσης των ιδιωτών στα σωφρονιστικά τους συστήματα είναι ελλιπείς και αντιμετωπίζουν σοβαρές μεθοδολογικές δυσχέρειες, όπως θα δούμε παρακάτω. (από το 1999 έως το 2009 έχουν διεξαχθεί 11 συγκριτικές έρευνες σε σχέση με την απόδοση ιδιωτικών-δημόσιων φυλακών).

γ) Τέλος, θα πρέπει να καταγραφεί το πώς ορίζονται και μετρούνται οι επιδόσεις των σωφρονιστικών συστημάτων σε κάθε διαφορετική έννομη τάξη και να εξεταστεί η χρήση τους ως κίνητρα για τη

¹⁹⁰ Βλ. ιδίως το World Prison Brief του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.prisonstudies.org/>.

¹⁹¹ Σημαντικό είναι να αναφερθεί, εδώ, ότι οι Byrne Και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 479, αξιοποίησαν για την καταγραφή της ιδιωτικοποίησης των σωφρονιστικών συστημάτων παγκοσμίως, πηγές επίσημες, αλλά και ανεπίσημες (όπως είναι τα δημοσιογραφικά άρθρα). Το γεγονός αυτό, αντικατοπτρίζει, ακριβώς την ισχυρή έλλειψη επίσημων στοιχείων για την συμμετοχή ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα διεθνώς.

¹⁹² Byrne Και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 497.

διαμόρφωση της σωφρονιστικής πολιτικής, τόσο από τον ιδιωτικό όσο και από τον δημόσιο τομέα. Ειδικότερα, οι λόγοι και οι στόχοι της επιλογής της ιδιωτικοποίησης στα διεθνή σωφρονιστικά συστήματα ποικίλουν. Η χαρτογράφηση των διαφορετικών αιτίων ιδιωτικοποίησης των σωφρονιστικών συστημάτων, θα δώσει μια πολύ καλύτερη εικόνα, σε σχέση με τα μέτρα και τους στόχους, βάσει των οποίων υιοθετείται και ως εκ τούτου αξιολογείται η συμμετοχή ιδιωτών στην εκτέλεση των ποινών. Η επιτυχία, δηλαδή, της ιδιωτικοποίησης σε μία έννομη τάξη, βάσει των στόχων που η ίδια έχει θέσει για το σωφρονιστικό της σύστημα, θα μπορούσε να αποβεί μοιραία για κάποια άλλη. Τα διαθέσιμα στοιχεία προς αυτή την κατεύθυνση είναι, επίσης, ελλιπή.

3.2. Έρευνες στις Η.Π.Α.

Σε αντίθεση με τις ως άνω ελλείψεις εμπειρικών ερευνών σε σχέση με την διεθνή εικόνα των ιδιωτικών φυλακών, η έννομη τάξη των ΗΠΑ, στα 35 έτη λειτουργίας συμβάσεων ιδιωτικοποίησης φυλακών στην ιστορία της, έχει διερευνηθεί εκτεταμένα, δημιουργώντας ένα σχεδόν αυτόνομο πεδίο έρευνας για τις ιδιωτικές φυλακές¹⁹³. Οι σχετικές έρευνες, ακολούθησαν σε μεγάλο βαθμό τα πρακτικά επιχειρήματα, που προέβλεπαν οι υποστηρικτές των ιδιωτικών φυλακών, επιχειρώντας να εξετάσουν, αν η υποσχόμενη αυξημένη αποδοτικότητά τους σε σχέση με τον δημόσιο τομέα αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα. Όπως επισημαίνει, ωστόσο, πλήθος ερευνητών¹⁹⁴, τα πορίσματα για την απόδοση των ιδιωτικών φυλακών, παραμένουν, μέχρι και σήμερα, αλληλοαντικρουόμενα, αναδεικνύοντας πλήθος μεθοδολογικών δυσχερειών, αλλά και ζητημάτων αντικειμενικότητας, καθώς συχνά οι έρευνες διεξάγονταν από φορείς που χρηματοδοτούνταν από τις ίδιες εταιρείες διαχείρισης ιδιωτικών φυλακών στις ΗΠΑ¹⁹⁵.

Ειδικότερα, ο Le Vay (2016)¹⁹⁶, εντόπισε τους πέντε παράγοντες που καθιστούν τις συγκριτικές έρευνες μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φυλακών δυσχερείς: α) οι εγκαταστάσεις των φυλακών (διακυμάνσεις λ.χ. στην παλαιότητα των εγκαταστάσεων μπορεί να επηρεάσουν το κόστος ή/και την ποιότητα της κράτησης), β) ο χρόνος κατά τον οποίο γίνεται η σύγκριση (όπως σημειώνουν οι Harding και λοιποί (2019), σε σχέση με τις επικρατούσες συνθήκες στη φυλακή, ο χρόνος δεν είναι

¹⁹³ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 260.

¹⁹⁴ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 255, του Gaes Gerald, Current Status of American Prison Privatization Research on American Prisons and Jails, Criminology & Public Policy Volume 18, 2019, Pages 269-293, Kim Dae Young, Prison Privatization: An Empirical Literature Review and Path Forward, International Criminal Justice Review, September 2019, Pages 1-24, σελ. 4.

¹⁹⁵ Kim Dae Young, Prison Privatization: An Empirical Literature Review and Path Forward, International Criminal Justice Review, September 2019, Pages 1-24, σελ. 4.

¹⁹⁶ Σε Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 255.

στατικός), γ) συστημικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των καταστημάτων (όπως λχ ο βαθμός ασφαλείας του καταστήματος, η ηλικία των κρατουμένων κτλ.), δ) δυσκολία αποτύπωσης και αξιολόγησης των κοινωνικών δυναμικών εντός του καταστήματος (αν και, όπως σημειώνουν οι Harding και λοιποί, έχουν σημειωθεί σημαντικά βήματα προς την ακριβέστερη αξιολόγηση της ποιότητας των συνθηκών κράτησης), ε) και, τέλος, συχνή απουσία διαθέσιμων στοιχείων. Εν ολίγοις, καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερές να συγκριθούν δύο πανομοιότυπα καταστήματα κράτησης από τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα, με αποτέλεσμα, οι μεταβλητές που υπεισέρχονται και δεν λαμβάνονται υπόψη από τους ερευνητές, να αλλοιώνουν τη διαύγεια των αποτελεσμάτων, ενώ, υπάρχουν μέχρι και σήμερα πλευρές της κράτησης οι οποίες δεν μπορούν να αποτυπωθούν εύκολα, ιδίως σε ποσοτικές έρευνες. Μερικοί ακόμη παράγοντες που έχει επισημανθεί ότι συχνά δεν λαμβάνονται υπόψη από τις εμπειρικές έρευνες είναι: η επιλογή από τις ιδιωτικές εταιρείες, κρατουμένων που συνεπάγονται μικρότερο κόστος κράτησης (λχ. υγιείς, μη-βίαιους κρατούμενους), οι κατά κανόνα νεότερες εγκαταστάσεις των ιδιωτικών φυλακών και η αξιολόγηση του κόστους κράτησης βάσει του κόστους ανά κρατούμενο ανά ημέρα, οι οποίες δεν αποτυπώνουν το σύνολο του κόστους λειτουργίας των καταστημάτων¹⁹⁷.

Οι παραπάνω μεθοδολογικές δυσχέρειες, αποτυπώνονται από έρευνα μετά-ανάλυσης που έγινε το 2009 (Lundahl, Kunz, Brownell, Harris, and Van Fleet), η οποία μπόρεσε να χρησιμοποιήσει μόνο 12 από τις διαθέσιμες εμπειρικές έρευνες, οι οποίες ικανοποιούσαν τα κριτήρια μεθοδολογίας που είχε θέσει¹⁹⁸. Αντίστοιχα, οι Perone και Pratt (2003), σε έρευνα ανασκόπησης των διαθέσιμων συγκριτικών ερευνών ιδιωτικών-δημόσιων φυλακών, επισήμαναν, ακριβώς, ότι πολλές από τις εξετασθείσες έρευνες δεν λάμβαναν υπόψη στη σύγκριση: το μέγεθος των εγκαταστάσεων, τη νομική κατάσταση των κρατουμένων, και την ηλικία τους. Οι ερευνητές, μπόρεσαν να βρουν μόνο δύο έρευνες που να πληρούν όλα τα παραπάνω κριτήρια¹⁹⁹. Περαιτέρω, οι Perone και Pratt επισήμαναν ότι σχεδόν όλες οι διαθέσιμες έρευνες, σύγκριναν μικρό αριθμό καταστημάτων μεταξύ τους, αποκαλώντας την επικρατούσα μέθοδο σύγκρισης ως «case study method»²⁰⁰. Ως εκ τούτου, οι ερευνητές επισήμαναν τα εξής, αναφορικά με τις μελλοντικές έρευνες:

1. Χρειάζονται έρευνες που να εξετάζουν μεγάλο αριθμό καταστημάτων κράτησης.

¹⁹⁷ Siegler (2010) όπ.π. σελ. 151. Οι τελευταίες ήταν και οι επικρατέστερες έρευνες, ειδικά στην απαρχή της διερεύνησης των ιδιωτικών φυλακών, Gaes (2019) όπ.π. σελ. 276.

¹⁹⁸ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 274.

¹⁹⁹ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 275.

²⁰⁰ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 275.

2. Χρειάζονται έρευνες που να απομονώνουν όλες τις προαναφερθείσες μεταβλητές, ώστε να μην επηρεάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με την απόδοση του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα.
3. Οι έρευνες θα πρέπει να φροντίζουν να συγκεντρώνουν επαρκή στοιχεία για τα χαρακτηριστικά των καταστημάτων, τόσο για τον υπολογισμό των ως άνω μεταβλητών, όσο και για τη διευκόλυνση μελλοντικών ερευνών.
4. Πρότειναν, τέλος, την δημιουργία μίας εθνικής βάσης δεδομένων, η οποία να περιέχει ενδεδεγμένη στοιχεία, ώστε να μπορεί να αξιοποιηθεί για την εκπόνηση εμπειρικών ερευνών.

Παρά τα ως άνω προβλήματα, κρίνεται χρήσιμη στο σημείο αυτό η συνοπτική εξέταση, ορισμένων από τις κυριότερες έρευνες που έχουν διεξαχθεί αναφορικά με τις ιδιωτικές φυλακές στις ΗΠΑ. Η συγκεκριμένη έννομη τάξη επιλέγεται στο παρόν για πιο εκτενή ανάλυση, λόγω της ευρείας βιβλιογραφίας που την χαρακτηρίζει, ώστε να δοθεί μία κατά το δυνατόν ευρεία εικόνα για το πλαίσιο στο οποίο κινούνται έως τώρα οι εμπειρικές έρευνες σχετικά με τις ιδιωτικές φυλακές. Οι έρευνες που θα εξετασθούν στο παρόν κεφάλαιο διακρίνονται στις εξής κατηγορίες, οι οποίες έχουν αντληθεί από τη βιβλιογραφία²⁰¹: η μείωση του κόστους της κράτησης, η μείωση της υποτροπής, η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και η επίδραση της ιδιωτικοποίησης στην αύξηση του αριθμού των κρατουμένων.

3.2.1. Μείωση του κόστους της κράτησης και αποτελεσματικότητα

Η μείωση του κόστους της κράτησης, λόγω της υπεροχής της αποτελεσματικότητας του ιδιωτικού έναντι του δημοσίου τομέα, αποτέλεσε ένα από τα κυριότερα επιχειρήματα των υποστηρικτών των ιδιωτικών φυλακών, από την αρχή της επανεμφάνισής τους, έως και σήμερα²⁰². Συνεπώς, ένα μεγάλο τμήμα των ερευνών στο πεδίο των ιδιωτικών φυλακών, έχει επιχειρήσει να εξετάσει αν ο ισχυρισμός αυτός επαληθεύεται εμπειρικά. Ακόμη, όμως, και μέχρι σήμερα, δεν είναι ξεκάθαρη η υπεροχή του ενός ή του άλλου τομέα, ως προς την αποτελεσματικότητα στη διαχείριση της φυλακής. Το κόστος αποτελεί μια ποσοτικά μετρήσιμη μεταβλητή, συνεπώς θα φανταζόταν κανείς ότι η συγκριτική αξιολόγηση των ιδιωτικών και δημόσιων φυλακών βάσει αυτής, θα αποτελούσα ένα ασφαλές μέτρο σύγκρισης της απόδοσής του. Θα πρέπει, ωστόσο, εδώ να επισημανθεί και πάλι στο

²⁰¹ Ίδιως από Kim DY (2019) ό.π. και του Gaes Gerald, Current Status of American Prison Privatization Research on American Prisons and Jails, Criminology & Public Policy Volume 18, 2019, Pages 269-293. Τα εν λόγω άρθρα αποτέλεσαν και τις πληρέστερες και πιο πρόσφατες συνολικές επισκοπήσεις της σχετικής βιβλιογραφίας για τις ΗΠΑ, που μπόρεσαν να αντληθούν.

²⁰² Kim (2019) ό.π. σελ. 2.

σημείο αυτό, ότι ένα μεγάλο μέρος των ερευνών, ιδίως σε σχέση με το κόστος της κράτησης, χαρακτηρίστηκαν από σοβαρά μεθοδολογικά ελαττώματα, με αποτέλεσμα, να κατηγορηθούν για ανακριβή αποτελέσματα, από μεταγενέστερες έρευνες²⁰³. Στο παρόν, εξετάζουμε δύο έρευνες με τη μέθοδο της μετά-ανάλυσης, αλλά και δύο έρευνες βιβλιογραφικής επισκόπησης, προκειμένου να αποδώσουμε μια κατά το δυνατόν συνολική εμπειρική εικόνα σχετικά με τη δυνατότητα της ιδιωτικής διαχείρισης να μειώσει το κόστος της κράτησης. Ειδικότερα:

α. Δύο βασικές έρευνες με τη μέθοδο της μετά-ανάλυσης έχουν πραγματοποιηθεί στις ΗΠΑ. Η παλαιότερη είναι αυτή των Pratt και Mahhs (1999), οι οποίοι χρησιμοποίησαν 24 έρευνες, οι οποίες περιείχαν την αξιολόγηση 33^{ων} ιδιωτικών και δημοσίων φυλακών ενηλίκων αντρών²⁰⁴. Οι εν λόγω ερευνητές, επέλεξαν τις έρευνες, με κριτήριο την παροχή αρκετών πληροφοριών για τον υπολογισμό του κόστους ανά κρατούμενο ανά ημέρα, βάσει και των χαρακτηριστικών του κάθε καταστήματος. Απομόνωσαν, ως εκ τούτου, τις μεταβλητές: του αριθμού κρατουμένων ανά κατάστημα, της παλαιότητας των εγκαταστάσεων του καταστήματος, του βαθμού ασφαλείας του καταστήματος και της χρονικής περιόδου που διεξήχθησαν οι εξεταζόμενες έρευνες²⁰⁵. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, οι Pratt και Mahhs (1999), κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει αξιοσημείωτη διαφορά αποτελεσματικότητας, μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων φυλακών και, ως εκ τούτου, η ιδιωτική διαχείριση ενός καταστήματος κράτησης έχει μικρές πιθανότητες να μειώσει το κόστος λειτουργίας του καταστήματος²⁰⁶. Αντ' αυτού, οι παράγοντες που, σύμφωνα με την έρευνά τους, ασκούσαν μεγαλύτερη επιρροή στην αυξομείωση του κόστους της κράτησης ήταν: το μέγεθος του καταστήματος, ο βαθμός ασφαλείας του και η ηλικία των εγκαταστάσεων.

β. Μία πιο πρόσφατη έρευνα μετά-ανάλυσης, είναι αυτή που διεξήγαγαν οι Lundahl, Kunz, Brownell, Harris, and Van Vleet, το 2009, οι οποίοι μπόρεσαν να αξιοποιήσουν μόνο 12 από τις διαθέσιμες έρευνες, που πληρούσαν τα μεθοδολογικά τους κριτήρια²⁰⁷. Σύμφωνα με τα ευρήματα της εν λόγω έρευνας, η μείωση του κόστους στις ιδιωτικές σε σχέση με τις δημόσιες φυλακές, είναι αμελητέα (περίπου 2,2%), σε σχέση όμως, με την ποιότητα των συνθηκών κράτησης, βρέθηκε να υπερτερεί ο

²⁰³ Kim (2019) ό.π. σελ. 4.

²⁰⁴ Gaes (2019) ό.π. σελ. 274.

²⁰⁵ Gaes (2019) ό.π. σελ. 274.

²⁰⁶ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 245.

²⁰⁷ Gaes (2019) ό.π. σελ. 274.

δημόσιος τομέας²⁰⁸. Επομένως, οι Lundahl και λοιποί (2009) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί η μείωση του κόστους της κράτησης στις ιδιωτικές φυλακές²⁰⁹.

γ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, παρουσιάζουν οι δύο παρακάτω έρευνες ανασκόπησης βιβλιογραφίας, οι οποίες επεξεργάστηκαν τα ίδια δεδομένα, κατέληξαν, όμως, σε διαφορετικά συμπεράσματα, ως προς τη μείωση του κόστους της κράτησης στις ιδιωτικές φυλακές. Από τη μία πλευρά, η έρευνα των Perrone και Pratt (2003)²¹⁰, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα διαθέσιμα εμπειρικά δεδομένα, δεν μπορούν να δημιουργήσουν σαφή εικόνα για την υπεροχή του ενός ή του άλλου τομέα στην αποτελεσματικότητα της διαχείρισης των φυλακών. Οι μελέτες μέχρι και την περίοδο που διεξήγαγαν την έρευνα ήταν αφενός μεθοδολογικά αποκλίνουσες, ώστε να συγκριθούν μεταξύ τους και αφετέρου, συχνά και μεθοδολογικά αδύναμες²¹¹. Εξετάζοντας, ωστόσο, τον ίδιο όγκο δεδομένων, οι Segal και Moore (2002), κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι ιδιωτικές φυλακές είναι από 3,5% έως 17%, πιο οικονομικές από τις δημόσιες. Οι εν λόγω ερευνητές, δεν χρησιμοποίησαν τα ενδεδειγμένα μεθοδολογικά εργαλεία των Perrone και Pratt (2003), ενώ φαίνεται να αντλούν συμπεράσματα από γενικεύσεις, όπως το γεγονός ότι τα φτηνότερα κρεβάτια στις ιδιωτικές φυλακές, είναι επαρκής λόγος για τη μείωση του κόστους της κράτησης²¹². Αξίζει περαιτέρω να σημειωθεί, ότι η παραπάνω έρευνα δημοσιεύτηκε από το Reason Public Policy Institute το οποίο είναι συνδεδεμένο με το νέο-φιλελεύθερο ινστιτούτο έρευνας Reason Foundation, το οποίο έχει λάβει δωρεές από την CCA και την GeoGroup²¹³.

Από τα παραπάνω, καθίσταται, πλέον, εξολοκλήρου σαφές ότι δεν υπάρχει ασφαλής απάντηση αναφορικά με το αν ο ιδιωτικός ή ο δημόσιος τομέας, πετυχαίνουν καλύτερα κόστη σε σχέση με την κράτηση στις φυλακές. Τα δεδομένα, μάλλον, τείνουν προς το συμπέρασμα ότι η επίδραση της διαχείρισης της φυλακής από ιδιώτες ή από το δημόσιο δεν επηρεάζει το κόστος της κράτησης ή η επιρροή που ασκεί είναι αμελητέα. Σε κάθε περίπτωση και με αφορμή τα μεθοδολογικά ζητήματα της έρευνας των Segal and Moore (2002), η οποία αποτελεί κατά τ' άλλα μια έρευνα που χρησιμοποιείται εκτεταμένα στη βιβλιογραφία²¹⁴, θα πρέπει να καταστούν σαφή τα προαπαιτούμενα των ερευνών στο πεδίο των φυλακών. Ειδικότερα, υπάρχει πλήθος ερευνών, οι οποίες προτάσσουν τον έναν τομέα

²⁰⁸ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 274.

²⁰⁹ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 245.

²¹⁰ Βλ. και παραπάνω υπό 4.2. αναφορικά με τις μεθοδολογικές δυσχέρειες που ανέδειξε η εν λόγω έρευνα.

²¹¹ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 275.

²¹² Gaes (2019) όπ.π. σελ. 276-277.

²¹³ Kim (2019) όπ.π. σελ. 4.

²¹⁴ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 276.

(συνήθως τον ιδιωτικό)²¹⁵ έναντι του άλλου, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τις μεταβλητές που δεν σχετίζονται με τη δημόσια ή την ιδιωτική φύση του καταστήματος (βλ. αναλυτικά υπό 4.2) . Το πρόβλημα αυτό, ειδικά σε κάτι τόσο απτό και μετρήσιμο, όπως είναι ο υπολογισμός του κόστους της κράτησης, μπορεί να καταστεί παραπλανητικό, ενώ, ταυτόχρονα, μια φθηνότερη υπηρεσία μπορεί συχνά να είναι μιας κατώτερης ποιότητας υπηρεσία²¹⁶. Συνεπώς, για να διαμορφωθεί ένα πεδίο έρευνας, το οποίο να μπορεί να είναι αξιοποιήσιμο για περαιτέρω έρευνα, αλλά και για τη λήψη αποφάσεων στο σωφρονιστικό σχεδιασμό, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις λεπτομέρειες της κράτησης και στο πώς αυτές μπορεί να επηρεάσουν την επίδοση ενός καταστήματος.

3.2.2. Μείωση της υποτροπής

Οι περισσότερες εταιρείες διαχείρισης των φυλακών, υποστηρίζουν ότι βασίζονται στην επανένταξη κι ότι τα προγράμματά τους είναι σχεδιασμένα ώστε να κατορθώσουν να μειώσουν την υποτροπή²¹⁷. Επομένως, η μείωση της υποτροπής, αποτελεί ένα ακόμα μετρήσιμο μέγεθος για την αξιολόγηση της απόδοσης των ιδιωτικών έναντι των δημόσιων φυλακών, ωστόσο, ως μέσο μέτρησης της απόδοσης των καταστημάτων κράτησης αποτελεί αμφισβητούμενο μέγεθος, ενώ εντάσσεται και στις τιμές εκείνες που απασχολούν συχνά το δημόσιο λόγο²¹⁸. Από τη μία, υπάρχουν θεωρητικοί που υποστηρίζουν ότι οι τιμές της υποτροπής επηρεάζονται εύκολα από εξωτερικούς παράγοντες, οι οποίοι δεν είναι στον έλεγχο του καταστήματος²¹⁹, ενώ έμφαση θα πρέπει να γίνεται στη μέτρηση μεγεθών εντός του. Ωστόσο, ο Gaes (2019) υποστηρίζει ότι οι τιμές της υποτροπής είναι άκρως σημαντικές για την αξιολόγηση της ιδιωτικοποίησης στις φυλακές, ενώ επισημαίνει τις μεθοδολογικές κατευθύνσεις για την βελτίωση των σχετικών ερευνών και την παραγωγή αποτελεσμάτων κατά το δυνατόν κοντά στην πραγματικότητα²²⁰.

Ελλείψεις που χαρακτηρίζουν τις εν λόγω έρευνες είναι ότι έχουν περιοριστεί σε συγκεκριμένες πολιτείες και τα αποτελέσματά τους δεν είναι γενικεύσιμα²²¹. Ειδικά, καθώς σε πολλές Πολιτείες είναι συνηθισμένες οι συχνές μεταγωγές κρατουμένων μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων

²¹⁵ Perrone and Pratt (2003) σε Gaes (2019) όπ.π. σελ. 275.

²¹⁶ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 276.

²¹⁷ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 277, Kim (2019) όπ.π. σελ. 11. Βλ. χαρακτηριστικά στην ιστοσελίδα της GeoGroup, όπου αναφέρεται ότι: «The GEO Group is committed to providing leading, evidence-based rehabilitation programs to individuals while in-custody and post-release into the community through the GEO Continuum of Care®.». https://www.geogroup.com/who_we_are

²¹⁸ Kim (2019) όπ.π. σελ. 11.

²¹⁹ Logan (1993) Tomas (1995) σε Kim (2019) όπ.π. σελ. 11.

²²⁰ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 278.

²²¹ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 278.

καταστημάτων, δημιουργήθηκαν σοβαρά μεθοδολογικά ζητήματα, με αποτέλεσμα την επινόηση τρόπων υπολογισμού και αξιολόγησης του χρόνου που έχει περάσει ο κρατούμενος στο κάθε κατάστημα. Με τον τρόπο αυτό, οι ερευνητές επιχείρησαν να μετρήσουν την επιρροή που άσκησε ο ιδιωτικός ή ο δημόσιος τομέας στα ποσοστά υποτροπής των κρατουμένων που είχαν περάσει και από τους δύο ²²². Οι έρευνες για τη μείωση της υποτροπής, αντίστοιχα και με τη μείωση του κόστους, δεν κατάφεραν σε γενικές γραμμές να εντοπίσουν την υπεροχή του ιδιωτικού ή του δημοσίου τομέα στη μείωση της υποτροπής, ενώ η υπεροχή του ιδιωτικού τομέα που διέγνωσαν οι σχετικές πρωταρχικές έρευνες, ανάγεται σε μεθοδολογικές πλημμέλειές τους και δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως έγκυρο αποτέλεσμα²²³. Όπως ενδεικτικώς, αναφέρονται παρακάτω τα πορίσματα ορισμένων από τις νεότερες έρευνες, οι οποίες χρησιμοποίησαν πιο προηγμένη μεθοδολογία:

α. Στην Florida, λόγω, ενδεχομένως, και του μεγάλου ποσοστού κρατουμένων της Πολιτείας σε ιδιωτικές φυλακές, έχει διεξαχθεί πλήθος ερευνών αναφορικά με τη μείωση της υποτροπής. Ο Gaes (2019), σημειώνει ότι η μέθοδος των εν λόγω ερευνών, βελτιωνόταν, με κάθε καινούρια που γινόταν. Παρόλο, λοιπόν, που οι πρώτες έρευνες στη Florida, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η ιδιωτικοποίηση σχετίζεται με χαμηλότερες τιμές υποτροπής, η τελευταία από τις εν λόγω έρευνες, των Bales και λοιπών (2005), την οποία αναφέρει ως την πιο άρτια, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τέτοιου είδους συσχετισμός δεν υφίσταται²²⁴. Ειδικότερα, οι τιμές της υποτροπής δεν παρουσιάζουν διαφοροποίηση μεταξύ ιδιωτικών και δημοσίων καταστημάτων κράτησης.

β. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα πορίσματα μίας έρευνας, των Duwe και Clark (2013), που έγινε στη Minnesota, σε ένα κατάστημα κράτησης υπό τη διαχείριση είχε της CoreCivic (Prairie Correctional Facility). Οι ερευνητές, αντιμετώπισαν δυσχέρειες, καθώς η εταιρεία εφάρμοζε κριτήρια στην επιλογή των κρατουμένων. Ειδικότερα, δεν δέχονταν στο κατάστημα, κρατούμενους μεγαλύτερους των 60 ετών, κρατούμενους με σοβαρά προβλήματα ψυχικής ή/και σωματικής υγείας, αλλά και κρατούμενους που είχαν καταδικαστεί για σοβαρά αδικήματα. Περαιτέρω, ήταν σύνηθες στη Minnesota, οι κρατούμενοι να αλλάζουν καταστήματα κράτησης και να μεταφέρονται μεταξύ ιδιωτικών και δημοσίων καταστημάτων. Έγινε απόπειρα λήψης υπόψη των εν λόγω μεταβλητών στην έρευνα, ωστόσο κατά των Gaes (2019), η μεθοδολογία των Duwe και Clark (2013) παρουσιάζει πλημμέλειες. Η έρευνα

²²² Bales και λοιποί (2005), Spivak, Sharp (2008), οι οποίοι υιοθέτησαν 8 διαφορετικούς ορισμούς «έκθεσης» στην ιδιωτική διαχείριση του καταστήματος, ώστε να υπολογιστεί το αν εκείνη μείωσε την υποτροπή ή όχι.

²²³ Kim (2019) ό.π. σελ. 12.

²²⁴ Gaes (2019) ό.π. σελ. 277.

καταλήγει, όπως και η παραπάνω, ότι η επαφή των κρατουμένων με το υπό εξέταση ιδιωτικό κατάστημα δεν επηρεάζει τα ποσοστά υποτροπής²²⁵.

γ. Τέλος, άξια αναφοράς είναι και η έρευνα της Mukherjee (2017), που αναφέρεται στις φυλακές στο Mississippi. Ο Gaes (2019) αναφέρει ότι η συγκεκριμένη έρευνα αποτελεί παράδειγμα μεθοδολογικής αρτιότητας, σε σχέση με τις υπάρχουσες συγκριτικές έρευνες για τη μείωση της υποτροπής, παρακινώντας και άλλου ερευνητές να την ακολουθήσουν σε μελλοντικές μελέτες. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Mukherjee (2017), είναι ότι ο χρόνος σε ιδιωτικό κατάστημα κράτησης, αυξάνει την πιθανότητα υποτροπής κατά 4% πάνω από τον γενικό μέσο όρο υποτροπής που μετρήθηκε στο 24%. Η παραπάνω μέτρηση αφορά την υποτροπή ως τέλεση νέου αδικήματος εντός τριών ετών από την αποφυλάκιση.

Γενικότερα, από τις διαθέσιμες έρευνες, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η επαφή των κρατουμένων με ιδιωτικό περιβάλλον κράτησης, αυξάνει οριακά τις πιθανότητες υποτροπής. Ωστόσο, επειδή οι διαθέσιμες έρευνες, με ορθή μεθοδολογία δεν είναι πολλές, ενώ οι συνήθως διεξάγονται στο πλαίσιο μίας μόνο Πολιτείας, δεν θα πρέπει τα αποτελέσματά τους να θεωρηθούν γενικεύσιμα. Ο Gaes (2019), αναφέρει ότι στο μέλλον θα πρέπει να γίνουν περισσότερες έρευνες σε επίπεδο πολιτείας, ακολουθώντας την μεθοδολογία της Mukherjee (2017)²²⁶.

3.2.3. Ποιότητα των συνθηκών κράτησης

Το ζήτημα της βελτίωσης της ποιότητας των συνθηκών κράτησης μετά από τη συμμετοχή ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα αποτελεί ένα έντονα αμφισβητούμενο πεδίο στη σχετική επιχειρηματολογία. Οι υποστηρικτές των ιδιωτικών φυλακών, θεωρούν ότι οι ιδιωτικές φυλακές, ως πιο αποτελεσματικές από το δημόσιο τομέα, μπορούν να παρέχουν υπηρεσίες ίσες, αν όχι καλύτερες από το δημόσιο τομέα²²⁷. Πέραν αυτού, έχει εκφραστεί και το επιχείρημα της συνολικής βελτίωσης του συστήματος, από τον ανταγωνισμό που θα επέφερε η εισαγωγή ιδιωτών στα σωφρονιστικά καταστήματα²²⁸. Ο αντίλογος εντοπίζεται στην επιδίωξη του κέρδους από τις ιδιωτικές εταιρείες, ως το βασικό κίνητρο διαχείρισης των φυλακών, το οποίο τίθεται πάνω από την ευημερία των κρατουμένων και των εργαζόμενων στα καταστήματα. Η λειτουργία, αυτή, βάσει ιδιωτικών κινήτρων, εικάζεται ότι θα χειροτερέψει και την ποιότητα των συνθηκών κράτησης, με περικοπές στις

²²⁵ Gaes (2019) ό.π. σελ. 279.

²²⁶ Gaes (2019) ό.π. σελ. 279.

²²⁷ Kim (2019) ό.π. σελ. 7.

²²⁸ Gaes (2019) ό.π. σελ. 981.

προσφερόμενες υπηρεσίες προς τους κρατούμενους και επιδείνωση των εργασιακών συνθηκών για τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους²²⁹. Τα αποτελέσματα των ερευνών πάνω στα ως άνω θέματα είναι και πάλι αλληλοαντικρουόμενα, γεγονός που οφείλεται εν μέρει στις δυσχέρειες που παρουσιάζει η έννοια της μέτρησης της «ποιότητας» της κράτησης. Γενικότερα, η μεθοδολογία σε σχέση με την αξιολόγηση της ποιότητας των συνθηκών κράτησης, παρουσιάζει πλήθος προβλημάτων, με αποτέλεσμα πολλές από τις πρώιμες έρευνες, που κατέληγαν στην υπεροχή του ιδιωτικού τομέα, να μην είναι αξιόπιστες²³⁰. Ενδεικτικά, παρουσιάζονται παρακάτω ορισμένες σχετικές έρευνες, των οποίων η μεθοδολογία δεν παρουσιάζει τόσα προβλήματα:

α. Στην έρευνα μετα-ανάλυσης των Lundahl, Kunz, Brownell, Harris, και Van Vleet (2009), για την οποία έγινε λόγος και παραπάνω, διερευνώνται και τα ζητήματα ποιότητας των συνθηκών κράτησης. Όπως σημειώνουν οι ερευνητές, εντοπίστηκαν μεν διαφορές μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων φυλακών αναφορικά με την ποιότητα των συνθηκών κράτησης, οι οποίες, όμως θα πρέπει να θεωρηθούν αμελητέες, καθώς οι δείκτες διαφοροποίησης μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, στις συγκρίσεις που μελέτησαν ήταν αμελητέοι²³¹. Ειδικότερα, οι τομείς που εξέτασαν ως προς την ποιότητα των καταστημάτων κράτησης είναι: η δημόσια ασφάλεια (στην οποία υπερτερεί για λίγο ο δημόσιος τομέας, ωστόσο, όπως σημειώνουν, δεδομένης της έκτασης του αμερικάνικου σωφρονιστικού συστήματος, αλλά και του μεγέθους των προβλημάτων που συνδέονται με τη δημόσια ασφάλεια, οι εν λόγω τιμές χρήζουν αυξημένης προσοχής), η ασφάλεια εντός του καταστήματος (3 από τις πέντε έρευνες που εξέτασαν θεωρούσαν ασφαλέστερες τις ιδιωτικές φυλακές, ενώ στις άλλες δύο υπερτερούσε ο δημόσιος τομέας. Οι δείκτες και στις δύο περιπτώσεις, ωστόσο ήταν πολύ κοντά), η παροχή υπηρεσιών υγείας (δεν βρέθηκε διαφορά μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων φυλακών), η δυσαρέσκεια των κρατουμένων (οι δημόσιες φυλακές εμφάνισαν λίγο μικρότερο δείκτη στη δυσαρέσκεια σε σχέση με τις ιδιωτικές), τα διαθέσιμα εκπαιδευτικά προγράμματα (στα οποία και πάλι υπερτερούσε για λίγο ο δημόσιος τομέας) και οι εργασιακές συνθήκες των ιδιωτικών υπαλλήλων (εδώ, υπερτερούσαν για λίγο οι ιδιωτικές φυλακές)²³².

β. Μία ακόμη έρευνα που προαναφέρθηκε και εξέτασε και την ποιότητα των συνθηκών κράτησης είναι η ανασκόπηση βιβλιογραφίας των Perrone και Pratt (2003). Οι εν λόγω ερευνητές, ακολούθησαν

²²⁹ Kim (2019) όπ.π. σελ. 7.

²³⁰ Kim (2019) όπ.π. σελ. 7.

²³¹ Lundahl, B. W., Kunz, C., Brownell, C., Harris, N., & Van Fleet, R. (2009). Prison privatization: A meta-analysis of cost and quality of confinement indicators, *Research on Social Work Practice*, Vol. 19 No.4, Pages: 383–394, σελ. 392.

²³² Με στοιχεία από Lundahl και λοιποί (2009) όπ.π. σελ. 392.

τη διάκριση του Logan (1990), για να προσδιορίσουν τους παράγοντες ποιότητας, συσχετίζοντας τον καθέναν από αυτούς με ένα μετρήσιμο μέγεθος²³³. Ειδικότερα, εξέτασαν: τη δημόσια ασφάλεια βάσει των αποδράσεων, την ασφάλεια εντός του καταστήματος βάσει των επιθέσεων σε κρατούμενους και προσωπικό, τις διαθέσιμες δραστηριότητες για τους κρατούμενους βάσει της συμμετοχής σε διαθέσιμα προγράμματα και διαγωνισμούς, τη φροντίδα βάσει των διαθέσιμων ιατρικών υπηρεσιών, τη διαχείριση βάσει των αδειών των σωφρονιστικών υπαλλήλων και των επιπέδων στρες τους και την πειθαρχία βάσει της επιβολής πειθαρχικών κυρώσεων και ενδεχόμενων αναταραχών. Τα δεδομένα που είχαν στη διάθεσή τους δεν ήταν λεπτομερή, καταλήγοντας να αξιοποιούν 9 μόνο έρευνες, από τις οποίες προέκυψαν 62 πιθανές συγκρίσεις, βάσει των παραπάνω κατηγοριών. Ωστόσο, και παρά τα αποτελέσματα των συγκρίσεων, τα οποία φαινομενικά ευνοούσαν τον ιδιωτικό τομέα, οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι μεθοδολογικές ελλείψεις των διαθέσιμων ερευνών είναι τόσο σημαντικές, που δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα, αναφορικά με την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουν οι ιδιωτικές φυλακές σε σχέση με τις δημόσιες²³⁴.

γ. Τέλος, αναφορικά με τη συζήτηση της συνολικής αναβάθμισης του συστήματος, μέσω της συμμετοχής ιδιωτών σε αυτό, αξιοσημείωτη είναι η σχετική έρευνα του Burkhardt (2017). Ο τελευταίος, χρησιμοποίησε στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, από το 2000 και το 2005, προκειμένου να εξετάσει αν η ιδιωτικοποίηση άσκησε επίδραση στην βελτίωση συγκεκριμένων μεταβλητών και ιδίως: τη βία στα καταστήματα, τις εξεγέρσεις, τα διαθέσιμα προγράμματα και τον πληθυσμό των κρατουμένων, σε σχέση με την χωρητικότητα των καταστημάτων. Ο Burkhardt (2017), δεν βρήκε, ωστόσο μεταβολές στις παραπάνω μεταβλητές, που να σχετίζονται με την ιδιωτικοποίηση στις Πολιτείες που εξέτασε, διαψεύδοντας το επιχείρημα του ανταγωνισμού²³⁵.

3.2.4. Επίδραση της ιδιωτικοποίησης στη χρονική διάρκεια των ποινών

Ένα από τα επιχειρήματα των πολέμιων των ιδιωτικών φυλακών, σχετίζεται με τη δημιουργία, μέσω της αγοράς που δημιουργείται, κινήτρων για την εκτεταμένη επιβολή της στερητικής της ελευθερίας ποινής και η ως εκ τούτου άσκηση επιρροής της ιδιωτικοποίησης στη χρονική διάρκεια των επιβαλλόμενων ή/και των εκτιόμενων ποινών. Δεν έχουν γίνει πολλές έρευνες προς αυτή την

²³³ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 274.

²³⁴ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 275.

²³⁵ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 282.

κατεύθυνση²³⁶, ωστόσο παραθέτουμε δύο από αυτές, οι οποίες προσφέρουν χρήσιμα πορίσματα στη συζήτηση.

α. Η έρευνα της Mukherjee (2017), στην οποία έγινε αναφορά και παραπάνω, εξέτασε στην έρευνά της και την παραπάνω υπόθεση. Σύμφωνα με την έρευνά της, η αύξηση των θέσεων στα ιδιωτικά καταστήματα κράτησης, συνεπάγεται αύξηση της συνολικώς εκτιθείσας ποινής κατά 4% περίπου ή κατά 60 ημέρες παραπάνω. Η αύξηση αυτή, σχετίζεται με τις αυξημένες παραβιάσεις συμβαίνουν εντός των ιδιωτικών καταστημάτων κράτησης, σε σύγκριση με τα δημόσια, με συνέπεια οι κρατούμενοι να στερούνται τη νωρίτερη αποφυλάκιση που κανονικά θα δικαιούνταν²³⁷. Το ζήτημα της αύξησης του χρόνου έκτισης της ποινής με ιδιοτελή πρωτοβουλία των εταιρειών διαχείρισης, αποτελεί ένα μεγάλης σημασίας ζήτημα, το οποίο χρήζει ευρύτερης διερεύνησης.

β. Μία νεότερη έρευνα είναι των Christian Dippel και Michael Poyker ²³⁸, οι οποίοι εξετάζουν το ενδεχόμενο η ιδιωτικοποίηση των φυλακών σε μία πολιτεία να επηρεάσει το χρόνο των επιβαλλόμενων ποινών από τα δικαστήρια. Οι ερευνητές, συγκέντρωσαν δεδομένα επιβολής ποινών από τα δικαστήρια 15 Πολιτειών. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουν είναι ότι το άνοιγμα μίας ιδιωτικής φυλακής σε μία Πολιτεία, επηρεάζει σημαντικά τις δικαστικές αποφάσεις, για ένα μικρό χρονικό διάστημα μετά, ενώ μετά οι ποινές επιστρέφουν στις προηγούμενες τιμές τους. Ειδικότερα, αναφέρουν ότι μία δίκη εντός δύο μηνών από το άνοιγμα μίας ιδιωτικής φυλακής σε μία πολιτεία, μπορεί να αποτελέσει την αιτία να επιβληθεί ποινή έως και τρεις μήνες μεγαλύτερη, από αυτή που κανονικά θα επιβαλλόταν. Δεν βρέθηκε αντίστοιχη επιρροή από το άνοιγμα δημόσιων φυλακών. Τα πορίσματα της εν λόγω έρευνας, δημιουργούν σοβαρά ζητήματα σε σχέση με την αρχή της αναλογικότητας και την αρχή της ισότητας στην επιβολή των ποινών και αδιαμφισβήτητα χρήζουν ευρύτερης διερεύνησης.

3.3. Έρευνες στο HB

Δεν μπόρεσε να βρεθεί υλικό αντίστοιχου εύρους για το HB, όπως βρέθηκε για τις ΗΠΑ. Σε γενικές γραμμές, οι έρευνες στο HB, συναντούν τα ίδια μεθοδολογικά ζητήματα, καθώς και την ίδια αμφισημία των αποτελεσμάτων, που χαρακτηρίζει και τις εμπειρικές έρευνες στις ΗΠΑ²³⁹. Σε σχέση

²³⁶ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 279.

²³⁷ Gaes (2019) όπ.π. σελ. 280.

²³⁸ Dippel Christian, Poyker Michael, Do Private Prisons Affect Criminal Sentencing?, National Bureau of Economic Research Working Paper Series, No. 25715, March 2019.

²³⁹ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 256.

με τη μείωση του κόστους της κράτησης μετά τη συμμετοχή ιδιωτών, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το οποίο ασκούσε τότε την άμεση εποπτεία των ιδιωτικών φυλακών, διεξήγαγε δύο έρευνες σε σχέση με τη μείωση του κόστους από την εισαγωγή των ιδιωτών στο σωφρονιστικό σύστημα (1997-1998 και 1998-1999). Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι υπάρχει ζήτημα στην Αγγλία, σε σχέση με την πρόσβαση του κοινού σε λεπτομερή οικονομικά και άλλα στοιχεία των ιδιωτικών φυλακών, καθώς προστατεύονται από το εμπορικό απόρρητο, δημιουργώντας σοβαρές μεθοδολογικές δυσχέρειες στις αντίστοιχες έρευνες²⁴⁰. Επομένως, η εν λόγω έρευνας του Υπουργείου Δικαιοσύνης, το οποίο είχε πρόσβαση, λόγω της εποπτείας που ασκούσε, έχουν ιδιαίτερη αξία. Ειδικότερα, η έρευνα διαπίστωσε ότι ο ιδιωτικός τομέας έχει κατορθώσει να μειώσει το κόστος της κράτησης κατά 12.5%, στο χρονικό διάστημα από το 1994 έως το 1998. Ωστόσο, όπως αναλύθηκε και παραπάνω, τέτοιου είδους συγκρίσεις κόστους μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων φυλακών, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερη προσοχή²⁴¹.

Αναφορικά με την ποιότητα των συνθηκών κράτησης στην Αγγλία και την Ουαλία, αξιοσημείωτη είναι η έρευνα των Alison Liebling και λοιπών²⁴². Οι εν λόγω ερευνητές, διεξήγαγαν μεταξύ των ετών 2007-2009 μετα-ανάλυση σε έρευνες που οι ίδιοι είχαν διεξάγει την τελευταία δεκαετία. Η εν λόγω έρευνα, επιχείρησε να ξεπεράσει τις ως άνω περιγραφείσες μεθοδολογικές δυσχέρειες, εστιάζοντας σε δύο ομοειδή ζεύγη ιδιωτικών-δημόσιων φυλακών, οι οποίες ταυτίζονταν κατά το δυνατόν στις επιμέρους λειτουργικές μεταβλητές, που μπορεί να επηρέαζαν τα αποτελέσματα της έρευνας (όπως είναι η ηλικία των κρατουμένων, το καθεστώς κράτησης κτλ). Πέραν αυτού, η έρευνα των Liebling και λοιπών έχει μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον, καθώς δεν περιορίστηκε στα μετρήσιμα μεγέθη που διερεύνησαν οι Αμερικανοί προκάτοχοί της, για να αξιολογήσουν την ποιότητα των καταστημάτων κράτησης. Αντ' αυτού, οι ερευνητές αξιοποίησαν ένα συνδυασμό ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων με στόχο να διερευνήσουν μεγέθη μη μετρήσιμα και ιδίως: τις διαφορές στην κουλτούρα μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων καταστημάτων, τις σχέσεις και εμπειρίες προσωπικού και κρατουμένων καθώς και τα κίνητρα, τους προσανατολισμούς και τη στάση των ανώτερων υπαλλήλων στους δύο τύπους φυλακών²⁴³. Σε γενικές γραμμές και σε ό,τι αφορά τα δύο ζεύγη της σύγκρισης, οι δημόσιες φυλακές φάνηκαν να παρέχουν ικανοποιητική ποιότητα υπηρεσιών στους κρατούμενους, ενώ οι ιδιωτικές αποδείχτηκαν λιγότερο ποιοτικές από ότι διατεινόταν.

²⁴⁰ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 256.

²⁴¹ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 256.

²⁴² Αντλήθηκε από Λαμπροπούλου (2020) ό.π. σελ. 126

²⁴³ Λαμπροπούλου (2020) ό.π. σελ. 127.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί, εδώ, ότι δύο από τις ιδιωτικές φυλακές του δείγματος, που έμειναν εκτός σύγκρισης, ξεπέρασαν σε επίδοση όλα τα μέρη των συγκρίσεων που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα. Μεταξύ των ευρημάτων της έρευνας σημειώνονται τα παρακάτω:

1. Οι ιδιωτικές φυλακές τείνουν να υπερτερούν ως προς τη θετική στάση του προσωπικού προς τους κρατούμενους, ωστόσο, η δημιουργία καλών σχέσεων μεταξύ τους φαίνεται να εμποδίζεται από την απειρία των ιδιωτικών σωφρονιστικών υπαλλήλων, η οποία αντανακλάται στην υπερβολική χρήση εξουσίας, αλλά και την μη χρήση της σε περιπτώσεις που τίθεται σε κίνδυνο η ασφάλεια των κρατουμένων. Διευθυντικά στελέχη και από τις δύο ιδιωτικές φυλακές που συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα, παραδέχτηκαν ότι το προσωπικό τους δεν ήταν τόσο καλό, όσο αυτό του δημοσίου τομέα στην αντιμετώπιση διαχειριστικών ζητημάτων, ενώ αντιμετώπιζαν το πρόβλημα της μεγάλης «κινητικότητας» εργαζομένων. Οι απόπειρες εκπαίδευσης του σωφρονιστικού προσωπικού στα εν λόγω καταστήματα δεν ήταν αποτελεσματικές. Από την άλλη πλευρά, το σωφρονιστικό προσωπικό των ιδιωτικών φυλακών υπερτερούσε στην καλή χρήση εξουσίας και στην άσκηση αποτελεσματικής εποπτείας στους κρατούμενους, θεωρήθηκε, ωστόσο ότι είχε αδιάφορη στάση προς αυτούς, κάτι που επιβεβαιώθηκε από τους ίδιους τους κρατούμενους.

2. Περαιτέρω, και οι δύο ιδιωτικές φυλακές που εξετάστηκαν στην έρευνα αντιμετώπιζαν προβλήματα σε σχέση με την οργάνωση, τον προγραμματισμό και την εποπτεία. Από την άλλη πλευρά, οι ιδιωτικές φυλακές φαίνεται να υπερτερούν σε αυτό τον τομέα, δημιουργώντας ως εκ τούτου ένα ασφαλέστερο περιβάλλον για τους κρατούμενους.

3. Ένα ακόμα πρόβλημα των ιδιωτικών φυλακών που εξετάστηκαν στην έρευνα ήταν η έλλειψη αισθήματος ικανοποίησης των κρατουμένων σε σχέση με την επανεντακτική στήριξη που λάμβαναν από τη φυλακή. Δυσφορία των κρατουμένων αποτυπώθηκε και στις ιδιωτικές φυλακές, οι οποίοι δήλωναν «δύσθυμοι» και «νευρικοί»

4. Οικονομοτεχνικά και Δεοντολογικά επιχειρήματα υπέρ και κατά της ιδιωτικοποίησης των φυλακών

Συνέπεια της αναβίωσης των ιδιωτικών φυλακών από τη δεκαετία του 1980 και μετά, πυροδοτήθηκε μία έντονη θεωρητική συζήτηση σχετικά με τα υπέρ και τα κατά της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, η οποία καταλαμβάνει σοβαρό τμήμα, ειδικά της πρώιμης βιβλιογραφίας. Η συζήτηση αυτή εκτείνεται κυρίως στις ιδιωτικές και ημι-ιδιωτικές φυλακές, όπως περιγράφηκαν παραπάνω, αφορά ωστόσο και τα γενικότερα ζητήματα που ανακύπτουν από την προοπτική της ιδιωτικοποίησης του σωφρονιστικού συστήματος²⁴⁴. Στο παρόν κεφάλαιο, επιχειρείται η παρουσίαση της αντίστοιχης επιχειρηματολογίας, ενώ περαιτέρω δίνεται βάση σε θεωρητικούς που εξέφρασαν προβληματισμούς με ευρύτερο σωφρονιστικό ενδιαφέρον. Θα πρέπει να καταστεί σαφές ότι πολλά από τα επιχειρήματα, ιδίως υπέρ της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, διατυπώθηκαν στις απαρχές εφαρμογής του εν λόγω συστήματος και ως εκ τούτου έχουν διαψευστεί σε μεγάλο βαθμό από τις ως άνω αναφερθείσες εμπειρικές έρευνες. Όπως αναφέρουν οι Harding και λοιποί (2019)²⁴⁵, η μακρά, πλέον, εμπειρία του συστήματος ιδιωτικοποίησης των φυλακών, έχει αποδείξει ότι δεν υπερτερούν των δημόσιων, ενώ φαίνεται ότι η μορφή της πλήρους ιδιωτικοποίησης έχει παγιωθεί στα κράτη που την εφάρμοσαν εξαρχής και έχει γνωρίσει μικρή διεθνή εξάπλωση. Η συζήτηση, επομένως, καλείται να ασκήσει γόνιμη κριτική στο σύνολο του σωφρονιστικού συστήματος, με δεδομένη την εμπλοκή ιδιωτών σε αυτό, αντί της εμμονής στη σύγκριση ιδιωτικών-δημόσιων φυλακών²⁴⁶.

Παρόλα αυτά, για λόγους πληρότητας της παρούσας εργασίας, επιχειρείται μία συνοπτική επισκόπηση των επιχειρημάτων που διατυπώθηκαν αρχικά υπέρ των ιδιωτικών φυλακών, τα οποία, όπως αναφέρει η Τζαννετάκη (1993)²⁴⁷, είναι ως επί το πλείστον οικονομο-τεχνικά επιχειρήματα, ενώ ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό και με τα αίτια της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, όπως αυτά αναζητήθηκαν παραπάνω. Η ανάλυση επικεντρώνεται, όμως, στα προβλήματα που δημιουργούνται από την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, τα οποία είναι τόσο πρακτικής όσο και δεοντολογικής φύσεως και έχουν διαχρονική ισχύ, σε σχέση με την εμπλοκή ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα. Αυτό που επιχειρούμε να αναδείξουμε στο παρόν κεφάλαιο είναι αφενός η καταλληλότητα του κράτους να

²⁴⁴ Δημόπουλος (2002) όπ.π. σελ. 139.

²⁴⁵ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 260.

²⁴⁶ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 260.

²⁴⁷ Τζαννετάκη (1993) όπ.π. σελ. 23.

ασκεί εξ' ολοκλήρου την εξουσία εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής και αφετέρου η ακαταλληλότητα των ιδιωτών να συμμετέχουν στα σωφρονιστικά συστήματα. Στο πρώτο μέρος σκιαγραφούμε τα οικονομοτεχνικά επιχειρήματα σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, τα οποία ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με τις θέσεις των υποστηρικτών της, ενώ το δεύτερο μέρος, ασχολούμαστε με τους συναφείς δεοντολογικούς προβληματισμούς, οι οποίοι εκφράστηκαν ως επί το πλείστον από τους επικριτές τους.

4.1. Οικονομοτεχνικά ζητήματα σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών

Θα πρέπει ήδη να καταστεί σαφές στο σημείο αυτό, το γενικό θεωρητικό πλαίσιο, εντός του οποίου κινήθηκαν τα επιχειρήματα υπέρ της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, που αποτελεί και τον λόγο, της ως επί το πλείστον πρακτικής φύσεως τους. Ειδικότερα, η ιδιωτικοποίηση των φυλακών, βασίστηκε στο αξίωμα ότι το κέρδος και ο ανταγωνισμός, ως βασικά κίνητρα διαχείρισης ενός συστήματος, προωθούν εξορισμού την επιδίωξη αποτελεσματικότητας και την ποιότητας των παραγόμενων αποτελεσμάτων²⁴⁸. Ταυτόχρονα, το κράτος, χαρακτηρίζεται από πληθώρα προβλημάτων, τα οποία το καθιστούν βραδυκίνητο και αναποτελεσματικό. Ιδίως, τα προβλήματα του κράτους που προτάσσονται από τους υποστηρικτές του ιδιωτικού τομέα, είναι η γραφειοκρατία και ο μονοπωλιακός τρόπος λειτουργίας του, συνέπεια των οποίων δεν προωθείται επαρκώς η ανάπτυξη, καθώς δεν υπάρχει το κίνητρο του ανταγωνισμού, αλλά μόνο ο -ούτως ή άλλως- διαθέσιμος προϋπολογισμός, που επιτρέπει στο κράτος να υλοποιεί τις ενέργειές του²⁴⁹. Περαιτέρω, οι υποστηρικτές των ιδιωτικών φυλακών, άσκησαν δριμυία κριτική στον κρατικό μηχανισμό και τη διαφθορά, διακηρύσσοντας ότι οι κυβερνητικοί και κρατικοί φορείς, καθώς και οι ίδιοι οι ψηφοφόροι, δρουν με κίνητρο το ατομικό τους κέρδος, το οποίο προωθούν μέσω και σε βάρος του κράτους²⁵⁰. Στο πλαίσιο αυτό και το ερώτημα σχετικά με την υπεροχή της ιδιωτικοποίησης και δη της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, τέθηκε με όρους σύγκρισης της αποτελεσματικότητας του ιδιωτικού τομέα, εναντίον της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Ειδικότερα, όπως σημειώνει ο Logan (1990), σε σχέση με το κίνητρο του προσωπικού συμφέροντος που χαρακτηρίζει τους κρατικούς λειτουργούς, είναι προτιμότερο το κίνητρο του κέρδους, το οποίο μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα στη διαχείριση οποιουδήποτε συστήματος, αφομοιώνοντας τα όποια ιδιοτελή κίνητρα υπεισέρχονται στον σκοπό αυτό²⁵¹. Στην ίδια κατεύθυνση, ο Schinchor, προτάσσει την ανταγωνιστική νοοτροπία του ιδιωτικού τομέα, ως την

²⁴⁸ Τζαννετάκη (1993) ό.π. σελ. 23.

²⁴⁹ Δημόπουλος (2002) ό.π. σελ. 144.

²⁵⁰ Τζαννετάκη (1993) ό.π. σελ. 23.

²⁵¹ Logan (1990) ό.π. σελ. 74 επ.

καταλληλότερη για τη διαχείριση του σωφρονιστικού συστήματος έναντι της δημόσιας γραφειοκρατικής νοοτροπίας²⁵².

Η εξάπλωση της ιδιωτικοποίησης στο σωφρονιστικό σύστημα, έγινε, επομένως αντιληπτή ως μονόδρομος από του υποστηρικτές της. Στο πλαίσιο αυτό, δεν γίνεται καν λόγος για δεοντολογικά ζητήματα μη συμβατότητας της φύσης της τιμωρίας με το κίνητρο του κέρδους, αλλά η συζήτηση περιορίζεται, απλώς στο ζήτημα του πώς θα διατηρηθεί η κρατική κυριαρχία, στο πλαίσιο της ιδιωτικής διαχείρισης των φυλακών, η οποία είναι εξορισμού αποτελεσματικότερη²⁵³. Αυτός είναι και ο λόγος, που οι υποστηρικτές των ιδιωτικών φυλακών, ασχολούνται λίγο με τα δεοντολογικά ζητήματα, δίνοντας περισσότερο βάση στην πρακτική υπεροχή του ιδιωτικού από τον δημόσιο τομέα, ως τον κεντρικό λόγο πρόταξης της ανάγκης ιδιωτικοποίησης των φυλακών. Τα εν λόγω επιχειρήματα θα εξετάσουμε αμέσως παρακάτω, επιχειρώντας, παράλληλα να χαρτογραφήσουμε και τα πρακτικά προβλήματα που δημιούργησε η ιδιωτικοποίηση στα σωφρονιστικά συστήματα.

Ο Logan (1990) ήταν από τους πρώτους θεωρητικούς που συστηματοποίησαν ιδίως την πρακτική επιχειρηματολογία γύρω από τις ιδιωτικές φυλακές. Στο παρόν, ακολουθούμε εν μέρει τις θεματικές που διαχώρισε, με έμφαση στα προβαλλόμενα επιχειρήματα υπέρ των ιδιωτικών φυλακών και στην αναφορά των διαθέσιμων αντεπιχειρημάτων από την πρακτική εφαρμογή τους, αλλά και από τη θεωρία, όπου αυτά υπάρχουν.

4.1.1. Ζητήματα κόστους και αποτελεσματικότητας

Όπως προαναφέρθηκε, η υπεροχή του ιδιωτικού τομέα στη διαχείριση των συστημάτων με κριτήρια αποτελεσματικότητας και μείωσης κόστους, αποτέλεσε ένα από τα κεντρικά επιχειρήματα των υποστηρικτών των ιδιωτικών φυλακών. Ειδικότερα, όπως αναφέρει ο Logan (1990)²⁵⁴ ο ιδιωτικός τομέας παρέχει κίνητρα για την παραγωγή του μεγαλύτερου βαθμού ικανοποίησης με το μικρότερο δυνατό κόστος. Μερικοί από τους τρόπους με τους οποίους το αξίωμα αυτό, αναμένεται να υλοποιηθεί στην ιδιωτικοποίηση των σωφρονιστικών συστημάτων είναι οι εξής:

α. Οι ιδιωτικές εταιρείες μπορούν να σχεδιάσουν, χρηματοδοτήσουν και κατασκευάσουν καταστήματα κράτησης σε πολύ μικρότερο χρόνο και με πολύ μικρότερο κόστος απ' ότι όταν

²⁵² Δημόπουλος (2002) ό.π. σελ. 146.

²⁵³ Τζαννετάκη (1993) ό.π. σελ. 24.

²⁵⁴ Logan (1990) ό.π. σελ. 84.

παρεμβαίνει ο κρατικός μηχανισμός²⁵⁵. Στο πλαίσιο των επιχειρημάτων αυτών, εντάσσεται όχι μόνο η μείωση του κόστους κατασκευής των φυλακών, αλλά πολύ περισσότερο η δυνατότητα άμεσης επέκτασης της σωφρονιστικής χωρητικότητας²⁵⁶. Ειδικότερα, οι υποστηρικτές των ιδιωτικών φυλακών διατείνονται ότι η δυνατότητα κατασκευής και στελέχωσης φυλακών από ιδιώτες, προσδίδει ευελιξία (ελαστικότητα) στο σωφρονιστικό σύστημα, αντιμετωπίζοντας αμεσότερα τις ανάγκες για τη δημιουργία νέων καταστημάτων κράτησης²⁵⁷. Οι προβληματικές της εν λόγω νοοτροπίας αναλύονται ενδελεχώς στο τελευταίο υποκεφάλαιο της παρούσας.

β. Οι ιδιωτικές εταιρείες, μπορούν να επιτύχουν μείωση του κόστους στελέχωσης των σωφρονιστικών καταστημάτων, μέσω της καλύτερης διαχείρισης του εργατικού δυναμικού τους και όχι μέσω της μείωσης των μισθών²⁵⁸. Περαιτέρω, καθώς ο ιδιωτικός τομέας κινείται με βάση το κέρδος, επιδιώκει την πρόσληψη παραγωγικών ατόμων, τα οποία θα αποδίδουν καλύτερα στην εργασία τους²⁵⁹, ενώ και το ίδιο το σωφρονιστικό προσωπικό, κάτω από την ιδιωτική εργοδοτική δικαιοδοσία, καθίσταται αποτελεσματικότερο, καθώς εγκαταλείπει την δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία και τις συνδικαλιστικές διεκδικήσεις²⁶⁰. Ωστόσο, το εν λόγω επιχείρημα θα πρέπει να γίνει αντιληπτό, σε συνδυασμό με την καταπολέμηση των διεκδικήσεων των σωματείων, ως έναν από τους βασικούς λόγους προώθησης της ιδιωτικοποίησης των φυλακών²⁶¹. Ειδικότερα, όπως αναφέρει ο Stephen Nathan (2005) οι εργασιακές συνθήκες των σωφρονιστικών υπαλλήλων σε ιδιωτικές φυλακές, είναι συχνά μακράν χειρότερες από αυτές των δημόσιων φυλακών, ενώ το δημόσιο σωφρονιστικό προσωπικό είναι συχνά πιο έμπειρο ή/και καλύτερα εκπαιδευμένο²⁶². Γενικότερα, αν και το ζήτημα της επαρκούς κατάρτισης των σωφρονιστικών υπαλλήλων δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς, υπάρχουν στοιχεία που υποδεικνύουν την αποτυχία του ιδιωτικού τομέα σε αυτό το τμήμα της διαχείρισης των σωφρονιστικών συστημάτων. Ειδικότερα, έρευνα των Camp και Gaes (2000)²⁶³, εντόπιε υψηλά ποσοστά αστάθειας στην εργασιακή υπόσταση των υπαλλήλων σε ιδιωτικά καταστήματα κράτησης, σε σχέση με τα αντίστοιχα δημόσια, γεγονός που και ο Logan (1990) παραδέχεται ότι δημιουργεί προβλήματα σε σχέση με την εμπειρία των σωφρονιστικών υπαλλήλων. Σε κάθε περίπτωση, οι αρμοδιότητες των σωφρονιστικών

²⁵⁵ Logan (1990) όπ.π. σελ. 80.

²⁵⁶ Δημόπουλος (2002) όπ.π. σελ. 142.

²⁵⁷ Δημόπουλος (2002) όπ.π. σελ. 142, βλ. και Logan (1990) όπ.π. σελ. 162.

²⁵⁸ Logan (1990) όπ.π. σελ. 81.

²⁵⁹ Scichor σε Δημόπουλο (2002) όπ.π. σελ. 151.

²⁶⁰ Δημόπουλος (2002) όπ.π. σελ. 149.

²⁶¹ Stephen Nathan (2005) όπ.π. σελ. 9.

²⁶² Stephen Nathan (2005) όπ.π. σελ. 9-10, βλ. Και Siegler όπ.π. σελ. 162.

²⁶³ Σε Gaes (2019) όπ.π. σελ. 285.

υπαλλήλων, τα πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν χαρακτηρίζονται από την απλότητα μίας διαχειριστικής εργασιακής θέσης και ως εκ τούτου η κατάρτιση, η εκπαίδευση, αλλά και οι καλές εργασιακές συνθήκες θα πρέπει να έχουν πρωτεύουσα σημασία για την εκάστοτε διαχειριστική εξουσία των φυλακών.

γ. Η εκχώρηση των κρατικών υπηρεσιών με σύμβαση σε ιδιώτες, θα αναδείξει λεπτομερέστερα τα σωφρονιστικά κόστη, βοηθώντας σε μία πιο ακριβή αξιολόγηση και στον καλύτερο μελλοντικό σχεδιασμό τους²⁶⁴. Το επιχείρημα αυτό, συνδέεται εν μέρει και με την γενικότερη αναμενόμενη βελτίωση του συστήματος που υποστηρίχθηκε ότι θα επέλθει από την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, η οποία, σύμφωνα με την εδώ υποστηριχθείσα άποψη, δύναται να βοηθήσει τα κράτη να μειώσουν το κόστος του εγκλεισμού τους. Έρευνα των Blumstein και λοιπών (2007), φαίνεται να επιβεβαιώσει εν μέρει την εν λόγω θέση. Ωστόσο, η εν λόγω έρευνα έχει επικριθεί για την προβληματική μεθοδολογία της, ενώ σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η μείωση του κόστους του εγκλεισμού, μπορεί να επιτευχθεί συνέπεια δημοσιονομικής πειθαρχίας και όχι κατ'ανάγκη μέσω της ανάπτυξης ανταγωνισμού με τις ιδιωτικές εταιρείες, η οποία δημιουργεί περαιτέρω προβλήματα²⁶⁵.

Καθίσταται σαφές ότι σε ό,τι αφορά τα ζητήματα κόστους-οφέλους και αποτελεσματικότητας, οι υποστηρικτές του ιδιωτικού τομέα, επιμένουν ότι ο τελευταίος υπερτερεί σε όλες τις πλευρές κατασκευής και διαχείρισης των σωφρονιστικών καταστημάτων. Τα επιχειρήματα αυτά, γνώρισαν μεγάλη απήχηση στο πλαίσιο των ήδη βαριά επιβαρυσμένων Σωφρονιστικών συστημάτων των ΗΠΑ και του ΗΒ²⁶⁶. Παρ' όλα αυτά, και πέρα από τα δεοντολογικά ζητήματα που δημιουργεί η επιδίωξη του κόστους στο πλαίσιο του σωφρονιστικού συστήματος, οι διαθέσιμες εμπειρικές έρευνες (βλ. παραπάνω) φαίνεται να μην έχουν επιβεβαιώσει την μείωση του κόστους κράτησης, σε ό,τι αφορά τη διαχείριση των σωφρονιστικών καταστημάτων.

4.1.2. Ζητήματα ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών

Ένα από τα πιο έντονα επιχειρήματα κατά της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, είναι ότι η ως άνω μείωση του κόστους, που αποτελεί ένα από τα κεντρικά σημεία προώθησης της ιδιωτικοποίησης, επέρχεται σε βάρος της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ο Logan, αντιπαραθέτει σχετικά ότι ένα από τα χαρακτηριστικά του κινήτρου του ανταγωνισμού, βάσει του οποίου λειτουργεί ο ιδιωτικός

²⁶⁴ Logan (1990) όπ.π. σελ. 117, βλ. και Blumstein και λοιποί (2007) σε Harding (2009) όπ.π. σελ. 280.

²⁶⁵ Harding και λοιποί (2019) όπ.π. σελ. 280. Βλ. και το αμέσως επόμενο κεφάλαιο σε σχέση με τα πρακτικά προβλήματα εισαγωγής του ανταγωνισμού στα σωφρονιστικά συστήματα.

²⁶⁶ Βλ. Δημόπουλο (2002) όπ.π. σελ. 38-40 και σελ 111 επ.

τομέας και ως εκ τούτου και οι ιδιωτικές φυλακές, είναι η εξασφάλιση ποιοτικών υπηρεσιών²⁶⁷, ενώ, περαιτέρω, οι ιδιωτικές εταιρείες ενδιαφέρονται για την δημόσια εικόνα τους στην αγορά, επομένως δεν θα επέτρεπαν την πτώση της ποιότητας για χάρη του κέρδους²⁶⁸. Επομένως, το ερώτημα, για τον Logan δεν εντοπίζεται στο κίνητρο των εταιρειών διαχείρισης των φυλακών να παρέχουν ποιοτικές υπηρεσίες, αλλά στην δυνατότητά τους να το κάνουν. Επ' αυτού σημειώνει τα εξής:

α. Ο ιδιωτικός τομέας υπερτερεί του δημοσίου, καθώς δεν εμπλέκεται με τις βαθύτερες προβληματικές σχετικά με τους σκοπούς της ποινής, αλλά μπορεί να θέτει και να εκπληρώνει προκαθορισμένους στόχους²⁶⁹. Ειδικότερα, ο Logan (1990) αναφέρει ότι το κράτος αποπροσανατολίζεται από τις διαφωνίες που υπάρχουν στο σωφρονιστικό πεδίο, βάζοντας τις ανάγκες των κρατουμένων και την αντιμετώπιση των άμεσων προβλημάτων διαχείρισης των καταστημάτων σε δεύτερη μοίρα. Θεωρεί ότι μέσω της αποτύπωσης των συγκεκριμένων στόχων της κράτησης στις συμβάσεις ιδιωτικοποίησης, θα αποκρυσταλλωθεί η ελάχιστη επιδιωκόμενη ποιότητα των σωφρονιστικών υπηρεσιών και θα αναπτυχθούν τρόποι αξιολόγησής της. Το επιχείρημα αυτό είναι προβληματικό προς δύο κατευθύνσεις. Αφενός παραγνωρίζει την περιπλοκότητα των στόχων της σωφρονιστικής μεταχείρισης, αφετέρου παραγνωρίζει την ευκολία αξιολόγησής τους με μετρήσιμα μεγέθη²⁷⁰. Όπως αναλύθηκε παραπάνω, η εμπειρική διερεύνηση της ποιότητας στα σωφρονιστικά καταστήματα, είναι ένα ζήτημα με ιδιαίτερες μεθοδολογικές δυσχέρειες, οι οποίες δεν έχουν αντιμετωπιστεί πλήρως, έως και σήμερα, γεγονός που μπορεί, μάλιστα, να δημιουργήσει στρεβλές εντυπώσεις, αναφορικά με την ποιοτικότερη παροχή υπηρεσιών του ενός τομέα έναντι του άλλου. Γενικότερα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Gaes (2019), η διαχείριση ενός καταστήματος κράτησης δεν ισοδυναμεί με την παραγωγή ενός εμπορικού προϊόντος, το οποίο είναι απτό και μπορεί να αξιολογηθεί η ποιότητά του. Αντιθέτως, πρόκειται για μία ιδιαίτερος περίπλοκη διαδικασία, ως εκ τούτου οι συμβάσεις δεν μπορούν να προβλέψουν κάθε σκοπιά λειτουργίας της. Το γεγονός αυτό, παραχωρεί περαιτέρω τη δυνατότητα στον ιδιώτη, να περικόψει τα κόστη εκείνα που βρίσκονται στη διακριτική του ευχέρεια, μειώνοντας ως εκ τούτου την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών²⁷¹.

²⁶⁷ Logan (1990) ό.π. σελ. 120.

²⁶⁸ Δημόπουλος (2002) ό.π. σελ. 151.

²⁶⁹ Logan (1990) ό.π. σελ. 128.

²⁷⁰ Βλ. και Gaes (2019) ό.π. σελ. 286, όπου αναφέρεται, ακριβώς, η περιπλοκότητα του έργου της διαχείρισης ενός σωφρονιστικού καταστήματος και την αδυναμία αξιολόγησής όλων των πλευρών των παρεχόμενων υπηρεσιών.

²⁷¹ Gaes (2019) ό.π. σελ. 286.

β. Ο ιδιωτικός τομέας υπερτερεί ποιοτικά του δημοσίου, λόγω της εμπειρίας των προσώπων που στελεχώνουν τις εταιρείες διαχείρισης των φυλακών. Ο Logan (1990), υποστηρίζει χαρακτηριστικά ότι οι ιδιωτικές εταιρείες μπορούν να φέρουν στο σωφρονιστικό σύστημα την εμπειρία και την εξειδίκευσή τους²⁷², ειδικά στον τομέα του management και της διαχείρισης.

γ. Στο πλαίσιο της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών μπορεί να ενταχθεί και «ελαστικότητα» του δημοσίου τομέα σε σχέση με τον γραφειοκρατικό τρόπο λειτουργίας του δημοσίου, την οποία επικαλείται σε ξεχωριστό κεφάλαιο ο Logan (1990)²⁷³. Ειδικότερα, αναφέρει ότι οι επιχειρηματίες θα εισάγουν στον χώρο του σωφρονιστικού συστήματος την έννοια της καινοτομίας, έχοντας τη δυνατότητα να προσαρμόζουν τον τρόπο λειτουργίας του καταστήματος, στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες του σωφρονιστικού συστήματος. Θεωρεί ότι ο ιδιωτικός τομέας, σε αντίθεση με τον δημόσιο, μπορεί να είναι πολύ πιο δημιουργικός σε αυτό το κομμάτι.

δ. Τέλος, ο Logan (1990)²⁷⁴ επισημαίνει ότι οι ιδιωτικές φυλακές, θα προσφέρουν μια εναλλακτική των δημόσιων φυλακών, μέσω της οποίας θα μπορέσει να μετρηθεί και η δική τους απόδοση, δημιουργώντας ένα υγιές κλίμα ανταγωνισμού, μεταξύ των εταιρειών διαχείρισης των φυλακών και του κράτους. Ειδικότερα, θεωρεί ότι ιδιωτικοποίηση των φυλακών, δύναται να αναβαθμίσει τα ποιοτικά προαπαιτούμενα των παρεχόμενων υπηρεσιών κράτησης, συμπαρασύροντας με τον τρόπο αυτό και τις δημόσιες φυλακές. Εδώ πρόκειται και πάλι για το επιχείρημα της γενικότερης βελτίωσης του σωφρονιστικού συστήματος, μέσω του ανταγωνισμού που αναπτύσσεται μεταξύ κράτους και εταιρειών διαχείρισης φυλακών, στο οποίο αναφερθήκαμε παραπάνω και το οποίο εμπειρικά δεν έχει επαληθευτεί. Ειδικότερα, και σε σχέση με την αξιοποίηση του ανταγωνισμού ως κίνητρο για την βελτίωση του συνόλου των σωφρονιστικών υπηρεσιών, ο Gaes (2019)²⁷⁵ προσφέρει έναν ισχυρό αντίλογο. Αναφέρει ότι ο ιδιωτικός τομέας και το κράτος δεν μπορούν να αντιπαρατίθενται με όρους ανταγωνισμού, καθώς δεν λειτουργούν και οι δύο στο πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς. Αντιθέτως, το κράτος βρίσκεται σε μειονεκτική θέση βάσει αυτής της σύγκρισης και ενδεχομένως, αν ήθελε να προσαρμοστεί στα στάνταρ των ιδιωτικών εταιρειών, να έπρεπε να περικόψει τις ήδη προσφερόμενες υπηρεσίες στους κρατούμενους. Ο Gaes θεωρεί, επομένως, ότι ο μόνος τρόπος που θα μπορούσε να αποβεί ωφέλιμος ο ανταγωνισμός του κράτους με τις ιδιωτικές εταιρείες διαχείρισης των φυλακών θα

²⁷² Logan (1990) ό.π. σελ. 133.

²⁷³ Logan (1990) ό.π. σελ. 162.

²⁷⁴ Logan (1990) ό.π. σελ. 145.

²⁷⁵ Gaes (2019) ό.π. σελ. 287.

ήταν στο πλαίσιο όρων ελεύθερης αγοράς και για τα δύο μέρη και εφόσον υπήρχε η δυνατότητα ακριβούς μέτρησης των ποιοτικών συνθηκών της κράτησης. Σε διαφορετική περίπτωση, ο παραγωγικός ανταγωνισμός, κινδυνεύει να μετατραπεί σε ανταγωνισμό σε σχέση με το ποιος προσφέρει τις ελάχιστες υπηρεσίες επιτυγχάνοντας το μικρότερο δυνατό κόστος.

Περαιτέρω, το επιχείρημα της βελτίωσης της ποιότητας των σωφρονιστικών υπηρεσιών μέσω του ανταγωνισμού, παραγνωρίζει και πάλι τη φύση της στερητικής της ελευθερίας ποινής ως προς το γεγονός ότι οι κρατούμενοι δεν βρίσκονται στη φυλακή με τη θέλησή τους²⁷⁶. Ειδικότερα, θα πρέπει πάντοτε η ιδιωτικοποίηση, να γίνεται αντιληπτή υπό την οπτική ότι τελικοί και άμεσοι αποδέκτες των αποτελεσμάτων εφαρμογής συμβάσεων ιδιωτικοποίησης είναι οι κρατούμενοι, οι οποίοι θα υποστούν τα αποτελέσματα της αποτυχίας των ιδιωτών να παράσχουν ποιοτικές υπηρεσίες. Οι κρατούμενοι, αποτελούν ακόμη μία μεταβλητή η οποία είναι άνιση στο πλαίσιο λειτουργίας ελεύθερης αγοράς των ιδιωτικών εταιρειών, καθώς δεν έχουν την επιλογή να αλλάξουν κατάσταση, αν αυτό δεν προσφέρει ικανοποιητικές συνθήκες κράτησης. Στο πλαίσιο, λοιπόν, και της συχνής αδυναμίας του κράτους να ελέγξει πλήρως την επιμελή τήρηση των συμβάσεων διαχείρισης των φυλακών, οι κρατούμενοι είναι εν τέλει εκτεθειμένοι στη διακριτική ευχέρεια της ιδιωτικής εταιρείας που διαχειρίζεται τη φυλακή και στο αν η τελευταία θα προσφέρει ποιοτικές υπηρεσίες ή όχι. Θα πρέπει, τέλος να σημειωθεί εδώ, ότι συχνά και το κράτος αδυνατεί να παύσει τις μη ικανοποιητικές συμβάσεις ιδιωτικοποίησης των φυλακών επειδή δεσμεύεται ή πολύ περισσότερο, επειδή δεν δύναται να αναπληρώσει άμεσα, με ίδια μέσα τις υπηρεσίες που προσφέρει η ιδιωτική εταιρεία²⁷⁷.

4.1.3. Ζητήματα κινήτρων ως προς την επιβολή της στερητικής της ελευθερίας ποινής

Όπως προαναφέρθηκε, ένα από τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι υποστηρικτές των ιδιωτικών φυλακών, είναι αυτό της δυνατότητας γρήγορης και ευέλικτης κατασκευής σωφρονιστικών καταστημάτων, τα οποία σε διαφορετική περίπτωση το κράτος δεν θα μπορούσε να χτίσει με ίδια μέσα. Ο σχετικός αντίλογος²⁷⁸, αναφέρει ότι η διαθεσιμότητα περισσότερων καταστημάτων κράτησης

²⁷⁶ βλ. Sigler Mary, Private Prisons, Public Functions and the Meaning of Punishment, Florida University State Law Review, Vol. 38, Issue: 1, Fall 2010, Pages: 149-178, σελ. 160.

²⁷⁷ Βλ. Παραπάνω το παράδειγμα της Ν. Αφρικής, όπου οι συμβάσεις ιδιωτικοποίησης δημιούργησαν σοβαρά προβλήματα, ιδίως σε σχέση με το κόστος της κράτησης, και το κράτος αδυνατεί να τερματίσει τη σύμβαση, καθώς δεσμεύεται από αυτή. Βλ. Περαιτέρω παραπάνω, την περίπτωση της Ν. Ζηλανδίας, η οποία τερμάτισε σύμβαση ιδιωτικοποίησης με ιδιωτική εταιρεία, λόγω σκανδάλου που ξέσπασε σε κατάσταση, αμέσως μετά, όμως, σύναψε νέα σύμβαση ιδιωτικοποίησης με την εν λόγω εταιρεία, ώστε να μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες του σωφρονιστικού της συστήματος.

²⁷⁸ Βλ. αναλυτικά στο τελευταίο κεφάλαιο της παρούσης

θα αυξήσει αναγκαστικά και τον βαθμό χρήσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής, καθώς θα υπάρχει η δυνατότητα, αλλά και το κίνητρο, για την αξιοποίηση των υπαρχόντων καταστημάτων. Το ζήτημα αναλύεται εκτενώς στο τελευταίο κεφάλαιο της παρούσης, ωστόσο επί του παρόντος σημειώνονται τα εξής:

Ο Logan (1990)²⁷⁹ αντιλαμβάνεται το σωφρονιστικό σύστημα με όρους αγοράς, και αναφέρει ότι θα ήταν σε κάθε περίπτωση καλύτερο η ζήτηση να ορίζει την προσφορά στο ζήτημα των φυλακών και όχι το αντίστροφο. Παραδέχεται, ωστόσο, ότι αυτό το ιδανικό, στο πλαίσιο του σωφρονιστικού συστήματος δεν μπορεί να επιτευχθεί στο μέγιστο. Ως εκ τούτου, θεωρεί ότι η αποτελεσματικότητα στην ικανοποίηση της ζήτησης υπερέχει του ενδεχόμενου πλεονάσματος παροχών που μπορεί να δημιουργηθεί.

Η παραπάνω ανάγκη που δημιουργείται, για ικανοποίηση των πλεοναζόντων θέσεων του ιδιωτικοποιημένου σωφρονιστικού συστήματος, μέσω της «παραγωγής» κρατουμένων, δημιουργεί πλήθος ζητημάτων. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι εμπειρικές έρευνες δεν έχουν ακόμη κατορθώσει να αποδείξουν την αύξηση της χρήσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής εξαιτίας της ιδιωτικοποίησης των φυλακών. Παρ' όλα αυτά, ειδικά στην Αμερικάνικη έννομη τάξη, η αύξηση του αριθμού των κρατουμένων από το 1990 και μετά, ακολουθεί την αύξηση του ποσοστού των κρατουμένων σε ιδιωτικά καταστήματα κράτησης²⁸⁰. Ζήτημα είναι η εμπειρική απόδειξη του ως άνω συσχετισμού, ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί εδώ ο ρόλος των «Lobbyists», στο Αμερικάνικο πολιτικό σύστημα και το ζήτημα που έχει δημιουργηθεί από την προώθηση μεγαλύτερων στερητικών της ελευθερίας ποινών από μέρους τους. Ειδικότερα, όπως παραδέχεται ο Logan (1990)²⁸¹, η επιτυχής προώθηση των συμφερόντων των ιδιωτικών εταιρειών διαχείρισης των φυλακών, μέσω αποτελεσματικού «lobbying», μπορεί, πράγματι να οδηγήσει στην κατασκευή και λειτουργία πλεοναζόντων καταστημάτων κράτησης, σε σχέση με τις ανάγκες του κράτους. Περαιτέρω, στην πράξη ο ρόλος των επαγγελματιών που προωθούν τα συμφέροντα των εταιρειών διαχείρισης των φυλακών, έχει αποβεί πολύ πιο προβληματικός. Ειδικότερα, όπως έχει σημειωθεί στο Αμερικάνικο σωφρονιστικό πεδίο, οι Lobbyists υπέρ των ιδιωτικών φυλακών, δεν πιέζουν, απλώς για τη δημιουργία

²⁷⁹ Logan (1990) σελ. 149 επ.

²⁸⁰ Βλ. : <https://www.sentencingproject.org/criminal-justice-facts/>, σχετικά με την αύξηση του πληθυσμού των κρατουμένων από το 1980, έως και περίπου το 2012, οπότε σημειώθηκε μία μικρή πτώση στον αριθμό των κρατουμένων, βλ. και την αντίστοιχη αύξηση στον αριθμό των κρατουμένων σε ιδιωτικές φυλακές, από το 1980, έως σήμερα <https://eji.org/news/private-prison-population-skyrockets/>

²⁸¹ Logan (1990) ό.π. σελ. 15

περισσότερων καταστημάτων κράτησης, αλλά πολύ περισσότερο για την επιβολή «tough on crime» ποινών, οι οποίες θα αυξήσουν τον αριθμό των κρατουμένων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο οργανισμός ALEC (American Legislation Exchange Council), ο οποίος χρηματοδοτείται και προωθεί, μεταξύ άλλων, τα συμφέροντα των εταιρειών διαχείρισης των φυλακών, καταφέροντας να προωθήσει επιτυχώς την επιβολή «three-strike» και «true to sentencing» νόμων.

Περαιτέρω, έχουν αναδειχτεί από της επικριτές των ιδιωτικών φυλακών και ζητήματα αύξησης του χρόνου παραμονής στο κατάστημα «από μέσα». Υπάρχει μικρή εμπειρική επιβεβαίωση του εν λόγω ζητήματος (βλ. παραπάνω), ωστόσο χρήζει σε κάθε περίπτωση ευρύτερης διερεύνησης. Ειδικότερα, όπως ισχύει στις ΗΠΑ, αλλά και σε πολλά σωφρονιστικά συστήματα διεθνώς, μπορεί η διάρκεια της στερητικής της ελευθερίας ποινής να ορίζεται από το δικαστήριο, ωστόσο συχνά ισχύουν μηχανισμοί σύμφωνα με τους οποίους η συμπεριφορά του κρατουμένου εντός του καταστήματος μπορεί να επηρεάσει την συνολικώς εκτιθείσα ποινή, θέτοντας ή όχι σε λειτουργία ευεργετικούς μηχανισμούς της κράτησης²⁸². Η άσκηση της πειθαρχικής εξουσίας στις πλήρως ιδιωτικοποιημένες φυλακές, γίνεται από τους εργαζόμενους στις ιδιωτικές εταιρείες. Όπως επισημαίνει η Dolovich (2005), επομένως, το κίνητρο της διατήρησης της πληρότητας θέσεων του καταστήματος, δεν είναι απίθανο να οδηγήσει τους διαχειριστές των καταστημάτων να επιδιώξουν την αυστηρότερη εφαρμογή των πειθαρχικών κανόνων, αυξάνοντας το χρόνο της συνολικώς εκτιθείσας ποινής για τους κρατούμενους του καταστήματος. Τα παραπάνω, αφορούν και πάλι το ζήτημα της άσκησης διακριτικής ευχέρειας στο πεδίο της στερητικής της ελευθερίας ποινής και τα προβλήματα που μπορεί να δημιουργήσει για την αρχή της αναλογικότητας το γεγονός αυτό.

Αυτό που επιχειρούμε να καταστήσουμε σαφές από τα παραπάνω, είναι, ακριβώς η πρακτική σκοπιά των ζητημάτων που δημιουργούνται, όταν οι μεγαλύτερες τιμές φυλάκισης, αλλά και ο περισσότερος χρόνος παραμονής στη φυλακή ισοδυναμούν με μεγαλύτερα κέρδη για τις εταιρείες διαχείρισής της. Η διεθνής αγορά υπηρεσιών προς τα καταστήματα κράτησης, που έχει δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια, εντάσσεται στην ίδια προβληματική.

4.1.4. Ζητήματα ασφάλειας

Το ζήτημα αν οι ιδιωτικές φυλακές μπορούν να επιτύχουν την προστασία της δημόσιας ασφάλειας όσο αποτελεσματικά όσο και ο κρατικός μηχανισμός, αποτυπώνεται με τα μετρήσιμα

²⁸² Dolovich Sharon, State Punishment and Private Prisons, Duke Law Journal, Volume 55, Number 3, December 2005, Pages 439-544, σελ. 518.

μεγέθη των αποδράσεων, των εξεγέρσεων και των απεργιών των δημοσίων υπαλλήλων. Οι εμπειρικές έρευνες δεν έχουν δείξει, προς το παρόν, χειρότερη επίδοση του ιδιωτικού τομέα στα εν λόγω μεγέθη, γεγονός που ταυτίζεται με την επιχειρηματολογία του Logan (1990), ο οποίος υποστηρίζει, ακριβώς ότι ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να προστατεύσει τη δημόσια ασφάλεια, εξίσου αποτελεσματικά με τον ιδιωτικό²⁸³.

Ωστόσο, η διαχείριση από τις ιδιωτικές εταιρείες καταστημάτων ύψιστης ασφάλειας, δημιουργεί προβλήματα πέρα από την αποτελεσματική προστασία της δημόσιας ασφάλειας. Ειδικότερα, θα πρέπει να γίνει δεκτό, ότι σε τέτοιου είδους καταστήματα, το πεδίο διακριτικής ευχέρειας των σωφρονιστικών υπαλλήλων, αλλά και ενδεχομένως η συχνότητα ενάσκησής της, ειδικά σε σχέση με την άσκηση βίας προς του κρατούμενους, επεκτείνεται πολύ περισσότερο από ότι σε ένα κατάστημα μέσης ή χαμηλής ασφάλειας. Ο Logan (1990), σημειώνει σχετικά, ότι εφόσον η εξουσία για την άσκηση της εν λόγω βίας, πηγάζει από σύμβαση με το κράτος, δεν τίθεται ζήτημα νομιμότητας. Ειδικότερα, το δικαίωμα για την άσκηση της νόμιμης βίας στους κρατούμενους, πηγάζει για τον Logan (1990) από το νόμο και όχι από την δημόσια ή ιδιωτική υπόσταση αυτού που την ασκεί. Ως παράδειγμα, φέρνει την ιδιωτική αστυνομία, αλλά και το δικαίωμα των πολιτών να συλλαμβάνουν κάποιον όταν γίνονται μάρτυρες ενός αυτόφωρου εγκλήματος. Η ως άνω επιχειρηματολογία είναι βαθιά προβληματική, αφορά ωστόσο, σε τελική ανάλυση τα όρια που θέτει για το κράτος η κάθε ξεχωριστή έννομη τάξη. Ο Logan, φαίνεται, εδώ να θεωρεί αποδεκτή και καθ' όλα νόμιμη την παραχώρηση του δικαιώματος άσκησης «θανατηφόρας βίας», όπως την αποκαλεί, στις ιδιωτικές εταιρείες διαχείρισης των φυλακών²⁸⁴.

4.1.5. Ζητήματα λογοδοσίας και ασφάλειας των κρατουμένων

Ένα από τα πλαίσια επιχειρημάτων σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, αφορούν τη δυνατότητα του κράτους να ασκήσει αποτελεσματική εποπτεία ως προς την τήρηση των όρων της σύμβασης ιδιωτικοποίησης, αλλά και της ίδιας της σύμβασης να προβλέψει λεπτομερώς του όρους της κράτησης, η τήρηση των οποίων θα ελέγχεται από τις δομές εποπτείας. Το επιχείρημα αυτό, σχετίζεται με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και καθ' επέκταση με την εξασφάλιση ανθρώπινων συνθηκών διαβίωσης για τους κρατούμενους. Ειδικότερα, όπως αναφέρει ο Dolovich (2005)²⁸⁵ η απουσία αποτελεσματικών ελέγχων στους διαχειριστές των φυλακών, είτε επειδή οι διαθέσιμοι θεσμοί

²⁸³ Logan (1990) ό.π. σελ. 174 επ.

²⁸⁴ Logan (1990) ό.π. σελ. 172.

²⁸⁵ Dolovich (2005) ό.π. σελ. 480.

δεν επαρκούν, είτε επειδή η σύμβαση δεν καταλαμβάνει όλες τις πλευρές της διαχειριστικής λειτουργίας της φυλακής, θα οδηγήσει τους διαχειριστές των ιδιωτικών φυλακών σε τέτοιο περιορισμό του κόστους, ώστε να χειροτερέψει η ποιότητα διαβίωσης των κρατουμένων, οδηγώντας σε ένα ακραίο παράδειγμα, μέχρι και σε απάνθρωπες συνθήκες εγκλεισμού. Ειδικότερα, μετά από μία επισκόπηση των διαθέσιμων μηχανισμών εποπτείας των φυλακών, η Dolovich, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο έλεγχος που ασκούν δεν επαρκεί για να διασφαλίσει την μη άσκηση κατάχρησης εξουσίας επί των κρατούμενων.

Οι υποστηρικτές των ιδιωτικών φυλακών απαντούν στα παραπάνω ζητήματα με το επιχείρημα ότι οι ιδιωτικές φυλακές είναι περισσότερο ασφαλείς και υπόλογες από τις δημόσιες, καθώς υπόκεινται σε περισσότερες νομικές δικλείδες απ' ό,τι το κράτος²⁸⁶. Περαιτέρω, οι ιδιωτικές φυλακές, ως αμφισβητούμενος θεσμός, αλλά και λόγω του κινήτρου δημόσιας εικόνας, λογοδοτούν συνεχώς στην κοινωνία, όπως υποστηρίζει ο Logan (1990). Η λογοδοσία, εξασφαλίζεται, επίσης, μέσω της ακρίβειας των συμβάσεων ιδιωτικοποίησης, σύμφωνα με το επιχείρημα των υποστηρικτών της, ωστόσο η άποψη αυτή είναι προβληματική, όπως εκτέθηκε παραπάνω.

4.2 Δεοντολογικά ζητήματα σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών

Όπως κατέστη σαφές από τα παραπάνω, οι υποστηρικτές της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, αντιλαμβάνονται την εκτέλεση της στερητικής της ελευθερίας ποινή, ως μία απλή-διαχειριστική λειτουργία, η βελτίωση στην εκτέλεση της οποίας αποτελεί επαρκές κίνητρο για την παραχώρησή της σε ιδιώτες²⁸⁷. Πέρα από τις πρακτικές αντιρρήσεις στα παραπάνω ζητήματα, οι οποίες διατυπώνονται θεωρητικά, αλλά σχετίζονται και με την απόδοση των ιδιωτικών εταιρειών διαχείρισης των φυλακών, θα πρέπει να δοθεί βάση στο δεοντολογικό πλαίσιο της παραχώρησης της εξουσία διαχείρισης των φυλακών σε ιδιώτες. Θα πρέπει, ωστόσο στο σημείο αυτό να αναφερθούν δύο βασικά προβλήματα της μεθόδου σύγκρισης αποτελεσματικότητας, που χαρακτηρίζει τα επιχειρήματα υπέρ των ιδιωτικών φυλακών, τα οποία, όπως επισημαίνει η Dolovich²⁸⁸, αποπροσανατολίζουν τη συζήτηση. Ιδίως:

1. Η αποτελεσματικότητα, αποτελεί σημαντικό μέγεθος μέτρησης μίας παρεχόμενης υπηρεσίας, όχι όμως στο πεδίο της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Ο εγκλεισμός, συνεπάγεται σοβαρή περιστολή

²⁸⁶ Λαμπροπούλου Έφη (2020) ό.π. σελ. 54.

²⁸⁷ Τζαννετκάλη (1993) ό.π. σελ. 18-19.

²⁸⁸ Dolovich ό.π. σελ. 442.

των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έτσι ώστε να πρέπει πρώτα να διασφαλίζεται η νομιμότητα επιβολής του και στη συνέχεια η αποτελεσματικότητά του.

2. Το δεύτερο πρόβλημα της σύγκρισης αποτελεσματικότητας, είναι η παρανόηση ότι οι ήδη υπάρχουσες δημόσιες φυλακές γίνονται αντιληπτές ως μία βάση σύγκρισης, η οποία δεν έχει προβλήματα. Έτσι, αντί να γίνεται προσπάθεια βελτίωσης των ήδη υπαρχουσών συνθηκών κράτησης, η ιδιωτικοποίηση των φυλακών, συχνά στρέφει τη συζήτηση προς το αν οι ιδιώτες μπορούν να διαχειριστούν τις φυλακές καλύτερα από το δημόσιο, το οποίο μπορεί ήδη να χαρακτηρίζεται από σοβαρά, δομικά προβλήματα.

Ακόμη, λοιπόν, και αν οι ιδιωτικές εταιρείες κατόρθωνα να υπερβούν τον δημόσιο τομέα και να παράσχουν υψηλές υπηρεσίες σε χαμηλά κόστη, τα δεοντολογικά και ηθικά προβλήματα που τις περιβάλλουν παραμένουν ενεργά και χρήζουν συζήτησης. Όπως σημείωσε το Ανώτατο Δικαστήριο του Ισραήλ, το οποίο κήρυξε τις ιδιωτικές φυλακές αντισυνταγματικές: «Το δικαίωμα χρήσης βίας και ειδικά το δικαίωμα της εφαρμογής του ποινικού δικαίου με την επιβολή στερητικών της ελευθερίας ποινών, είναι από τις πιο επεμβατικές αρμοδιότητες του κράτους και γίνεται για το κοινό καλό, το δημόσιο συμφέρον και όχι το ιδιωτικό συμφέρον. Επομένως, όταν η εξουσία στέρησης της ελευθερίας μεταφέρεται σε μία ιδιωτική εταιρεία, κύριος σκοπός της οποίας είναι το οικονομικό όφελος, η έκτιση της ποινής χάνει μεγάλο μέρος της νομιμότητάς της. Η εξοικονόμηση χρημάτων και η αποτελεσματικότερη λειτουργία των φυλακών δεν αποτελούν την υπέρτατη αξία, τη βασική καθοδηγητική αρχή του κράτους, όταν πρόκειται για θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία έχει αναλάβει την υποχρέωση να προστατεύει»²⁸⁹.

Η παραπάνω άποψη, συνοψίζει τους δεοντολογικούς προβληματισμούς που έχουν εκφραστεί σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών. Στο παρόν κεφάλαιο, επιχειρούμε μία επισκόπηση των κυριότερων από αυτών.

4.2.1. Η εξουσία του τιμωρείν ως αποκλειστικό δικαίωμα του κράτους

Η αντίληψη του κράτους και ως εκ τούτου του πλαισίου των εξουσιών που είναι διατεθειμένο να παραχωρήσει με σύμβαση, αποτελεί καίριο ζήτημα σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών. Έχουμε ήδη αναφερθεί, στη συζήτηση για τα μοντέλα ιδιωτικοποίησης, στην διαφορά αυτοαντίληψης για το κράτος που χαρακτηρίζει τα Ευρωπαϊκά από τα Αγγλοσαξονικά κράτη και τα ως εκ τούτου όρια

²⁸⁹ Απόσπασμα σε Λαμπροπούλου (2005) όπ.π. σελ. 152.

που το καθένα από αυτά θέτει στην παραχώρηση αρμοδιοτήτων του σωφρονιστικού συστήματος στον ιδιωτικό τομέα. Γενικότερα, θα πρέπει να γίνει αντιληπτό, ότι, ειδικά στο σύγχρονο πολιτικοοικονομικό πλαίσιο όλο και μεγαλύτερου περιορισμού του ρόλου του κράτους, η τεκμηρίωση της ύπαρξης εγγενών/αποκλειστικών δικαιωμάτων του κράτους, είναι ιδιαίτερος προβληματική²⁹⁰. Δεν υπάρχει κάποιος γενικός ορισμός του κράτους, που να είναι ανεξάρτητος από ζητήματα νομικής κουλτούρας και ιδίως πολιτικής φιλοσοφίας.

Παρόλα αυτά, όπως αναφέρει η Dolovich (2005)²⁹¹, στο πλαίσιο των φιλελεύθερων δημοκρατικών κρατών, θα πρέπει να εντοπιστεί ένα κανονιστικό όριο, βάσει του οποίου να μπορεί να αξιολογηθεί η νομιμότητα της σωφρονιστικής πολιτικής. Επομένως, το ερώτημα της συγκριτικής αποτελεσματικότητας που θέτουν οι υποστηρικτές των ιδιωτικών φυλακών, θα πρέπει να μετασχηματιστεί στο ερώτημα: «Σε τι βαθμό η ιδιωτική τιμωρία είναι συμβατή με τις υποχρεώσεις του κράτους απέναντι σε αυτούς που τιμωρεί;»²⁹². Η Dolovich εντοπίζει τα ελάχιστα όρια νομιμότητας στην άσκηση της σωφρονιστικής εξουσίας από τα φιλελεύθερα δημοκρατικά κράτη: στην υποχρέωσή τους να εξασφαλίζουν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (αρχή προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων) και στην υποχρέωσή τους να μην επιβάλλουν ποινές αδικαιολόγητα σκληρές (αρχή της φειδούς). Η τήρηση των παραπάνω, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι εναπόκειται στην εξουσία του κράτους, ως εκπρόσωπο της κοινωνίας των πολιτών, που επιβάλλει μία ποινική κύρωση. Η παραχώρηση της εξουσίας εκτέλεσης της ποινής σε ιδιώτες, ειδικά δεδομένων των περιορισμένων δυνατοτήτων εποπτείας τους, δημιουργεί προβλήματα ευθύνης σε σχέση με την εφαρμογή των παραπάνω αρχών και κινδυνεύει να οδηγήσει σε παραβίαση της δημοκρατικής αρχής και του κράτους δικαίου.

4.2.2. Ιστορικό επιχείρημα

Στην ιστορική ανάλυση που παραθέσαμε παραπάνω, έγινε εκτενής αναφορά στο σκοτεινό παρελθόν της εμπλοκής ιδιωτών στην εκτέλεση της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Στο πλαίσιο των δεοντολογικών επιχειρημάτων εναντίον της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, επαναφέρουμε την εν λόγω συζήτηση, προκειμένου να καταστεί σαφές ότι οι ιδιωτικές φυλακές είναι στενά και πρόσφατα συνδεδεμένες με τις αποικιοκρατικές σωφρονιστικές αποικίες, αλλά και με συστήματα εργασίας

²⁹⁰ Τζαννετάκη (1993) ό.π. σελ. 12.

²⁹¹ Dolovich (2005) ό.π. σελ. 445.

²⁹² Dolovich (2005) ό.π. σελ. 446.

κρατουμένων, όμοια με μορφές δουλείας²⁹³. Τα σύγχρονα Δυτικά κράτη έχουν βαριά ιστορία εκμετάλλευσης και σωρηδόν παραβίασης των δικαιωμάτων των κρατουμένων στο πλαίσιο της διαχείρισης των φυλακών από ιδιώτες, γεγονός που τα οδήγησε στην ανάληψη της αποκλειστικής ευθύνης της τιμωρίας από το κράτος²⁹⁴. Αυτό που θα πρέπει, από την άλλη πλευρά να επισημανθεί εδώ, είναι ότι το κρατικό μονοπώλιο στην εξουσία εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής είναι ιστορικά ρηχό, ειδικά για τα αγγλοσαξονικά κράτη²⁹⁵. Σε κάθε περίπτωση, όμως, υιοθετήθηκε για λόγους στοιχειώδους προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γεγονός που θα έπρεπε να λαμβάνεται σοβαρότερα υπόψη από τους υποστηρικτές της ιδιωτικοποίησης στα σωφρονιστικά συστήματα. Η παρεμβολή της σύμβασης μεταξύ ιδιώτη και κράτους, δεν μετριάζει την επίδραση που ασκεί ο πρώτος στην ενάσκηση του δικαιώματος της εξουσίας εκτέλεσης της ποινής.

4.2.3. Το κράτος ως εκπρόσωπος μιας ενιαίας πολιτικής και ηθικής κοινότητας: η φύση και ο σκοπός της ποινής σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών

Προκειμένου η συζήτηση για τις ιδιωτικές φυλακές να είναι ολοκληρωμένη, οι τελευταίες οφείλουν να εξεταστούν αναλυτικά σε σχέση με τη φύση και το σκοπό της ποινής, όπως ορίστηκαν διαχρονικά από τα σύγχρονα Δυτικά κράτη. Πρόκειται για ένα πλέγμα επιχειρημάτων, ως επί το πλείστον δεοντολογικής φύσεως, τα οποία σχετίζονται άμεσα με το δικαίωμα του κράτους να τιμωρεί και με τα ζητήματα που ανακύπτουν από την εκχώρηση τμήματος της εξουσίας εκτέλεσης της ποινής σε ιδιώτες. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Τζαννετάκη²⁹⁶ η στερητική της ελευθερίας ποινή αποτελεί έναν «σύνθετο κοινωνικό θεσμό»²⁹⁷, γεγονός που καθιστά τα επιχειρήματα που την αντιλαμβάνονται ως μέσο προς επίτευξη ενός σκοπού, ανεπαρκή²⁹⁸. Αντιθέτως, στο πλαίσιο της συζήτησης για τις ιδιωτικές φυλακές, οφείλει να προβληθεί η πολιτικοκοινωνική διάσταση της στερητικής της ελευθερίας ποινής και ιδίως η φύση και οι σκοποί της λειτουργίας της.

Ένα μεγάλο μέρος της επιχειρηματολογίας υπέρ και κατά των ιδιωτικών φυλακών, κινείται, πράγματι, αποκλειστικά γύρω από πρακτικά ζητήματα, όπως είναι η καλύτερη διαχείριση, η αποτελεσματικότητά, η εξοικονόμηση οικονομικών πόρων κτλ²⁹⁹. Οι υπέρμαχοι των ιδιωτικών

²⁹³ Τζαννετάκη (1993) όπ.π. σελ. 14.

²⁹⁴ Τζαννετάκη (1993) όπ.π. σελ. 14.

²⁹⁵ Τζαννετάκη (1993) όπ.π. σελ. 14.

²⁹⁶ Τζαννετάκη, (1993) όπ.π. ιδίως σελ. 19

²⁹⁷ Garland (1990) σε Τζαννετάκη (1993) όπ.π. σελ. 19

²⁹⁸ Τζαννετάκη όπ.π. σελ. 19, βλ. και Mary Sigler, Private Prisons, Public Functions and the meaning of punishment, Florida State Law Review, Volume 38, Issue 1, Fall 2010, σελ. 149-178, ιδίως σελ. 151

²⁹⁹ Τζαννετάκη όπ.π. σελ. 17.

φυλακών, μάλιστα, συνηθίζουν να απαντούν προβάλλοντας τα ως άνω πλεονεκτήματα των ιδιωτικών φυλακών, ακόμα και έναντι δεοντολογικών προβληματισμών, θεωρώντας, ακριβώς, ότι η ύπαρξη μιας «καλύτερης» φυλακής εξαφανίζει οποιοδήποτε δεοντολογικού χαρακτήρα επιχείρημα, νομιμοποιώντας, μάλιστα, την παραχώρηση της εξουσίας του τιμωρείν σε ιδιώτες³⁰⁰. Αδιαμφισβήτητα, η συζήτηση αναφορικά με τα πρακτικά ζητήματα λειτουργίας των ιδιωτικών φυλακών χρήζει ξεχωριστής σημασίας και δεν θα πρέπει να παραλείπεται, ειδικά δεδομένου ότι το σύστημα των ιδιωτικών φυλακών στις ΗΠΑ και το ΗΒ έχει παγιωθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε οι όποιες δεοντολογικές συζητήσεις να φαντάζουν πλέον ετεροχρονισμένες³⁰¹.

Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να δοθεί ανάλογη αν όχι και περισσότερη έκταση στη συζήτηση αναφορικά με την εξουσία εκτέλεσης της ποινής ως μία κατεξοχήν αρμοδιότητα του κράτους³⁰², το οποίο νομιμοποιείται προς αυτή την κατεύθυνση, ακριβώς επειδή μπορεί να εκπληρώσει καλύτερα τα εν λόγω καθήκοντά του³⁰³. Οι εμπλεκόμενοι στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης των φυλακών έχουν τηρήσει πρωτοφανή σιωπή, αναφορικά με τους σκοπούς της στρεπτικής της ελευθερίας ποινής στο πλαίσιο της ιδιωτικής λειτουργίας τους³⁰⁴, ενώ η γενικότερη μεταστροφή που έχει επέλθει στο αμερικάνικο πεδίο εκτέλεσης της ποινής, με την εισαγωγή ιδιωτικών συμφερόντων σε αυτό, καθιστά δυσχερή την οποιαδήποτε ενιαία πολιτική δικαιολόγησης της ποινής³⁰⁵. Χαρακτηριστικό είναι εξάλλου ότι, ταυτόχρονα με την εξάπλωση της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, πλήθος θεωρητικών εξέφρασαν την ανησυχία τους, ότι έχει αποσιωπηθεί οποιαδήποτε φιλοσοφία πίσω από την στερητική της ελευθερίας ποινή³⁰⁶, γεγονός που αφενός συνάδει με τον περιστασιακό χαρακτήρα που εμφανίζει η ιδιωτικοποίηση των φυλακών³⁰⁷, αφετέρου, ενδεχομένως να οφείλεται και στο γεγονός ότι οι παραδοσιακές θεωρίες δικαιολόγησης της ποινής δεν μπορούν να εφαρμοστούν συνεπώς, σε ένα σύστημα που έχει παραχωρήσει την εκτέλεση της ποινής σε ιδιώτες. Η υπερέχουσα

³⁰⁰ Βλ. Logan, *Private Prisons Cons and Pros*, Oxford University Press; 1st edition, July 26, 1990. Σελ. 56, ο οποίος αναφέρει χαρακτηριστικά ότι οι κρατούμενοι δεν ενδιαφέρονται για τα σύμβολα που φέρουν οι φύλακες στις στολές τους (οι οποίοι εκπροσωπούν την ιδιωτική εξουσία), αλλά για το αν οι φύλακες τους συμπεριφέρονται καλά.

³⁰¹ Βλ. Siegler όπ.π. σελ. 151 Εξάλλου, όπως θα δούμε παρακάτω, ακόμα και τα διαχειριστικά πλεονεκτήματα των ιδιωτικών φυλακών, προβάλλονται συχνά με διαστρεβλωτικό τρόπο.

³⁰² Βλ. Siegler όπ.π. σελ. 151

³⁰³ Τζαννετάκη όπ.π. σελ. 17

³⁰⁴ Βλ. Mc Donald σε Τζαννετάκη όπ.π. σελ. 18, αλλά και Logan όπ.π. σελ. 242, ο οποίος ασχολείται ελάχιστα με την δικαιολόγηση της ποινής, αποφεύγοντας να τη συνδέσει με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών.

³⁰⁵ Βλ. Παρακάτω, υπό 4.2.5

³⁰⁶ Kevin A. Wright, *Strange Bedfellows? Reaffirming Rehabilitation and Prison Privatization*, *Journal of Offender Rehabilitation*, Vol. 49, 2010, σελ. 74-90, σελ. 74

³⁰⁷ Η οποία, μάλιστα, έλαβε και η ίδια χώρα, ειδικά στις ΗΠΑ, χωρίς προκαθορισμένους σκοπούς και σχεδιασμό, αλλά μάλλον ευκαιρικά. Βλ. Palumbo 1986 σε Wright όπ.π. σελ. 75

νομιμοποίηση του κράτους ως προς την εκτέλεση της ποινής, αναζητείται, επομένως, στο παρόν κεφάλαιο στην συγκροτημένη εφαρμογή πολιτικών οι οποίες συνάδουν με τα δημοκρατικά ιδανικά και χρήζουν συνολικής αποδοχής από το λαό, γεγονός που φαίνεται να μην έχει επιτύχει έως τώρα η ιδιωτική διαχείριση των φυλακών.

Ο DiIulio, ένας από τους πρώτους συστηματικούς πολέμιους της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, θεωρεί ότι το στοιχείο που διαφοροποιεί το κράτος ως τον καταλληλότερο φορέα της εξουσίας εκτέλεσης της ποινής, θα πρέπει να αναζητηθεί αμιγώς στο ηθικό πλεονέκτημα του τελευταίου και όχι στα προβλήματα που ανακύπτουν από την εμπορευματοποίηση της ποινής, που συνεπάγονται οι ιδιωτικές φυλακές³⁰⁸. Ωστόσο, καθώς, όπως προαναφέρθηκε η ποινή είναι ένα σύνθετο φαινόμενο, ενώ η ιδιωτικοποίηση του σωφρονιστικού συστήματος έχει ήδη παγιωθεί στις Αγγλοσαξονικές έννομες τάξεις, η παραπάνω ανάλυση του DiIulio θα πρέπει να θεωρηθεί ανεπαρκής. Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται απαραίτητη η ξεχωριστή επισκόπηση των σύγχρονων θεωριών δικαιολόγησης της ποινής σε σχέση με τη δυνατότητα συνεπούς εφαρμογής τους σε ένα πολιτικό σύστημα, που έχει παραχωρήσει την εξουσία του τιμωρείν σε ιδιώτες.

Οι θεωρίες δικαιολόγησης της ποινής γίνονται επομένως αντιληπτές, ως στοιχεία μιας ενιαίας πολιτικής και ηθικής κοινότητας, την οποία καλούνται να εκπροσωπήσουν οι σύγχρονες φιλελεύθερες δημοκρατίες και με την ανάλυσή τους, επιδιώκεται η ανάδειξη του δημοσίου τομέα, ως τον καταλληλότερο για τη διαχείριση των φυλακών, αλλά και η σημασία της εξουσίας εκτέλεσης της ποινής ως τμήμα μια ενιαίας φιλοσοφικής προσέγγισης προς την ποινή. Ειδικότερα, θα αναλυθούν σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, οι ωφελμιστικές θεωρίες δικαιολόγησης της ποινής και ιδίως η επανένταξη και η αχρήστευση, καθώς και η ανταποδοτική θεωρία του «just desert», η οποία θεωρείται από πολλούς αναλυτές ως η πλέον αρμόζουσα για τα σύγχρονα φιλελεύθερα κράτη³⁰⁹.

α. Ωφελμιστικές θεωρίες δικαιολόγησης της ποινής και ιδιωτικές φυλακές: ζητήματα εφαρμογής επανεντακτικών πολιτικών

Οι ωφελμιστικές θεωρίες δικαιολόγησης της ποινής έχουν τις ρίζες τους στη διδασκαλία του Jeremy Bentham και κεντρική τους ιδέα είναι ότι τα οφέλη από την επιβολή της ποινής θα πρέπει να αντισταθμίζουν τον πόνο που προκαλείται από την επιβολή της³¹⁰. Από την αρχή αυτή, έχουν

³⁰⁸ DiIulio, What's Wrong With Private Prisons, Public Interest Issue: 92, Summer 1988, Pages: 66-83, σελ. 70

³⁰⁹ Siegler όπ.π. σελ. 164

³¹⁰ Βλ. Ashworth, «Deterrence», Sentencing and Criminal Justice, Cambridge University Press, 2010, σ. 78-85

προκύψει τρεις κεντρικές θεωρίες δικαιολόγησης της ποινής: η αποτροπή, η αχρήστευση και οι θεωρίες της αναμόρφωσης και επανένταξης. Κεντρικό στοιχείο των παραπάνω θεωριών, τουλάχιστον στις πρώιμες εκδοχές τους, φαίνεται να είναι η στάθμιση κόστους-οφέλους από την επιβολή της ποινής, και η ως εκ τούτου αξιολόγηση του σωφρονιστικού συστήματος και ιδίως της στερητικής της ελευθερίας ποινής, με κριτήρια αποδοτικότητας (μείωση της εγκληματικότητας και την μείωση της υποτροπής)³¹¹. Τα παραπάνω έχουν θεωρηθεί από πολλούς αναλυτές συμβατά με το βιομηχανοποιημένο μοντέλο λειτουργίας των ιδιωτικών φυλακών, το οποίο, αντίστοιχα, θεωρείται ότι προσανατολίζεται στην αποτελεσματικότητα και την επίτευξη καθορισμένων στόχων³¹². Επομένως, φαντάζει πως οι ωφελμιστικές θεωρίες δικαιολόγησης της ποινής σε γενικές γραμμές μπορούν να εφαρμοστούν με συνέπεια και στο πεδίο εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής, ενώ, κατά η αναβίωση των ιδιωτικών φυλακών στις ΗΠΑ, από τη δεκαετία του '80 και μετά, φαίνεται να έγινε ταυτόχρονα με την άνοδο των ιδεών της αποτροπής και της αδρανοποίησης, τις κατεξοχήν δημοφιλείς ωφελμιστικές θεωρίες δικαιολόγησης της ποινής την εποχή εκείνη³¹³.

Σε σχέση, όμως, με την αναμόρφωση και την επανένταξη και με το πώς μπορούν αυτές οι κατευθύνσεις να εφαρμοστούν σε ένα σύστημα που περιλαμβάνει ιδιωτικές φυλακές, φαίνεται να υπάρχει διαφωνία μεταξύ των θεωρητικών. Εισαγωγικά αξίζει να αναφερθεί ότι, όπως εξηγούν εκτενώς οι Cullen και Gilbert (2013)³¹⁴, οι αρχές της αναμόρφωσης και ιδίως της επανένταξης, αποτελούν εργαλεία εξανθρωπισμού του Σωφρονιστικού Συστήματος και ως εκ τούτου θα πρέπει να επιδιώκονται από τα φιλελεύθερα κράτη, οποιαδήποτε θεωρία δικαιολόγησης της ποινής κι αν

³¹¹ Siegler όπ.π. σελ. 164

³¹² Βλ. Selznick σε Τζαννετάκη όπ.π. σελ. 21, αναφορικά με το «ιδιωτικό», το οποίο κινείται περισσότερο στο πλαίσιο «της μικροανάλυσης, του Management, της διαχείρισης... προσανατολισμένη στην αποτελεσματικότητα θαιθοδηγούμενη από προκαθορισμένους σκοπούς», βλ. και παρακάτω υπό 4.2.5., αναφορικά με την μορφή που έχει εκλάβει η εμπορευματοποίηση του Αμερικάνικου σωφρονιστικού συστήματος.

³¹³ Siegler όπ.π.σελ. 166, βλ. και Genders, Legitimacy, accountability and private prisons, Punishment & Society Vol. 4 No 2, Sage Publications, July 2002, Pages 187-288, η οποία αναφέρεται στην αγγλική έννομη τάξη και στις ανταποδοτικές θεωρίες, οι οποίες υιοθετήθηκαν το πρώτον ταυτόχρονα με την έναρξη της ιδιωτικοποίησης των φυλακών. Παρακάτω αναφέρει ωστόσο, ότι τα αντεγκληματικά μέτρα που ελήφθησαν εκείνη την περίοδο ήταν αμιγώς ωφελμιστικά και ιδίως σκόπευαν στην αποτροπή και την αδρανοποίηση με μακροχρόνιες ποινές. Αντίστοιχα για την Αμερικάνικη έννομη τάξη, βλ. Kevin A. Wright, Strange Bedfellows? Reaffirming Rehabilitation and Prison Privatization, Journal of Offender Rehabilitation, Vol. 49, 2010, σελ. 74-90. Σελ. 75, ο οποίος αναφέρει ότι οι ιδιωτικές φυλακές, με μόνη χρησιμότητα να προσφέρουν συνεχώς αυξανόμενο χώρο για εγκλεισμό, ανοίγουν το δρόμο για τη συνέχιση της ήδη υπάρχουσας πολιτικής στις ΗΠΑ, αυτής της μαζικής επιβολής της στερητικής της ελευθερίας ποινής και της αδρανοποίησης των εγκλειστών. Βλ. και παρακάτω, αναφορικά με τις ανησυχίες για την ανεξέλεγκτη εξάπλωση του σωφρονιστικού συστήματος μέσω της ιδιωτικοποίησής του.

³¹⁴ Cullen, Karen Gilbert, «The value of rehabilitation», Eugene McLaughlin και John Muncie (επιμ.), Criminological Perspectives: Essential Readings, 3η εκδ., Sage 2013

υιοθετείται³¹⁵. Πέραν αυτού, η υιοθέτηση επανεντακτικής νοοτροπίας στο σωφρονιστικό σύστημα έχει συνδεθεί με τη μείωση της υποτροπής, λόγω των άμεσων συνεπειών των επανεντακτικών προγραμμάτων στη ζωή των κρατουμένων³¹⁶, αλλά και με την απομάκρυνση από τις σκληρές αντεγκληματικές πολιτικές (tough on crime policies)³¹⁷, οι οποίες αποτελούν μία από τις βασικές αιτίες του προβλήματος του συνεχώς αυξανόμενου πληθυσμού των σωφρονιστικών καταστημάτων, ειδικά στις ΗΠΑ³¹⁸. Αξίζει, επομένως να διερευνηθεί, κατά πόσο οι ιδιωτικές φυλακές έχουν κατορθώσει να εισάγουν τέτοιου είδους προγράμματα στη λειτουργία τους, αλλά και σε ένα πιο θεωρητικό επίπεδο, κατά πόσον η εφαρμογή των αρχών της επανένταξης και της αναμόρφωσης συμπλέουν με την εμπορική νοοτροπία των ιδιωτικοποιημένων καταστημάτων κράτησης. Η Siegler (2010)³¹⁹ αναφέρει σχετικά ότι τα επανεντακτικά προγράμματα, λόγω της προσαρμοστικότητάς τους, προσφέρονται για πειραματισμό και θα μπορούσαν κάλλιστα να εφαρμοστούν σε ένα σύστημα στο οποίο η διαχείριση των φυλακών γίνεται από ιδιώτες. Περαιτέρω, τα ίδια τα προγράμματα θα μπορούσαν να προσφέρονται από ιδιώτες, πιο οικονομικά, απ' ό,τι αν παρέχονταν από το δημόσιο, ενώ η εργαλειακή χρήση τους από τους ιδιώτες, θα επέτρεπε την ακριβέστερη μέτρηση των αποτελεσμάτων τους³²⁰.

Προς αυτή την κατεύθυνση, ο Wright (2010)³²¹, σε ένα πιο πραγματιστικό πλαίσιο, προτείνει την υιοθέτηση επανεντακτικών προγραμμάτων, ως έναν τρόπο αξιοποίησης του ήδη υπάρχοντος συστήματος ιδιωτικών φυλακών στις ΗΠΑ. Όπως αναφέρει, η ιδέα αυτή, προς αξιοποίηση του ιδιωτικοποιημένου σωφρονιστικού συστήματος για την εφαρμογή επανεντακτικών προγραμμάτων δεν είναι καινούρια. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιχειρηματολογία του Cullen (1986)³²² σχετικά, ο οποίος θεωρούσε ότι ο ο συσχετισμός των αρχών της επανόρθωσης και της επανένταξης με τις ιδιωτικές φυλακές θα είχε τα ακόλουθα θετικά αποτελέσματα: «α) Οι δομές θα απομακρύνονταν από τον έλεγχο

³¹⁵ Βλ. και Wright ό.π. σελ. 82, ο οποίος αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η έλλειψη ενδιαφέροντος για επανεντακτικά προγράμματα στις ιδιωτικές φυλακές ισοδυναμεί με έλλειψη ενδιαφέροντος για τη δημόσια ασφάλεια, καθώς δεν καταβάλλεται καμία προσπάθεια για τη μείωση της υποτροπής.

³¹⁶ Davilmar, Cassandre Momique. We Tried to Make Them Offer Rehab, but They Said, No, No, No: Incentivizing Private Prison Reform through the Private Prisoner Rehabilitation Credit, *New York University Law Review*, vol. 89, no. 1, April 2014, Pages 267-292, σελ. 276-277. Βλ. και Wright ό.π. σελ. 77, ο οποίος αναφέρει ότι πλέον η έρευνα σε σχέση με τα επανεντακτικά προγράμματα έχει προχωρήσει αρκετά ώστε να ξέρουμε «Τι λειτουργεί» και πολύ περισσότερο «Πώς λειτουργούν» τα εν λόγω προγράμματα.

³¹⁷ Βλ. Cullen, Gilbert, *The Value of Rehabilitation* ό.π.,

³¹⁸ Βλ. Αναλυτικά Selman Donna, Leighton Paul, *Punishment for Sale Private Prisons, Big Business, and the Incarceration Binge*, Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2010, σελ. 17 επ., Δημόπουλο ό.π. σελ. 36., Siegler ό.π. σελ. 158

³¹⁹ Siegler (2010) ό.π. σελ. 176

³²⁰ Siegler ό.π. σελ. 168

³²¹ Wright (2010) ό.π.

³²² Βλ. Cullen σε Wright ό.π. σελ. 77.

προς την ενδεδειγμένη μεταχείριση/φροντίδα (των κρατούμενων)³²³ β) οι ιδιώτες που θα παρέχουν την ενδεδειγμένη μεταχείριση/ φροντίδα θα αντιμετωπίζουν τις συνέπειες αποτυχίας της (και όχι οι κρατούμενοι), γ) Θα προωθούνταν νέες ιδέες και προσεγγίσεις ως προς την θεραπεία των κρατούμενων, δ) Θα ενισχυόταν η νομιμότητα της φροντίδας των κρατούμενων, ε) Θα έθετε σε μεταρρύθμιση τον καπιταλιστικό τρόπο σκέψης και ενδιαφέροντα». Από τα παραπάνω, είναι ξεκάθαρο πως ο Cullen προσδοκούσε πως το ιδεώδες της επανένταξης θα μπορούσε να επηρεάσει σε τέτοιο βαθμό το δίκτυο ιδιωτικών φυλακών, που είχε ήδη αρχίσει να διαμορφώνεται ως άστατο μέσο απορρόφησης του υπερπληθυσμού των φυλακών στις ΗΠΑ, ώστε και η ίδια η αναμόρφωση να μπορεί να αναπτυχθεί εντός του. Για τον Wright, αυτό που φαίνεται να έχει αλλάξει σήμερα και αξίζει να επαναφέρει τη συζήτηση στο προσκήνιο, είναι η ευρύτερη γνώση που έχει πλέον αποκτηθεί για τα επανεντακτικά προγράμματα και τον ορθό τρόπο σχεδιασμού τους, ώστε, πράγματι να επιτύχουν τη μείωση της υποτροπής³²⁴. Η αξιοποίηση του δικτύου ιδιωτικών φυλακών για την οργανωμένη προώθηση επανεντακτικών προγραμμάτων, θα μπορούσε επομένως να είναι ωφέλιμη προς δύο κατευθύνσεις, αφενός προς τη νομιμοποίηση και την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών από τις ιδιωτικές φυλακές, αφετέρου ως ένα γόνιμο έδαφος για την εξέλιξη των θεωριών επανένταξης³²⁵. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Wright, οι ιδιωτικές φυλακές είναι εδώ για να μείνουν³²⁶ και η έλλειψη ενδιαφέροντος για τη λήψη μέτρων προς τη μείωση τις υποτροπής στις ιδιωτικές φυλακές, θα μπορούσε εμμέσως να θεωρηθεί ως αδιαφορία για την δημόσια ασφάλεια³²⁷.

Σε πρακτικό επίπεδο, οι εμπειρικές έρευνες γύρω από την ιδιωτικοποίηση των φυλακών στις ΗΠΑ φαίνεται συχνά να περιορίζονται σε πρακτικά ζητήματα κόστους-οφέλους και αποτελεσματικότητας, έχοντας προσαρμοστεί στην βιομηχανοποιημένη νοοτροπία των ιδιωτικών φυλακών, καθιστώντας δυσχερή την εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με την εφαρμογή επανεντακτικών προγραμμάτων σε αυτές³²⁸, ενώ οι διαθέσιμες πληροφορίες είναι ελλιπείς και συχνά αλληλοαντικρουόμενες³²⁹. Ενδιαφέρουσα περίπτωση προς μελέτη παρουσιάζει και το θεραπευτικό

³²³ Μετάφραση του όρου treatment

³²⁴ Wright όπ.π. σελ. 78

³²⁵ Wright όπ.π. σελ. 82 επ.

³²⁶ Wright όπ.π. σελ. Βλ. όμως και Selman, Leighton όπ.π. σελ. 159 επ., Private Prisons in the United States, The Sentencing Project, March 2021, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.sentencingproject.org/publications/private-prisons-united-states/>, όπου αναφέρεται ότι ο πληθυσμός των ιδιωτικών φυλακών στις ΗΠΑ, έχει μειωθεί κατά 16%, από την μεγαλύτερη τιμή που είχε σημειώσει το 2012.

³²⁷ Wright όπ.π. σελ. 86

³²⁸ Αλλά και γενικότερα μιας ενιαίας θεωρίας δικαιολόγησης της ποινής, βλ. Wright όπ.π. σελ. 76

³²⁹ Βλ. Wright όπ.π. σελ. 78

πρόγραμμα στην ιδιωτική φυλακή του Dovegate στο HB³³⁰. Τα διαθέσιμα στοιχεία που υπάρχουν για το ως άνω πρόγραμμα είναι αλληλοαντικρουόμενα και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να εξαχθούν από αυτά συμπεράσματα για την αξιολόγηση του ίδιου του προγράμματος³³¹.

Σε δεοντολογικό επίπεδο, οι αντιρρήσεις στην εφαρμογή επανενακτικών προγραμμάτων σε ιδιωτικές φυλακές είναι αρκετές. Καταρχήν, όπως προαναφέρθηκε, οι περισσότερες ιδιωτικές φυλακές στις ΗΠΑ, διοικούνται και λειτουργούν με βάση τη θεωρία της αδρανοποίησης³³², γεγονός που δεν είναι τυχαίο, αλλά φαίνεται να συνάδει με τη φύση και τα συμφέροντα του ιδιωτικοποιημένου μοντέλου διαχείρισης των φυλακών. Έτσι, όπως υποστηρίζει πλήθος ερευνητών, η ιδιωτικοποίηση των φυλακών είναι πιθανότερο να πλήξει το επανενακτικό ιδεώδες, καθώς αφενός δεν έχει να προσφέρει οικονομικό κέρδος στους διαχειριστές των εν λόγω ιδρυμάτων, ενώ αφετέρου, ειδικά στις ΗΠΑ, οι ιδιωτικές φυλακές επωφελούνται από τη μαζική επιβολή της στερητικής της ελευθερίας ποινής και από την εξακολούθηση των αδρανοποιητικών σωφρονιστικών πολιτικών, οι οποίες αδιαμφισβήτητα δεν μειώνουν την υποτροπή³³³. Ακόμη, όμως, και αν κατορθώσουν να υιοθετηθούν επανενακτικές πολιτικές σε ιδιωτικά καταστήματα κράτησης, τίθενται μια σειρά από προβληματισμοί, όπως:

α. Η νωρίτερη αποφυλάκιση (πχ υπό όρο) που συχνά συνεπάγονται τα επανενακτικά προγράμματα, μπορεί να δημιουργήσει ζητήματα υπέρβασης της εξουσίας εκτέλεσης της ποινής, η οποία θα πρέπει νομικά να είναι η μόνη εξουσία που απονέμεται στους ιδιώτες διαχειριστές. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Genders³³⁴, ειδικά στο πλαίσιο ενός επανενακτικού προγράμματος, η απομάκρυνση των ιδιωτών διαχειριστών από την άσκηση επιρροής σε αποφάσεις αναφορικά με τη διάρκεια της ποινής είναι εξαιρετικά δυσχερές και τα όρια της κρατικής εξουσίας τίθενται υπό αμφισβήτηση.

³³⁰ Αναλυτικά προβληματισμοί σε σχέση με την ίδρυση του εν λόγω προγράμματος σε ιδιωτική φυλακή σε Genders όπ.π.

³³¹ Βλ. Miller Sarah, Brown Jennifer, HMP Dovegate's therapeutic community: An Analysis of reconviction data, Therapeutic Communities, Vol. 31, March 2010 Pages 62-75, αναφορικά με τη μείωση της υποτροπής που έχει επιτύχει το συγκεκριμένο πρόγραμμα, βλ. και HM Chief Inspector of Prisons, Report on an unannounced inspection of HPM Dovegate Therapeutic Prison, 11-22 March 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.justiceinspectors.gov.uk/hmiprison/wp-content/uploads/sites/4/2018/07/Dovegate-Web-2018.pdf>, το οποίο ωστόσο αναφέρεται περισσότερο στις επιμέρους συνθήκες διαβίωσης εντός του προγράμματος και λιγότερο στη συνολική αξιολόγησή του. Βλ. όμως και Nathan Stephen (2005) όπ.π. σελ. 12, όπου αναφέρεται ότι η επιλογή των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα γινόταν βάσει των επιχειρησιακών επιταγών και δεν εξυπηρετούσε σε καμία περίπτωση τους ουσιαστικούς σκοπούς του προγράμματος.

³³² Βλ. Blakely, Bumphus σε Wright όπ.π. σελ. 76

³³³ Shapiro όπ.π. σελ. 30, βλ. και παρακάτω, αναφορικά με τη βιομηχανοποίηση του σωφρονιστικού συστήματος στις ΗΠΑ.

³³⁴ Genders όπ.π. σελ. 292

β. Η νοοτροπία στάθμισης κόστους-οφέλους των ιδιωτικών φυλακών, ακόμα και στο πλαίσιο συγκεκριμένης συμφωνίας με το δημόσιο, θα πρέπει μάλλον να θεωρηθεί ως μειονέκτημα σε σχέση με την εφαρμογή των επανεντακτικών προγραμμάτων παρά ως πλεονέκτημα, όπως υποστηρίχθηκε παραπάνω. Ειδικότερα, η αξιολόγηση επανεντακτικών προγραμμάτων βάσει επίτευξης συγκεκριμένων στόχων (η οποία ενισχύεται στο πλαίσιο εφαρμογής τους σε ιδιωτικές φυλακές, τόσο λόγω της ίδιας της νοοτροπίας τους, όσο και καθώς ο σχεδιασμός των συμβάσεων διαχείρισης φυλακών με αναλυτικά καθορισμένους στόχους, που να μην περιορίζονται σε μετρήσιμα μεγέθη είναι δυσχερής) είναι πολύ πιθανό να αποβεί σε βάρος των προγραμμάτων, δίνοντας έμφαση σε μεθόδους που έχουν μετρήσιμα αποτελέσματα και παραγκωνίζοντας άλλες, οι οποίες μπορεί να είχαν σημαντικότερη επιρροή στη ζωή των κρατουμένων³³⁵. Φαίνεται, επομένως, πολύ πιθανό, η εφαρμογή επανεντακτικών προγραμμάτων σε ιδιωτικές φυλακές να αποβεί διαστρεβλωτική για τον σκοπό της επανένταξης, αλλά και για την αξιολόγηση των ίδιων των προγραμμάτων³³⁶.

γ. Τέλος, ένας σημαντικός προβληματισμός σε σχέση με τον σκοπό της επανένταξης στο πλαίσιο ιδιωτικών φυλακών είναι η συσχέτισή του με την εργασία, ως μέσο επανένταξης. Ειδικότερα, ένα μέτρο που έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλά κράτη για τη μείωση της υποτροπής, αλλά και ως μέσο διευκόλυνσης της επανένταξης των κρατουμένων είναι η εργασία για λογαριασμό ιδιωτικών εταιρειών³³⁷, η οποία αν και δεν εφαρμόζεται αποκλειστικά σε ιδιωτικές φυλακές, είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ιδιωτικοποίηση του σωφρονιστικού συστήματος, ιδίως στις ΗΠΑ³³⁸. Παρόλο που υπάρχουν σαφείς κατευθύνσεις από τον ΟΗΕ σε σχέση με την εργασία κρατουμένων για λογαριασμό ιδιωτών, η πρακτική αυτή δημιουργεί πλήθος ζητημάτων για την προστασία των δικαιωμάτων των κρατούμενων, την εργασία στο πλαίσιο της ποινής τους ως εμπορικό προϊόν ανταλλαγής με ιδιώτες³³⁹. Μέσα από τις ιδιωτικές φυλακές, επομένως, είναι πιθανή η διαστρέβλωση του αναμορφωτικού ιδεώδους, προκειμένου να προωθηθούν πρακτικές που αποφέρουν κέρδος στις ίδιες τις εταιρείες

³³⁵ Genders όπ.π. σελ. 296

³³⁶ Βλ. Genders όπ.π. σελ. ο οποίος αναφέρεται στα συχνά παραπλανητικά reports αναφορικά με την επίτευξη στόχων στις ιδιωτικές φυλακές. Συνεπώς, ακόμη και η επίβλεψη από το δημόσιο ενδεχομένως να μην είναι επαρκής για την ουσιαστική αφοσίωση στους επανεντακτικούς σκοπούς. Βλ. και Nathan Stephen (2005) όπ.π., ο οποίος αναφέρεται στην επιλογή των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα του Dovengate, η οποία γινόταν με κίνητρα επιχειρησιακά και δεν εξυπηρετούσε τους ουσιαστικούς σκοπούς του προγράμματος.

³³⁷ Guido Mario, Private prison labour: paradox or possibility? Evaluating modern-day systems and establishing a model framework through the lens of the Forced Labour Convention, UCL Journal of Law and Jurisprudence, Volume 8 (2), Article 4, 2019, σελ. 1

³³⁸ Sliva SM, Samimi C., Social Work and Prison Labor: A Restorative Model, Social Work, Volume 63, Number 2, April 2018, Pages 153-160., σελ. 1-2

³³⁹ Βλ. αναλυτικά Sliva, Samimi όπ.π.

διαχείρισης των καταστημάτων κράτησης ή στα ίδια τα κράτη ή τις πολιτείες στην περίπτωση των ΗΠΑ, αντί για τους κρατούμενους³⁴⁰.

β. Οι ανταποδοτικές θεωρίες δικαιολόγησης της ποινής και ιδιωτικές φυλακές: ζητήματα σε σχέση με την εκφραστική λειτουργία της στερητικής της ελευθερίας ποινής

Βασισμένες στην κατηγορική προσταγή, όπως διατυπώθηκε από τον Emmanuel Kant, οι ανταποδοτικές θεωρίες δικαιολόγησης της ποινής, αντιλαμβάνονται πρωτίστως την τιμωρία του εγκληματία, ως την αυτοδίκαιη μομφή για το κακό που προξενήθηκε από την εγκληματική πράξη στην κοινωνία. Σύμφωνα με τις θεωρίες αυτές, ο νόμος θα πρέπει να απονέμει στον καθένα αυτό που του αξίζει και για το λόγο αυτό η τιμωρία μιας παράνομης πράξης είναι εκ φύσεως δίκαιη³⁴¹. Λόγω των δικαιοκρατικών ζητημάτων που προκλήθηκαν από την εφαρμογή των ωφελμιστικών θεωριών δικαιολόγησης της ποινής, ιδίως σε σχέση με την επιβολή δίκαιων και ανάλογων τιμωριών, η σύγχρονη σωφρονιστική επιστήμη, στράφηκε σταδιακά προς τις ανταποδοτικές θεωρίες για τη δικαιολόγηση της ποινής³⁴². Οι εν λόγω θεωρίες θεωρούνται από πολλούς ως οι καταλληλότερες για τα σύγχρονα Δυτικά κράτη, καθώς αντιλαμβάνονται τα Υποκείμενα του Σωφρονιστικού Συστήματος ως αυτόβουλα όντα, τα οποία μπορούν να αντιληφθούν την ευθύνη και τις συνέπειες των πράξεων τους, αλλά ταυτόχρονα προστατεύουν επαρκώς τα ανθρώπινα δικαιώματα, επιτυγχάνοντας ισότητα και αναλογικότητα στην απονομή της δικαιοσύνης³⁴³.

Η πιο συγκροτημένη και πλήρης διατύπωση ανταποδοτικής θεωρίας δικαιολόγησης της ποινής είναι το “Just Desert” του Andrew Von Hirsch, ο οποίος εντοπίζει δύο αλληλοσυνδεόμενα νομιμοποιητικά στοιχεία στην τιμωρία: α) την επικοινωνία του μηνύματος αποδοκμασίας προς τον δράστη (ηθική μομφή) και β) την υποκείμενη ανάγκη για γενική αποτροπή, η οποία όμως ως δευτερεύον στοιχείο νομιμοποίησης της ποινής δεν θα πρέπει να συνεπάγεται την αυστηροποίηση, αλλά την ελάφρυνση των ποινικών κυρώσεων, προκειμένου να μην καταπνίγεται ο ηθικός χαρακτήρας της αποδοκμασίας³⁴⁴. Η θεωρία του Von Hirsch συνδέεται στενά με την αναλογικότητα, ως απαραίτητη προϋπόθεση για την ορθή απόδοση της ηθικής μομφής προς τον δράστη, για την οποία έχει επινοήσει ένα λεπτομερές σύστημα προσδιορισμού³⁴⁵. Γενικότερα, τα δύο κεντρικά στοιχεία των

³⁴⁰ Sliva, Samimi όπ.π. σελ. 156

³⁴¹ Siegler όπ.π. σελ. 164.

³⁴² Siegler όπ.π. σελ. 171.

³⁴³ Siegler όπ.π. σελ. 168, Ashworth όπ.π.

³⁴⁴ Andrew Ashworth, «Desert», Sentencing and Criminal Justice, Cambridge University Press, 2010, Pages 88-91.

³⁴⁵ Ashworth όπ.π.

ανταποδοτικών θεωριών που έχουν επικρατήσει στις σύγχρονες Δυτικές νομοθεσίες είναι τα εξής: α) η ποινή δεν θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως μέσο για την επίτευξη ενός σκοπού και οι όποιοι σκοποί επιτυγχάνονται μέσω αυτής χρήζουν δευτερεύουσας σημασίας, β) η ποινή πρέπει να σχετίζεται άμεσα με την πράξη που τελέστηκε (αρχή αναλογικότητας)³⁴⁶. Φυσικά, δεν μπορεί να γίνει λόγος για την υιοθέτηση αμιγώς μίας θεωρίας δικαιολόγησης ποινής σε ένα νομοθετικό σύστημα. Ωστόσο, τα δύο παραπάνω κεντρικά στοιχεία των σύγχρονων ανταποδοτικών θεωριών, θα πρέπει να θεωρούνται ως προαπαιτούμενα για τις σύγχρονες φιλελεύθερες νομοθεσίες, προκειμένου οι τελευταίες να είναι συνεπείς προς τη φιλελεύθερη αντίληψη του ανθρώπου και την επαρκή προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων³⁴⁷.

Σε σχέση με τις ιδιωτικές φυλακές, ορισμένοι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι η ανάδειξη των αρκών των ανταποδοτικών θεωριών, ενδεχομένως μόνο σε τυπικό επίπεδο, έγινε παράλληλα με την εξάπλωση του ιδιωτικοποιημένου συστήματος φυλακών, ειδικά στα αγγλοσαξονικά σωφρονιστικά συστήματα³⁴⁸. Ωστόσο, θα πρέπει επίσης να γίνει δεκτό ότι μέσω της παραχώρησης λειτουργιών των φυλακών με συμβάσεις σε ιδιώτες και μέσω της γενικότερης εισχώρησης της ιδιωτικής νοοτροπίας στο Σωφρονιστικό σύστημα, οι ανταποδοτικές αρχές διαστρεβλώθηκαν και αποτέλεσαν απλώς το πρόσχημα για την μετάβαση σε ένα διαρκώς επεκτεινόμενο ιδιωτικοποιημένο σωφρονιστικό σύστημα, βασισμένο στην αχρήστευση και στη νοοτροπία “prison works”³⁴⁹. Ο ουσιαστικός αυτός παραγκωνισμός του “Just Desert”, ως θεωρία δικαιολόγησης της ποινής, αναζητείται από πολλούς μελετητές στις δεοντολογικές αντιθέσεις του με το ιδιωτικοποιημένο σωφρονιστικό σύστημα, οι οποίες σχετίζονται ιδίως με εκφραστική λειτουργία της ποινής, ως κεντρικό στοιχείο του “Just Desert” και στην υπόσταση που αυτή λαμβάνει κατά την εκτέλεση τα ποινής.

Ειδικότερα, το θεωρητικό θεμέλιο των ανταποδοτικών θεωριών, αναζητείται στην διατύπωση του Durkheim, αναφορικά με την έκφραση κοινωνικής αποδοκιμασίας ως την κύρια λειτουργία της

³⁴⁶ Βλ. Siegler όπ.π. σελ. 166

³⁴⁷ Βλ. Siegler όπ.π. σελ. 170 επ., βλ. Αναλυτικά Dolovich Sharon, State Punishment and Private Prisons, Duke Law Journal, Volume 55, Number 3, December 2005, η οποία αναφέρει ότι τα φιλελεύθερα σωφρονιστικά συστήματα, προκειμένου να θεωρούνται νομιμοποιημένα, οφείλουν να είναι πιστά α) στην αρχή του ανθρωπισμού (απαγορεύεται να επιβάλλονται αδικαιολόγητα απάνθρωπες ποινές) και β) στην αρχή της φειδούς (απαγορεύεται να επιβάλλονται αδικαιολόγητα μεγάλες ποινές).

³⁴⁸ Σε σχέση με το HB, βλ. Genders όπ.π. σελ. 287, ο οποίος αναφέρει ότι η σωφρονιστική πολιτική του “Just Desert”, αναγνωρίστηκε επίσημα με το Criminal Justice Act του 1991, το οποίο ήταν και το νομοθέτημα που επέτρεψε για πρώτη φορά τη δυνατότητα παραχώρησης της διαχείρισης των φυλακών με συμβάσεις σε ιδιώτες. Το γεγονός αυτό κατά τη γνώμη της δεν ήταν τυχαίο.

³⁴⁹ Βλ. Siegler όπ.π. σελ. 167, για το HB βλ. Genders όπ.π. σελ. 287-288

ποινή³⁵⁰. Μέσω της εκφραστικής λειτουργίας της ποινής, επιβεβαιώνεται και ενισχύεται ο ηθικός κώδικας της κοινωνίας, ο οποίος ενσωματώνεται στην απαξία της ποινής. Με τον τρόπο αυτό δικαιολογείται και η σκληρότητα της στερητικής της ελευθερίας ποινής, ως το ύψιστο κακό, που αντισταθμίζει σε μέτρο την απαξία της πράξης που τελέστηκε, αλλά και νομιμοποιείται η ίδια η ποινή, ως μέσο έκφρασης της απαξίας ολόκληρης της κοινωνίας³⁵¹. Θα πρέπει να γίνει δεκτό, ότι σε ένα φιλελεύθερο δημοκρατικό κράτος, αλλά και βάσει των ανταποδοτικών θεωριών, η επικοινωνία της αποδοκίμασίας μέσω της ποινής θα πρέπει να διατηρείται κατά τη διάρκεια όλων των σταδίων της Ποινικής διαδικασίας και φυσικά και κατά το στάδιο εκτέλεσης της ποινής³⁵². Οι υποστηρικτές της ιδιωτικοποίησης των φυλακών, θεωρούν ότι το γεγονός ότι το κράτος παραχωρεί με σύμβαση τη διαχείριση των φυλακών σε ιδιώτες, δεν αποτελεί επαρκή παράγοντα διατάραξης αυτής της επικοινωνίας³⁵³. Η άποψη αυτή ωστόσο είναι προβληματική για τους παρακάτω λόγους:

α. Αρχικά, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι κατά την άσκηση της υπηρεσίας τους, λαμβάνουν αποφάσεις διακριτικής ευχέρειας, οι οποίες λόγω και της φύσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής, μπορεί να είναι τόσο σημαντικές, που να καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό την ποιότητα και την ποσότητα διαβίωσης του κρατουμένου εντός του καταστήματος. Οι αποφάσεις αυτές, είναι με τέτοιο τρόπο ενσωματωμένες στην καθημερινότητα της φυλακής, ώστε θα ήταν αδύνατον να προβλεφθούν με λεπτομέρεια από οποιαδήποτε σύμβαση του δημοσίου με ιδιώτες διαχειριστές των σωφρονιστικών καταστημάτων³⁵⁴. Η διοίκηση των φυλακών, επομένως, δεν αποτελεί μια αξιολογικά ουδέτερη, τεχνοκρατική δραστηριότητα, αλλά αντιθέτως μια δραστηριότητα που περιλαμβάνει τη λήψη αποφάσεων, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό τη φύση της στερητικής της ελευθερίας ποινής και ως εκ τούτου την έκφραση αποδοκίμασίας που μεταφέρεται μέσω αυτής.³⁵⁵ Ωστόσο, η εγγενής δυνατότητα διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης, η οποία εκ φύσεως περιλαμβάνει τη βούληση της κοινωνίας, δεν δύναται να παραχωρηθεί με σύμβαση σε ιδιώτες, καθώς τα στοιχεία της δεν μπορούν επαρκώς να προσδιοριστούν. Συνεπώς, οι πράξεις διακριτικής ευχέρειας των σωφρονιστικών υπαλλήλων, οι οποίοι εργάζονται για ιδιωτική εταιρεία διαχείρισης φυλακών, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν αποτυπώνουν επαρκώς τη λαϊκή βούληση και

³⁵⁰ Τζαννετάκη όπ.π. σελ. 14-15.

³⁵¹ Siegler όπ.π. σελ. 174.

³⁵² Siegler όπ.π. σελ. 174

³⁵³ Ο Logan όπ.π. σελ. 51, ο οποίος θεωρεί ότι οι φυλακές των οποίων η λειτουργία παραχωρείται με σύμβαση σε ιδιώτη, διατηρούν το δημόσιο χαρακτήρα τους σε κάθε περίπτωση.

³⁵⁴ Siegler όπ.π. σελ. 175.

³⁵⁵ Τζαννετάκη όπ.π. σελ. 18-19

επομένως δεν φέρουν το στοιχείο έκφρασης αποδοκιμασίας της ποινής από το σύνολο της κοινωνίας, ενώ δύνανται να διαστρεβλώσουν τη φύση και το σκοπό της ποινής, όπως αυτή αρχικά επιβλήθηκε από τα κρατικά όργανα³⁵⁶.

β. Το δεύτερο ζήτημα σε σχέση με την επικοινωνιακή λειτουργία της ποινής μέσω των ιδιωτικών φυλακών, είναι η ίδια η εμπορική νοοτροπία τους. Αναπόφευκτα η ιδιωτικοποίηση μεταβάλλει τον χαρακτήρα της ποινής και υποβιβάζει τον διάλογο σχετικά με την απαξία της πράξης σε ένα διάλογο κόστους-οφέλους και αποδοτικότητας. Το γεγονός αυτό αναπαρίσταται χαρακτηριστικά στο απόσπασμα του Weiss (1989)³⁵⁷, ο οποίος αναφέρεται στην ψευδαίσθηση νομιμοποίησης που προσπαθούν να υιοθετήσουν οι εταιρείες ιδιωτικής διαχείρισης των φυλακών, σε σχέση με την εκτέλεση της ποινής από μεριάς τους, η οποία, όμως, δεν γίνεται με ορολογία εξουσίας, αλλά, μάλλον, με ορολογία εμπορική, διαστρεβλώνοντας τον χαρακτήρα της στερητικής της ελευθερίας ποινής κατά την έκτισή της. Έτσι, για παράδειγμα, στις φυλακές που διαχειριζόταν η Corrections Corporation of America, οι κρατούμενοι (inmates) χαρακτηρίζονταν ως διαμένοντες (residents), και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι (guards) ως επιβλέποντες των διαμενόντων (resident supervisors), κ.ο.κ.. Η μεταβολή αυτή από τη σωφρονιστική στην εμπορική νοοτροπία, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι διαταράσσει σε βάθος την επικοινωνιακή λειτουργία της ποινής.³⁵⁸

γ. Προς αυτή την κατεύθυνση αναφορικά με την εκφραστική λειτουργία της ποινής στις ιδιωτικές φυλακές κινείται και η επιχειρηματολογία του DiIulio, ο οποίος δεν εστιάζει τόσο στην προβληματική εμπορική νοοτροπία, αλλά στην απουσία συμβολικής νομιμοποίησης των ιδιωτικών εταιρειών που διαχειρίζονται τα σωφρονιστικά καταστήματα. Χαρακτηριστικό είναι το παρακάτω απόσπασμα όπου αναφέρει «... το σήμα του εκτελούντος τη σύλληψη αστυνομικού οργάνου, οι ρόμπες των δικαστών, το σήμα της πολιτείας που φέρει ο σωφρονιστικός υπάλληλος είναι σύμβολα της βαθύτατα δημόσιας φύσης του εγκλήματος και της ποινής.»³⁵⁹

Από την παραπάνω δεοντολογική ανάλυση, επιχειρούμε, μεταξύ άλλων, να καταστήσουμε σαφές ότι η διαχείριση των φυλακών δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ως μία απλή τεχνοκρατική δραστηριότητα, η οποία μπορεί να προσδιοριστεί σε σύμβαση και να παραχωρηθεί από

³⁵⁶ Siegler όπ.π. σελ. 175.

³⁵⁷ Το οποίο παραθέτει ο Christie όπ.π. σελ. 145

³⁵⁸ Siegler όπ.π. σελ.

³⁵⁹ DiIulio σε απόσπασμα που παραθέτει η Τζαννετάκη μεταφρασμένο, όπ.π. σελ. 16.

το δημόσιο σε ιδιώτες. Αντιθέτως, η ποινή αποτελεί ένα σύνθετο κοινωνικοπολιτικό θεσμό³⁶⁰, ο οποίος δεν αποτελεί απλώς ένα όργανο για την επίτευξη ενός σκοπού, αλλά αποτυπώνει τα ιδανικά, τις αξίες, αλλά και τις σχέσεις εξουσίας που διαμορφώνονται εντός μιας κοινωνίας. Παράλληλα, η ποινή και η έκτισή της συνεπάγεται την περιστολή ελευθεριών σε βαθμό που την καθιστά μία από τις πιο ευαίσθητες πλευρές της κοινωνικής πολιτικής, διογκώνοντας τα όσα ζητήματα μπορεί να αναδίδονται από την ιδιωτικοποίηση άλλων αντίστοιχων υπηρεσιών. Η παρακάτω ανάλυση του Christie σε σχέση με την εξουσία του τιμωρείν ως εμπορικό προϊόν, αποτυπώνει, ακριβώς τις επιπλοκές που δημιουργούνται από την εμπλοκή ιδιωτικών συμφερόντων στα σωφρονιστικά συστήματα και στον αποπροσανατολισμό που αυτές δημιουργούν σε σχέση με την δικαιολόγηση της στερητικής της ελευθερίας ποινής.

4.2.4. Η εξουσία του τιμωρείν ως εμπορικό προϊόν: η ανεξέλεγκτη εξάπλωση του Σωφρονιστικού Συστήματος

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Garland (2001)³⁶¹, ο έλεγχος του εγκλήματος, ειδικά στα Αγγλοσαξονικά κράτη της νεωτερικότητας, στα οποία αναφέρεται η ανάλυσή του, έχει ξεπεράσει τα θεσμικά όρια της κρατικής εξουσίας. Ειδικότερα και όσον αφορά την εκτέλεση της ποινής, ο ιδιωτικός με τον δημόσιο τομέα, έχουν εμπλακεί σε τέτοιο σημείο, ώστε πλέον συχνά να μην μπορούν να εντοπιστούν τα όρια του καθενός. Εξάλλου, ο Garland (2001) εντοπίζει αξίες και πρακτικές της βιομηχανίας να έχουν εισχωρήσει στο πεδίο εκτέλεσης της ποινής, αποσιωπώντας τις εγκληματολογικές και πολιτικές σκοπιμότητες που τη συνόδευαν στο παρελθόν. Η στροφή αυτή προς την εμπορευματοποίηση της εξουσίας του τιμωρείν, αποτελεί για τον Garland μία ένδειξη της κουλτούρας ελέγχου που έχει διαμορφωθεί στις κοινωνίες της νεωτερικότητας, χρήζει όμως αυτοτελούς εξέτασης στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, προκειμένου να αναδειχθούν οι αυτοτελείς συνέπειές της.

Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται ο Nils Christie³⁶², στο βιβλίο του «Crime Control as an industry, Toward Gulags, Western Style», ο οποίος αναλύει το αντίκτυπο της ιδιωτικοποίησης λειτουργιών του αμερικάνικου σωφρονιστικού συστήματος, διερωτώμενος αναφορικά με το κατά πόσο τα εμπλεκόμενα ιδιωτικά συμφέροντα δύνανται να αποδυναμώσουν τα υπόλοιπα κριτήρια

³⁶⁰ Βλ. Garland σε Τζαννετάκη όπ.π. σελ. 19

³⁶¹ David Garland, *The Culture of Control, Crime and Social Order in Contemporary Society*, The University of Chicago Press, Chicago 2001., ιδίως σελ. 17-18

³⁶² Christie Nils, *Crime Control as an industry, Toward Gulags, Western Style*, Routledge, London, 2000

διαμόρφωσης της σωφρονιστικής πολιτικής, καθιστώντας την ανεξέλεγκτη. Η επιχειρηματολογία του Christie, πέραν από το γεγονός ότι συνοψίζει ικανοποιητικά τους προβληματισμούς σχετικά με την ανεξέλεγκτη επέκταση του σωφρονιστικού συστήματος, εξαιτίας της ιδιωτικοποίησης των φυλακών³⁶³, είναι χρήσιμη, καθώς αναδεικνύει, τη μεταστροφή που έχει επέλθει αμερικάνικο σωφρονιστικό σύστημα, λόγω της εμπλοκής ιδιωτικών εταιρειών σε αυτό.

Η επιχειρηματολογία του Christie, θα μπορούσε να ενταχθεί στους γενικότερους προβληματισμούς που αφορούν τη διαμόρφωση του λεγόμενου «Industrial Prison Complex», η οποία αρχικά διατυπώθηκε για το Αμερικάνικο Σωφρονιστικό σύστημα, πλέον, όμως, πλέον γίνεται λόγος και για «International Industrial Prison Complex»³⁶⁴. Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη σχέση που έχει διαμορφωθεί μεταξύ ιδιωτικών συμφερόντων και σωφρονιστικού συστήματος, με αφετηρία τις πολιτικές που οδήγησαν στην ιδιωτικοποίηση των φυλακών από το 1985 και μετά. Πρόκειται για μία εκτεταμένη συζήτηση που περιλαμβάνει όλες τις μορφές εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα στη Σωφρονιστική Πολιτική και ιδίως την εργασία των κρατουμένων για λογαριασμό ιδιωτικών εταιρειών, την οποιασδήποτε μορφής ιδιωτικοποίηση λειτουργιών των φυλακών, αλλά και την εισαγωγή των εταιρειών διαχείρισής τους στο χρηματιστήριο, η οποία, ιδωμένη συνολικά, αποτυπώνει τον αποπροσανατολισμό των προτεραιοτήτων που έχουν δημιουργήσει οι ιδιώτες στα σύγχρονα σωφρονιστικά συστήματα, αλλά και την διόγκωση των συστημικών ανισοτήτων που προκαλούνται εξ' αυτού του λόγου. Οι ιδιωτικές φυλακές, με το πεδίο δράσης που παραχώρησαν στις εταιρείες διαχείρισής τους, αποτέλεσαν την αφετηρία και παραχώρησαν έφορο έδαφος για τη δημιουργία του λεγόμενου «International Prison Industrial Complex». Η εμπλοκή, επομένως, ιδιωτικών συμφερόντων στο σωφρονιστικό σύστημα, έχει πλήθος προεκτάσεων, φτάνοντας στο σημείο να διαμορφώνει την ίδια τη σωφρονιστική πολιτική ποσοτικά και ποιοτικά, ενώ, διογκώνει τις συστημικές ανισότητες. Στο πλαίσιο αυτό κινείται και η επιχειρηματολογία του Christie, ο οποίος επισημαίνει τα ακόλουθα:

Μετά από μια εκτενή αναφορά στη δραματική αύξηση του πληθυσμού των κρατουμένων σε Ευρώπη και Αμερική μετά το 1995³⁶⁵, ο Christie καταλήγει στο, κοινώς αποδεκτό συμπέρασμα, ότι οι τιμές του έγκλειστου πληθυσμού, κατά κανόνα, δεν εξαρτώνται από και δεν αντανακλούν τις τιμές της

³⁶³ Για μία εκτενή αναφορά βλ. και Selman D., Leighton P. (2010) ό.π., Vivien Stern, Sin Against the Future: Imprisonment in the World, Penguin Books, London 1998, βλ. και Δημόπουλο (2002) ό.π. σελ. 178 επ. και ιδίως σελ. 180 τις αναφορές στους Feelen και Vass, αναφορικά με τους παρεμφερείς προβληματισμούς για την επέκταση του κοινωνικού ελέγχου μέσω της ιδιωτικοποίησης.

³⁶⁴ Βλ. Αναλυτικά Lilly Robert, Knepper Paul, An international Perspective on the Privatization of Corrections, The Howard Journal, Vol. 31, No 9. August 1992, Pages 174-191.

³⁶⁵ Christie (2000) ό.π. σελ. 65 επ.

εγκληματικότητα στις σύγχρονες Δυτικές κοινωνίες³⁶⁶, αλλά μάλλον τους πολιτικούς και κοινωνικούς συσχετισμούς που αναπτύσσονται εντός τους³⁶⁷. Επιχειρεί, επομένως, να εξηγήσει, τους παράγοντες εκείνους που οδήγησαν στην κατάσταση συνεχούς επέκτασης του Αμερικάνικου σωφρονιστικού συστήματος, η οποία αποτέλεσε την πραγματικότητα έως και το 2008, με τις ΗΠΑ να συνεχίζουν να έχουν πρωτοφανώς αυξημένο αριθμό κρατούμενων για τα διεθνή δεδομένα, έως και σήμερα³⁶⁸. Για να απαντήσει στο ερώτημα αυτό, αναλύει την εξουσία του τιμωρείν, όχι ως κρατική υποχρέωση και δικαίωμα, αλλά ως θεσμό άμεσα επηρεαζόμενο από την αγορά και τα ιδιωτικά συμφέροντα, γεγονός που αποτελεί κατά τη γνώμη του τη σύγχρονη πραγματικότητα του Αμερικάνικου πολιτικού συστήματος³⁶⁹. Ο Christie αναφέρεται εδώ όχι μόνο στο αντίκτυπο της ιδιωτικοποίησης της διαχείρισης των φυλακών, αλλά και στην οποιαδήποτε εμπλοκή ιδιωτικών συμφερόντων στο Σωφρονιστικό Σύστημα και τη διασύνδεσή του με την αγορά.

Χαρακτηριστικά, αναφέρεται στο κακό που επιβάλλεται με την ποινή ως δραστηριότητα με σοβαρό οικονομικό αντίκτυπο για αυτούς που την παρέχουν, κάνοντας ως εκ τούτου λόγο για «αγορά του πόνου» (pain market)³⁷⁰. Ως κομμάτι του συστήματος εμπορικών δραστηριοτήτων, επομένως, η επιβολή της ποινής, ακολουθεί αντίστοιχα μοτίβα ανάπτυξης, τα οποία ο Christie κατατάσσει σε τρεις κατηγορίες: α) την ώθηση από τον ιδιωτικό τομέα, β) την ώθηση από την τεχνολογία και γ) την ώθηση λόγω της σημασίας του Σωφρονιστικού Συστήματος για την εθνική οικονομία³⁷¹. Το πρώτο σχετίζεται άμεσα με την ιδιωτικοποίηση των φυλακών, τα δύο επόμενα κινούνται στο πλαίσιο της

³⁶⁶ Christie (2000) ό.π. σελ. 105 επ., βλ. και Lappi-Seppala T., Explaining national differences in the use of imprisonment, in: S. Snacken & E. Dumortier (eds.), Resisting punitiveness in Europe?, Routledge, London, 2012, σελ. 35-72

³⁶⁷ Οι οποίοι κατά τον Christie καθορίζουν όχι μόνο τις τιμές του εγκλεισμού, αλλά και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των ίδιων των εγκλειστών. Βλ. Christie ό.π. σελ 94 επ., βλ. και παραπάνω, αναφορικά με τη σωφρονιστική πολιτική του Reagan και το «War on Drugs», που φαίνεται να αποτέλεσε το κύριο αίτιο του υπερπληθυσμού των Αμερικανικών φυλακών μετά το 1990. Χαρακτηριστικά είναι και τα γραφήματα του Christie (ό.π.) σελ. 73.

³⁶⁸ Βλ. αναλυτικά σε σχέση με τον πληθυσμό των Αμερικάνικων φυλακών https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_incarceration_rate#Growth

³⁶⁹ Γεγονός, που κατά τη γνώμη του, αποτελεί τη σύγχρονη πραγματικότητα του Αμερικανικού Σωφρονιστικού Συστήματος. Βλ. Christie ό.π. σελ 110.

³⁷⁰ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, προς αυτή την κατεύθυνση, παρουσιάζει η αναφορά του στις διαφημίσεις του περιοδικού “Corrections Today”, τον Ιούνιο του 1991, τις οποίες κατηγοριοποιεί α) Σε εταιρείες κατασκευής κτιρίων φυλακών, β) Σε εταιρείες παροχής εξοπλισμού φυλακών, γ) Σε εταιρείες διαχείρισης φυλακών. Αξιοσημείωτη είναι τόσο η ποσότητα των εν λόγω διαφημίσεων σε ένα μόνο τεύχος περιοδικού, όσο και ο τόνος των διαφημιστικών κειμένων, τα οποία ο Christie παραθέτει αυτούσια, και δεν διαφέρουν σε τίποτα με κοινές διαφημίσεις εμπορικών προϊόντων. Ο Christie επισημαίνει ακόμη την αναπαράσταση των κρατούμενων από τις εν λόγω διαφημίσεις και το παράδοξο που δημιουργείται, καθώς η ίδιες εταιρείες που επιβάλλουν το κακό της ποινής, εμφανίζουν τους κρατούμενους ως πρόσχαρους ανθρώπους, που «τρώνε, πίνουν και χορεύουν». Αντιπαραβάλλει την παραπάνω αναπαράσταση με τις διαφημίσεις ιδιωτικών ιατρικών και φαρμακευτικών υπηρεσιών, διερωτώμενος, αν είναι το ίδιο να παρουσιάζεται ένας ευτυχισμένος ασθενής με το να παρουσιάζεται ένας ευτυχισμένος κρατούμενος, ως μέσο προώθησης υπηρεσιών επιβολής κακού. Βλ. Christie ό.π. σελ. 116.

³⁷¹ Christie ό.π. σελ. 111.

επιχειρηματολογίας του “prison industrial complex”, κρίνεται όμως χρήσιμη μια συνοπτική επισκόπησή τους, στο πλαίσιο τη εξέτασης των συνεπειών της εμπορευματοποίησης του σωφρονιστικού συστήματος:

Όσον αφορά το πρώτο μοτίβο ανάπτυξης του σωφρονιστικού συστήματος, αυτό της ώθησης από τον ιδιωτικό τομέα, ενδιαφέρον έχει η εξέτασή του, όχι μόνο για να αποτυπωθούν οι κίνδυνοι επέκτασης του σωφρονιστικού συστήματος λόγω της ιδιωτικοποίησής του, που αποτελεί και το κύριο επιχείρημα του Christie στο άρθρο, αλλά και γιατί προσφέρει μία ενδεικτική εικόνα σε σχέση με τον βαθμό που οι ιδιωτικές εταιρείες ενεπλάκησαν στις σωφρονιστικές πολιτικές των πολιτειών της Αμερικής από το 1985 και μετά. Ειδικότερα, την εποχή που ο Christie γράφει το άρθρο (1991)³⁷² είχε ήδη διαμορφωθεί μια ακμάζουσα «βιομηχανία» της φυλακής (corrections industry), της οποίας ο πιο επικερδής τομέας ήταν η κατασκευή φυλακών. Ταυτόχρονα, οι μετοχές των εταιρειών που εμπλέκονταν στο Σωφρονιστικό σύστημα με τη διαχείριση ή την κατασκευή κτιρίων φυλακών, είχαν ήδη σημειώσει σημαντική άνοδο, η οποία συνεχίστηκε μέχρι και το 1998³⁷³. Καθώς, επομένως, υπήρχε μια επικερδής και συνεχώς επεκτεινόμενη βιομηχανία κατασκευής φυλακών και επέκτασης των δυνατοτήτων εγκλεισμού του κράτους, ο Christie θέτει το εύλογο ερώτημα: σε τι βαθμό μπορεί η ιδιωτικοποίηση να επεκταθεί και να διαμορφώσει την ικανότητα του κράτους να τιμωρεί; Ο υποστηρικτής των ιδιωτικών φυλακών, Logan (1990)³⁷⁴ είχε ήδη απαντήσει στο ερώτημα αυτό, αναφέροντας πως οι ιδιωτικές φυλακές οφείλουν να ανταποκρίνονται στις τιμές της εγκληματικότητας, διαφορετικά πρόκειται για ένα σύστημα που οδηγεί στην αδικία. Ωστόσο, παραδέχεται και ο ίδιος (Logan, 1990) ότι, δεδομένων των περιορισμένων δυνατοτήτων προσαρμοστικότητας του συστήματος ιδιωτικών φυλακών σε σχέση με τις απρόβλεπτες τιμές της εγκληματικότητας, η διάθεση περισσότερων υπηρεσιών από αυτές που είναι αναγκαίες, είναι προτιμότερη από την διάθεση λιγότερων υπηρεσιών. Επομένως, με μία συνεχώς αναπτυσσόμενη και επικερδή βιομηχανία κατασκευής φυλακών, υλικοτεχνικής υποστήριξής τους και διαχείρισής τους, διαμορφώνεται ένα ιδιαίτερος ισχυρό κίνητρο για την συνεχή επέκταση της σωφρονιστικής εξουσίας,

³⁷² Βλ. Christie όπ.π. σελ. 117.

³⁷³ Χαρακτηριστική είναι η αναφορά της Wallstreet Journal στην «Corrections Corporation of America» (πλεον: CoreCivic) και στην «Wackenhut» (πλεον: G4S Secure Solutions), τις δύο κυριαρχούσες εταιρείες στο χώρο του Σωφρονισμού κατά τη δεκαετία του 1990, ως τις δύο περισσότερο υποσχόμενες εταιρείες για να επενδύσει κανείς στο χρηματιστήριο, βλ. Christie όπ.π. σελ 118. Βλ. και τη μετοχή της CoreCivic τα έτη 1997 και 1998 και την πρωτοφανή πτώση που σημείωσε έκτοτε, στην οποία θα γίνει αναφορά στο τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας., βλ. και Selman, Leighton (2010) όπ.π. σελ. 81 επ. αναφορικά με την εισαγωγή στο χρηματιστήριο των εταιρειών διαχείρισης των ιδιωτικών φυλακών και ιδίως 88 επ. για την εισαγωγή της Corrections Corporation of America.

³⁷⁴ Όπως αναφέρεται σε Christie όπ.π. σελ. 121.

η οποία αφενός διαπλέκεται με το κέρδος των εν λόγω εταιρειών και αφετέρου, μπορεί, πλέον, εύκολα και γρήγορα να ικανοποιεί τις ανάγκες της για κατασκευή περισσότερων καταστημάτων κράτησης, των οποίων η οικονομική επιβίωση εξαρτάται από την «προμήθειά» τους με έγκλειστο πληθυσμό³⁷⁵.

Το δεύτερο μοτίβο επέκτασης το σωφρονιστικού συστήματος ως εμπορικό προϊόν, κατά τον Christie, αφορά περισσότερο τη σύνδεση της εξουσίας του τιμωρείν με την αγορά και λιγότερο καθαυτή την ιδιωτικοποίηση των φυλακών. Ο Christie αναφέρεται, εδώ στις τεχνολογικές καινοτομίες, οι οποίες αναπόφευκτα μέσω ιδιωτικών εταιρειών ξεκίνησαν να εισάγονται στο σωφρονιστικό σύστημα, την εποχή που γράφεται το άρθρο³⁷⁶, χωρίς να γίνεται αντικειμενική αξιολόγησή τους από τη σωφρονιστική σκοπιά, καθώς αποτελούν κι εκείνες αναπόσπαστο τμήμα του εμπορευματοποιημένου σωφρονιστικού συστήματος. Ο Christie εκφράζει την ανησυχία του ότι οι τελευταίες θα αυξήσουν τον αριθμό των κρατούμενων που μπορούν να υποδέχονται τα σωφρονιστικά καταστήματα, αλλά και τον αριθμό των κρατούμενων που θα επιστρέφουν στη φυλακή, λόγω των αυξημένων δυνατοτήτων παρακολούθησης και ελέγχου που παρέχονται³⁷⁷. Ένας ακόμα προβληματισμός που εκφράζει εδώ ο Christie, πέρα από τη διόγκωση των δυνατοτήτων ελέγχου του σωφρονιστικού συστήματος, αφορά και την απόσταση που δημιουργείται, μέσω της τεχνολογίας, μεταξύ αυτών που ασκούν την εξουσία και αυτών που την αποδέχονται, γεγονός που κατά τη γνώμη του οδηγεί στη διευκόλυνση λήψης μέτρων καταπίεσης και καταστολής, καθώς οι αρχές δεν αντικρίζουν πλέον φυσικές ανθρώπινες μορφές, αλλά «ηχογραφήσεις, φωτογραφίες ή ιατρικές εξετάσεις»³⁷⁸.

Το τελευταίο μοτίβο εξάπλωσης του σωφρονιστικού συστήματος που περιγράφει ο Christie είναι αυτό της σημασίας της «βιομηχανίας» της φυλακής για την εθνική οικονομία. Επισημαίνεται ότι μέσω της «βιομηχανοποίησης» του σωφρονιστικού συστήματος, οι φυλακές συχνά παύουν να είναι «βάρος» για την εθνική οικονομία και μπορούν να μετατραπούν σε σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης

³⁷⁵ Βλ. Christie όπ.π. σελ. 121 επ.

³⁷⁶ Βλ. Christie όπ.π. σελ 124 επ.

³⁷⁷ Εδώ ο Christie, αναφέρεται σε ένα πλέγμα τεχνολογικών καινοτομιών, οι οποίες όλες συντελούν στην αύξηση του ελέγχου που ασκείται πάνω στους κρατούμενους, αλλά και στους κρατούμενους που βρίσκονται σε περίοδο δοκιμασίας εκτός του καταστήματος και εκκρεμεί η αποφυλάκισή τους. Έτσι αναφέρεται λ.χ. στα συστήματα παρακολούθησης εντός των καταστημάτων, που δημιουργούν τη δυνατότητα κράτησης περισσότερων ατόμων, με λιγότερο, ενδεχομένως, σωφρονιστικό προσωπικό, στις τεχνολογικές καινοτομίες που ελέγχουν την κατανάλωση ναρκωτικών και την κίνηση (βλ. βραχιολάκι) μετά την αποφυλάκιση, αυξάνοντας τις πιθανότητες επιστροφής στη φυλακή κτλ. Βλ. Christie όπ.π. σελ 124 επ.

³⁷⁸ Βλ. Christie όπ.π. σελ. 133.

της, δημιουργώντας συνεχές κίνητρο για την εξάπλωση της σωφρονιστικής μηχανής³⁷⁹. Ένας από τους τρόπους ωφέλειας της εθνικής οικονομίας μέσω της εξάπλωσης του σωφρονιστικού συστήματος, είναι εργασία των κρατούμενων για λογαριασμό ιδιωτικών εταιρειών, η οποία φαίνεται να αποτελεί κερδοφόρα δραστηριότητα τόσο για τις πολιτείες, όσο και για τις ιδιωτικές εταιρείες διαχείρισης των φυλακών, ειδικά δεδομένης της δυνατότητας φτηνής επέκτασης του σωφρονιστικού συστήματος, χάρη στις ιδιωτικές κατασκευαστικές εταιρείες³⁸⁰. Πρόκειται για έναν παράγοντα ανάπτυξης που δεν αφορά μόνο τις ιδιωτικές φυλακές³⁸¹, όμως η έναρξή του συσχετίζεται χρονικά με τις τελευταίες, καθώς όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Selman Και Leighton (2010)³⁸², οι νομοθεσίες σχετικά με την εργασία στη φυλακή, ξεκίνησαν να τροποποιούνται την ίδια περίοδο που η λειτουργία των φυλακών ξεκίνησε να παραχωρείται σε ιδιώτες (από το 1985 και μετά). Πέραν όμως από την εργασία των κρατούμενων, το Αμερικάνικο Σωφρονιστικό Σύστημα, την περίοδο που ο Christie έγραφε το άρθρο, είχε ήδη διογκωθεί σε τέτοιο βαθμό, γεγονός που επιτράπηκε από την εισχώρηση ιδιωτών σε αυτό, ώστε να απορροφά υπολογίσιμο αριθμό του εργατικού δυναμικού της χώρας, είτε ως κρατούμενους, είτε ως εργαζόμενους στις φυλακές ή στην ευρύτερη σωφρονιστική Δικαιοσύνη. Ο Christie αναφέρει χαρακτηριστικά ότι ελλείπουσας της «βιομηχανίας σωφρονισμού» στη χώρα, οι τιμές της ανεργίας θα έδιναν μια λιγότερο κολακευτική εικόνα, σε σχέση με την κατάσταση του εργασιακού δυναμικού της χώρας, γεγονός που αποσπά την προσοχή από τις σωφρονιστικές σκοπιμότητες του Συστήματος και το αναβαθμίζει σε παράγοντα καθοριστικό για την οικονομία της χώρας³⁸³.

Οι ανησυχίες που εξέφρασε ο Christie αναφορικά με την ανεξέλεγκτη εξάπλωση του Αμερικάνικου Σωφρονιστικού συστήματος, φαίνεται σε ένα βαθμό να επαληθεύτηκαν³⁸⁴, δύσκολα όμως μπορεί να ελεγχθεί επιστημονικά η απόλυτη σύνδεση της ιδιωτικοποίησης των φυλακών με το

³⁷⁹ Christie ό.π.π. σελ 133

³⁸⁰ Βλ. Christie ό.π.π. σελ. 135, όπου αναφέρεται ότι η εργασία για τον ιδιωτικό τομέα είναι νόμιμη σε παραπάνω από 30 Πολιτείες, ενώ οι αμοιβές για την εργασία αυτή είναι ελάχιστες, δημιουργώντας μία μορφή σύγχρονου εξαναγκασμού σε εργασία., βλ. περαιτέρω Goldberg, Evans, The Prison Industrial Complex and the Global Economy, Prison Activist Resource Center, Berkeley, 1998.

³⁸¹ Καθώς η εργασία των κρατούμενων επιτρέπεται και σε δημόσιες φυλακές στις ΗΠΑ, βλ. αναλυτικά Shilva, Ahamimi, Social Work and Prison Labour: A Restorative Model, Social Work, Volume 63, Issue 2, April 2018, σελ. 153–160

³⁸² Selman, Leighton (2010) ό.π.π. σελ. 77 επ.

³⁸³ Βλ. Christie ό.π.π. σελ. 141.

³⁸⁴ Βλ. Selman, Leighton ό.π.π. σελ. 17, όπου αναφέρεται ότι η αύξηση του έγκλειστου πληθυσμού στην Αμερική από το 1970 έως την οικονομική κρίση του 2008, αποτελεί την μεγαλύτερη εξάπλωση φυλακών που έχει σημειωθεί παγκοσμίως. Και στο ίδιο σελ. 160 επ., αναφορικά με την ενδεχόμενη συρρίκνωση του ιδιωτικοποιημένου δικτύου φυλακών, λόγω της οικονομικής κρίσης του 2008, και το «άνοιγμα» των εταιρειών διαχείρισης φυλακών σε μορφές φύλαξης άλλων κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων, όπως είναι οι μετανάστες, οι ψυχικά ασθενείς, οι εξαρτημένοι κτλ. Βλ. και Siegler (2010) ό.π.π. σελ. 149, η οποία αναφέρεται στην σταθερή αύξηση του πληθυσμού των αμερικάνικων φυλακών για πάνω από τρεις δεκαετίες.

εν λόγω φαινόμενο, αν και τα επιχειρήματα που παρουσιάζει παραπάνω ο εγκληματολόγος φαντάζουν επαρκώς πειστικά. Πέραν όμως από τα παραπάνω, σκόπιμο είναι σ' αυτό το σημείο, να γίνει αντιληπτός, ο τρόπος με τον οποίο το Αμερικάνικο Σωφρονιστικό σύστημα, με διαφοροποιήσεις μεταξύ των πολιτειών, έχει αποσπαστεί από την κρατική εξουσία, σε βαθμό που θα ήταν αδιανόητος για ένα Ευρωπαϊκό κράτος³⁸⁵, και έχει αποκτήσει μια καθόλα ανεξάρτητη υπόσταση, η οποία το καθιστά εξαρτώμενο από ιδιωτικά συμφέροντα σε ποικίλα επίπεδα. Το γεγονός αυτό, φαίνεται να αποδυναμώνει οποιαδήποτε πολιτική ή σωφρονιστική σκοπιμότητα, θα μπορούσε να διαμορφώσει μια ενιαία αντεγκληματική πολιτική, επιτρέποντας την ανέλεγκτη εξάπλωση του σωφρονιστικού μηχανισμού. Το κράτος φαίνεται να λαμβάνει ρόλο τυπικό σε σχέση με τον έλεγχο και την τιμωρία του εγκλήματος, εγκαταλείποντας τις ιδιωτικές εταιρείες, όχι μόνο στον καθορισμό των σωφρονιστικών κατευθύνσεων, αλλά και στην ανάληψη ευθύνης για αυτές³⁸⁶.

³⁸⁵ Βλ. Christie σελ. 146, ο οποίος αναφέρεται στην διαφορά αντίληψης του κράτους που υπάρχει μεταξύ Ευρωπαϊκής και Αμερικανικής κουλτούρας, με τη δεύτερη να αποθέτει πολύ μεγαλύτερη αξία στους ιδιώτες ως δημιουργούς του κράτους. Βλ. και Τζαννετάκη, Οι ιδιωτικές φυλακές και τα όρια αμφισβήτησης της λειτουργίας του κράτους, Ποινικά Χρονικά (1993), τομ. ΜΓ", σ 5 επ., σελ. 12, Αναφορικά με την αυτοαντίληψη του κράτους από τα Δυτικοευρωπαϊκά (στα οποία γίνεται αντιληπτό ως αυτό που δίνει λύσεις και ρυθμίζει καταστάσεις) και τα Αγγλοσαξωνικά (στα οποία γίνεται αντιληπτό περισσότερο ως διαιτητής/ενδιάμεσος) κράτη, με τα πρώτα να θεωρούνται «ευαίσθητα και διστακτικά στην παραχώρηση τους εξουσίας του τιμωρείν».

³⁸⁶ Βλ. Christie όπ.π. σελ. 145.

Επίλογος: Οι νέες μορφές εμπλοκής ιδιωτών στο σωφρονιστικό σύστημα και η προοπτική ιδιωτικοποίησης των φυλακών στην Ελλάδα

Η παρούσα εργασία είχε ως σκοπό την ανάδειξη της συμμετοχής ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα, από την επανεμφάνιση των ιδιωτικών φυλακών έως και σήμερα. Όπως έγινε αντιληπτό, και σε ό,τι αφορά τη συζήτηση σε σχέση με τις ιδιωτικές φυλακές, υπό την έννοια της εξολοκλήρου διαχείρισής τους από ιδιώτες, πρόκειται για ένα έντονα αμφισβητούμενο πεδίο, το οποίο δημιουργεί πλήθος προβληματισμών τόσο σε σχέση με τις πρακτικές του επιπτώσεις, όσο και σε σχέση με τα όρια της εξουσίας του κράτους και των αρμοδιοτήτων που δύναται να παραχωρεί σε ιδιώτες. Επιχειρήθηκε να αναδειχθεί από την παραπάνω ανάλυση, ότι το εν λόγω μοντέλο ιδιωτικοποίησης των φυλακών δύναται να διαστρεβλώσει σε μεγάλο βαθμό τη φύση και τους σκοπούς της ελευθερίας ποινής, αποσυνδέοντάς την από τη βασική της λειτουργία και εκθέτοντας τους κρατούμενους στον κίνδυνο παραβίασης των δικαιωμάτων τους, αλλά και την έννομη τάξη στον κίνδυνο υπέρβασης των ορίων του κράτους δικαίου και της συνταγματικότητας στην επιβολή των ποινών. Η θεωρητική συζήτηση γύρω από τις ιδιωτικές φυλακές συνεχίζει, συνεχώς να τροφοδοτείται, καθώς, πρόκειται για ένα ζήτημα που θίγει τον πυρήνα της κρατικής εξουσίας και δημιουργεί πλήθος ερωτημάτων ως προς τα όριά της σε σχέση με το πεδίο της εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής.

Περαιτέρω, το αμερικάνικο μοντέλο ιδιωτικοποίησης συγκεντρώνει έντονες διαμαρτυρίες από την κοινωνία, τόσο από τα σωματεία των εργαζομένων, όσο και από τις οργανώσεις προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων³⁸⁷. Ταυτόχρονα, τα οικονομικά συμφέροντα με τα οποία έχει συνδεθεί το σωφρονιστικό σύστημα, προωθούνται από τις εταιρείες διαχείρισης των φυλακών, αλλά και από τα ίδια τα κράτη, γεγονός που υποδεικνύει ότι η ιδιωτικοποίηση στο πεδίο των σωφρονιστικών συστημάτων είναι ένα φαινόμενο, που θα συνεχίσει να εξαπλώνεται διεθνώς³⁸⁸. Η «πλήρης» ιδιωτικοποίηση των φυλακών, συνάντησε στο διεθνές πεδίο εμπόδια συνταγματικής (Ισραήλ, Κόστα Ρίκα, αλλά και τα Ευρωπαϊκά κράτη, τα οποία για την ώρα εμμένουν στην εν μέρει ιδιωτικοποίηση) και πολιτισμικής-ιστορικής φύσεως (Ασία), αλλά και ζητήματα αποτελεσματικότητας (Καναδάς, Νέα Ζηλανδία)³⁸⁹, ενώ δεν έχει επιβεβαιωθεί σε καμία περίπτωση ότι μπορεί να επιτύχει τους στόχους, που υποστήριξαν οι υπέρμαχοί της. Παρόλα αυτά, το μοντέλο πλήρους ιδιωτικοποίησης των φυλακών,

³⁸⁷ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 260.

³⁸⁸ Harding και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 260.

³⁸⁹ Βλ. Αναλυτικά, Harding Και λοιποί (2019) ό.π. σελ. 253-254.

φαίνεται να έχει παγιωθεί στα κράτη που αρχικά το υιοθέτησαν, έχοντας καταστεί εγγενές στοιχείο των σωφρονιστικών τους συστημάτων.

Από την άλλη πλευρά, οι μορφές συμμετοχής ιδιωτών στα Ευρωπαϊκά σωφρονιστικά συστήματα, φαίνεται μέχρι πρότινος να αναπτύσσονται, αποτελώντας ένα πεδίο, που πρόκειται να μεταβληθεί μέσα στα επόμενα χρόνια. Πρόκειται για μία μορφή συμμετοχής ιδιωτών στα σωφρονιστικά συστήματα, η οποία δεν θίγει τον πυρήνα του δικαιώματος εκτέλεσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής, και ως εκ τούτου είναι πιο συμβατή με τα Ευρωπαϊκά συντάγματα. Η έλλειψη σχετικών εμπειρικών μελετών στα κράτη που έχουν εισάγει ιδιωτικές υπηρεσίες στις φυλακές τους, θα πρέπει να δημιουργήσει έντονη ανησυχία, καθώς δεν μπορούν να αποτυπωθούν επαρκώς οι συνέπειες των ως άνω μεταβολών. Περαιτέρω, έντονοι είναι οι προβληματισμοί σχετικά με την εμπορευματοποίηση της στερητικής της ελευθερίας ποινής, και της δημιουργίας μίας αγοράς, άμεσα εξαρτώμενης από την παροχή υπηρεσιών σε κρατούμενους, που αποτελούν μια κατεξοχήν αδύναμη κοινωνική ομάδα. Σε κάθε περίπτωση, η παρουσία των εταιρειών διαχείρισης των φυλακών είναι πλέον έντονη σε όλο και περισσότερα Ευρωπαϊκά κράτη, δημιουργώντας την πιθανότητα για την υιοθέτηση περαιτέρω αντίστοιχων συστημάτων στο εγγύς μέλλον. Παρακάτω, επιχειρούμε μία επισκόπηση της ελληνικής έννομης τάξης βάσει των παραπάνω των δεδομένων.

Ειδικότερα, στο πεδίο της ελληνικής έννομης τάξης, η ιδιωτικοποίηση δεν φαίνεται να έχει απασχολήσει επαρκώς τους θεωρητικούς, καθώς μέχρι πρότινος η υιοθέτηση ενός τέτοιου συστήματος στην Ελλάδα φάνταζε εξωπραγματική³⁹⁰. Η σχετικές ελληνικές μελέτες³⁹¹ περιορίζονται χρονικά στις δεκαετίες του 1980-1990, οπότε σημειώθηκε η επανεμφάνιση των ιδιωτικών φυλακών στο διεθνές πεδίο, πυροδοτώντας το σχετικό επιστημονικό ενδιαφέρον, ποτέ, όμως σε σχέση με το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα. Έκτοτε, μόνο μία συστηματική μελέτη μπόρεσε να εντοπιστεί, σε σχέση με την ιδιωτικοποίηση των σωφρονιστικών συστημάτων στην ελληνική βιβλιογραφία (Λαμπροπούλου, 2020), η οποία είναι και η μόνη που αναφέρεται περαιτέρω στα προβλήματα του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, συσχετίζοντάς τα με τους ως άνω προβληματισμούς³⁹². Αναφορικά, λοιπόν, με την προοπτική ιδιωτικοποίησης λειτουργιών των καταστημάτων κράτησης, και Συμβάσεων

³⁹⁰ Βλ. Δημόπουλο (2002) ό.π. σελ. 141.

³⁹¹ Αλεξιάδης Στέργιος, Η ιδιωτικοποίηση των φυλακών, Αντ. Ν. Σάκουλας, Αθήνα, Κομοτηνή 1995, Δημόπουλος Ν. Χαράλαμπος, Ιδιωτικές Φυλακές, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002, Τζαννετάκη Τόνια, Οι Ιδιωτικές Φυλακές και τα Όρια Αμφισβήτησης της Λειτουργίας του Κράτους, Ποινικά Χρονικά (1993), τομ. ΜΓ", σ 5 επ.

³⁹² Λαμπροπούλου Έφη, Κοινοπρακτικά Σχήματα και Μορφές Εκχώρησης Λειτουργιών των Καταστημάτων Κράτησης σε Ιδιώτες. Διεθνής και Ευρωπαϊκή εμπειρία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2020.

Ιδιωτικού και Δημοσίου τομέα στο πεδίο του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, λεκτέα είναι τα εξής:

Το ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα υποφέρει από πλήθος παθολογιών. Ο πληθυσμός των κρατουμένων την τελευταία εικοσαετία, έχει την τάση να αυξάνεται, δημιουργώντας σοβαρά προβλήματα υπερπληθυσμού, ενώ περαιτέρω, η σύνθεση των κρατουμένων και η βαρύτητα των αδικημάτων, δημιουργούν σοβαρά προβλήματα στη διαχείριση των φυλακών. Οι κρατούμενοι στην Ελλάδα υποφέρουν από τις πλημμελείς εγκαταστάσεις, την έλλειψη ασφάλειας εντός των καταστημάτων, αλλά και από την ανεπάρκεια παροχής υγειονομικών υπηρεσιών³⁹³. Περαιτέρω, η διαχείριση των φυλακών από το ελληνικό δημόσιο, το οποίο είναι σοβαρά επιβαρυνόμενο χαρακτηρίζεται από ανορθολογισμό σε σχέση με το σχεδιασμό της διαχείρισης των κονδυλίων για το σωφρονιστικό σύστημα³⁹⁴. Τα παραπάνω, θα πρέπει να γίνουν αντιληπτά σε συνδυασμό με την γενικότερη νοοτροπία της υπερ-τιμώρησης και της επιβολής υπέρμετρα μεγάλων ποινών που χαρακτηρίζει τις ελληνικές ποινικές πολιτικές. Έκθεση της Γενικής Διεύθυνσης Ανθρωπίνων δικαιωμάτων και Κράτους Δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης, τονίζει ότι ο βαθμός της επιβολής της στερητικής της ελευθερίας ποινής, καθώς και η διάρκεια των επιβαλλόμενων ποινών, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να δικαιολογηθεί από τις τιμές της εγκληματικότητας στην Ελλάδα³⁹⁵. Ειδικότερα, και παρά τα έντονα δημοσιονομικά και άλλα βάρη του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, το σύστημα ποινών στην Ελλάδα, χαρακτηριζόταν από έλλειψη θεωρητικής και δομικής συνοχής, αλλά και από την πρόβλεψη εξαιρετικά μεγάλων ποινών³⁹⁶, προβλήματα που επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστούν με τον Ν. 4620/2019. Ο τρόπος αντιμετώπισης των εν λόγω προβλημάτων, ήταν, μεταξύ άλλων η υπέρμετρη και διαστρεβλωτική χρήση των θεσμών του ευεργετικού υπολογισμού και της υφ' όρον απόλυσης.

Έτσι, και παρά την απόπειρα μετρίασης των ως άνω προβλημάτων με τον Νόμο 4619/2019, ο οποίος χαμήλωσε τα πλαίσια των ποινών, σε μία προσπάθεια εξορθολογισμού του ελληνικού Συστήματος ποινών, ο νεοψηφισθείς νόμος 4855/12-11-2021, όχι μόνο επανα-αυστηροποιεί τις ποινές για συγκεκριμένα εγκλήματα, αλλά αυστηροποιεί και τους όρους χορήγησης της υφ' όρων απόλυσης (άρθρο 18 Ν 4855/2021). Οι παραπάνω πρόσφατες ρυθμίσεις, είναι αδιαμφισβήτητο ότι θα

³⁹³ Λαμπροπούλου (2020) ό.π. σελ. 22.

³⁹⁴ Λαμπροπούλου (2020) ό.π. σελ. 39.

³⁹⁵ Λαμπροπούλου (2020) ό.π. σελ. 159.

³⁹⁶ Βλ. Τζαννετάκη Τόνια, Το Σωφρονιστικό Σύστημα και το Νέο Σύστημα Ποινών του ΠΚ: η προσπάθεια για την επίτευξη μίας υγιούς σχέσης, Ποινικά Χρονικά, Ιούνιος-Ιούλιος 2019, σελ. 409 επ.

προκαλέσουν αύξηση στον αριθμό των κρατούμενων, δημιουργώντας και πάλι σοβαρά αδιέξοδα για τις ελληνικές φυλακές. Τα παραπάνω, είναι χαρακτηριστικά συντηρητικών κυβερνητικών πολιτικών³⁹⁷, τα οποία προσομοιάζουν έως ένα βαθμό της ως άνω προγραφείσες πολιτικές Reagan και Thatcher, ιδίως στον βαθμό τροποποίησης του πλαισίου ποινών για τη δημιουργία εντυπώσεων, ιδίως σε σχέση με την αποτελεσματική προστασία της δημόσιας ασφάλειας, με την επιβολή επαυξημένων ποινών αλλά και στην κατάχρηση της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Έχοντας, επομένως, αυξήσει και πάλι τις προβλεπόμενες ποινές, ο Έλληνας νομοθέτης είτε θα αναγκαστεί να προσφύγει και πάλι στα ανεπιθύμητα μέτρα αποσυμφόρησης των φυλακών μέσω της κατάχρησης των ευεργετικών θεσμών για τους κρατούμενους, είτε θα πρέπει να αναζητήσει νέες λύσεις εξυγίανσης των προβλημάτων υπερπληθυσμού των φυλακών.

Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να γίνει αναφορά και στον νόμο 4662/7-2-2020, του οποίου το άρθρο 185, αναφερόμενο στην μετεγκατάσταση των φυλακών Κορυδαλλού, μεταξύ άλλων αναφέρει τα εξής:

«Η ανάθεση της σύμβασης για τη μελέτη, κατασκευή, συντήρηση, τον εξοπλισμό των νέων εγκαταστάσεων της παραγράφου 1 του παρόντος και την τυχόν παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών, οι οποίες δεν εντάσσονται στον σκληρό πυρήνα της κρατικής εξουσίας, δύναται να πραγματοποιηθεί, με την επιφύλαξη του τελευταίου εδαφίου της παρούσας, κατ' εφαρμογή της παραγράφου 3 του άρθρου 50 του ν. 4412/2016»

Ειδικότερα, το άρθρο 50 του ν. 4412/2016, αναφέρεται στη σύναψη δημόσιας σύμβασης έργου και αναφέρει περαιτέρω:

«Η παρ. 1 εφαρμόζεται αναλόγως και αν η αναθέτουσα αρχή, προκειμένου να πραγματοποιήσει την κατασκευή και πιθανόν τη λειτουργία και συντήρηση του έργου, κρίνει σκόπιμη την παραχώρηση άλλου εργολαβικού ανταλλάγματος εκτός από πλήρη χρηματική καταβολή ή αντιπαροχή ακινήτων, χωρίς τη μεταβίβαση στον ανάδοχο του λειτουργικού κινδύνου, που απορρέει από την εκμετάλλευση των εν λόγω έργων και ο οποίος συμπεριλαμβάνει κίνδυνο ζήτησης ή προσφοράς ή αμφοτέρων. Τέτοια ανταλλάγματα μπορεί να είναι η παραχώρηση της χρήσης ή της εκμετάλλευσης του έργου για

³⁹⁷ Βλ. και Λαμπροπούλου (2020) ό.π. σελ. 123-124, η οποία αναφέρεται στις συντηρητικές κυβερνήσεις και νομικούς πολιτισμούς, ως καταλύτες για την ιδιωτικοποίηση.

ορισμένη χρονική περίοδο με εγγυημένα έσοδα, η αντιπαροχή γεωργικών ή μεταλλευτικών ή βιομηχανικών προϊόντων ή υπηρεσιών και άλλα.»

Η ως άνω ρύθμιση έχει ερμηνευτεί στο δημόσιο λόγο ως το πρώτο βήμα για την υλοποίηση Συμβάσεων Σύμπραξης Ιδιωτικού και Δημοσίου τομέα στο πλαίσιο του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, όχι μόνο σε σχέση με την χρηματοδότηση και την κατασκευή των φυλακών, αλλά και καθώς έχει θεωρηθεί ότι δίνει τη δυνατότητα και για παραχώρηση σε ιδιώτες περαιτέρω λειτουργιών των σωφρονιστικών καταστημάτων³⁹⁸. Ωστόσο, η θεωρία δεν έχει ασχοληθεί προς το παρόν με την παραπάνω ρύθμιση.

Στο παραπάνω πλαίσιο υπερφόρτωσης και πλήθους αδιεξόδων, που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές φυλακές, το οποίο φαίνεται να διαιωνίζεται από την κατάχρηση της στερητικής της ελευθερίας ποινής, αλλά και στο πλαίσιο του ως άνω αναφερθέντος νόμου, η προοπτική της ιδιωτικοποίησης στο ελληνικό σωφρονιστικό πεδίο, δεν φαντάζει εντελώς απίθανη. Η εν λόγω πιθανότητα ενισχύεται και από την εφαρμογή ιδιωτικοποιήσεων πλευρών των σωφρονιστικών συστημάτων Ευρωπαϊκών χωρών, κάποιες από τις οποίες φαίνεται να έχουν σημειώσει επιτυχία. Ωστόσο, θα πρέπει στο σημείο αυτό να επισημανθούν και πάλι, τα προβλήματα που έχει επιφέρει η ιδιωτικοποίηση, στα κράτη των οποίων τα σωφρονιστικά συστήματα αντιμετωπίζουν δομικά προβλήματα και δεν μπορούν να ικανοποιήσουν βασικές τους ανάγκες. Ειδικότερα, παραδείγματα όπως η Πορτογαλία και η Ν. Αφρική³⁹⁹ θα πρέπει να θεωρηθούν ότι είναι πιο συμβατά με την Ελληνική έννομη τάξη, από χώρες, όπως η Γερμανία και η Γαλλία, στις οποίες η ιδιωτικοποίηση των φυλακών, έχει θεωρηθεί ότι επέφερε θετικά αποτελέσματα.

Η ελληνική σωφρονιστική πολιτική χαρακτηρίζεται από αποσπασματικότητα και έλλειψη σχεδιασμού, γεγονός, που, όπως επισημαίνουν οι Allen και English (2013)⁴⁰⁰, δημιουργεί μεγάλες πιθανότητες η εκχώρηση λειτουργιών των φυλακών σε ιδιώτες να υλοποιηθεί στο ίδιο ακριβώς

³⁹⁸ Βλ. ενδεικτικά δημοσιεύματα από τον τύπο:

https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/229649_fylakes-ae-kybernitiko-shedio-gia-sofronistikos-mpiznes,

<https://tvxs.gr/news/ellada/i-kybernisi-stronei-dromo-stis-idiotikes-fylakes>,

<https://astinomiko.gr/%CF%83%CF%80%CF%8D%CF%81%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CE%AF%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%82-%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82/>

³⁹⁹ βλ. παραπάνω υπό 1.2., 1.3. αναφορικά με τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα δύο αυτά κράτη, εξαιτίας της εισαγωγής των ιδιωτών στα σωφρονιστικά τους συστήματα.

⁴⁰⁰ Allen, English (2013) όπ.π. σελ. 17.

πλαίσιο. Η έλλειψη αυτή σχεδιασμού, σε συνδυασμό με τις επιτακτικές ανάγκες του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, είναι πολύ πιθανό να καταστήσουν την ιδιωτικοποίηση λειτουργιών του, περισσότερο ζημιογόνα, παρά βελτιωτική. Όπως, εξάλλου, αναφέρει η Τζαννετάκη (1993)⁴⁰¹ «η ιδιωτικοποίηση, ως μέθοδος σωφρονιστικής πολιτικής έχει μικρή σχέση με τα προβλήματα που καλείται να επιλύσει, αποτελεί μία έτοιμη λύση που προσαρτάται στο πρόβλημα της φυλακής επειδή κάνει δυνατή και ίσως εύκολη την απαιτούμενη στον τομέα αυτόν λήψη μέτρων». Η δραστηριοποίηση, επομένως, των εταιρειών διαχείρισης φυλακών στον Ευρωπαϊκό χώρο, σε συνδυασμό με τις παθολογίες του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, ενδεχομένως να δημιουργούν κινδύνους σπασμωδικής σύναψης αντίστοιχων συμβάσεων, οι οποίες δύνανται να διογκώσουν τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα. Αντ' αυτού, ο εξορθολογισμός της επιβολής της στερητικής της ελευθερίας ποινής και της διαχείρισης των διαθέσιμων κονδυλίων του σωφρονιστικού συστήματος, η μείωση του πλαισίου ποινών, καθώς και η αξιοποίηση εναλλακτικών της στερητικής της ελευθερίας ποινών, φαντάζουν καταλληλότερα βήματα για την ελάφρυνση του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος⁴⁰².

⁴⁰¹ Τζαννετάκη (1993) ό.π. σελ. 6.

⁴⁰² Βλ. σχετικά Allen. English (2013) ό.π. σελ. 19.

Παράρτημα

Βιβλιογραφία

Ελληνική

1. Αλεξιάδης Στέργιος, Η ιδιωτικοποίηση των φυλακών, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, Κομοτηνή 1995.
2. Δημόπουλος Ν. Χαράλαμπος, Ιδιωτικές Φυλακές, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002.
3. Λαμπροπούλου Έφη, Κοινοπρακτικά Σχήματα και Μορφές Εκχώρησης Λειτουργιών των Καταστημάτων Κράτησης σε Ιδιώτες. Διεθνής και Ευρωπαϊκή εμπειρία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2020.
4. Τζαννετάκη Τόνια, Οι Ιδιωτικές Φυλακές και τα Όρια Αμφισβήτησης της Λειτουργίας του Κράτους, Ποινικά Χρονικά (1993), τομ. ΜΓ", σ 5 επ.
5. Τζαννετάκη Τόνια, Το Σωφρονιστικό Σύστημα και το Νέο Σύστημα Ποινών του ΠΚ: η προσπάθεια για την επίτευξη μίας υγιούς σχέσης, Ποινικά Χρονικά, Ιούνιος-Ιούλιος 2019, σελ. 409 επ.

Ξένη

6. Allen Rob, English Paul, Public-Private Partnerships in Prison Construction and Management, Justice and development working paper series, no. 25, World Bank, Washington, DC, 2013.
7. Armstrong Sarah, Bureaucracy, Private Prisons, and the Future of Penal Reform, Buffalo Criminal Law Review , Vol. 7, No. 1, April 2003, pages. 275-306.
8. Ashworth Andrew, «Desert», Sentencing and Criminal Justice, Cambridge University Press, 2010, Pages 88-91.
9. Byrne, James, Kras, Kimberly, Marmolejo Lina, International perspectives on the privatization of corrections, Criminology & Public Policy Volume 18, 2019, σελ. 477-503.
10. Christie Nils, Crime Control as Industry, Towards Gulags, Western Style, 3rd ed., Routledge, London 2000.
11. Cody Mason, International Growth Trends in Prison Privatization, The Sentencing Project, August 2013.

12. Cullen FT & Gilbert Karen, The value of rehabilitation, Eugene McLaughlin και John Muncie (ed.), *Criminological Perspectives: Essential Readings*, 3rd ed., Sage 2013.
13. David Shapiro, *Banking on Bondage, Private Prisons and Mass Incarceration*, ACLU National Prison Project and Center for Justice Report, New York 2011.
14. Davilmar, Cassandre Momique. *We Tried to Make Them Offer Rehab, but They Said, No, No, No: Incentivizing Private Prison Reform through the Private Prisoner Rehabilitation Credit*, *New York University Law Review*, vol. 89, no. 1, April 2014, Pages 267-292.
15. DiIulio John, *What's Wrong with Private Prisons*, *Public Interest*, Issue: 92 , Summer 1988, Pages: 66-83.
16. Dippel Christian, Poyker Michael, *Do Private Prisons Affect Criminal Sentencing?*, *National Bureau of Economic Research Working Paper Series*, No. 25715, March 2019.
17. Dolovich Sharon, *State Punishment and Private Prisons*, *Duke Law Journal*, Volume 55, Number 3, December 2005, Pages 439-544.
18. Ethridge PA, Marquart JW, *Private prisons in Texas: The new penology for profit*, *Justice Quarterly*, Vol10 No1, Pages 29-48
19. Gabrielle Garton Grimwood, *Prisons: The Role of Private Sector*, *House of Commons Library*, SN/HA/6811, 30 January 2014.
20. Gaes Gerald, *Current Status of American Prison Privatization Research on American Prisons and Jails*, *Criminology & Public Policy* Volume 18, 2019, Pages 269-293.
21. Gaes Gerry, *Cost Performance Studies Look at Prison Privatization*, *National Institute of Justice Journal*, Issue No. 259, March 2008, Pages 32-36.
22. Garland David, *The Culture of Control, Crime and Social Order in Modern Society*, *The University of Chicago Press*, 2001.
23. Genders Elaine, *Legitimacy, accountability and private prisons*, *Punishment and Society*, vol. 4, no. 3, July 2002, p. 285-303.
24. Georgina Sturge, *UK Prison Population Statistics*, *House of Commons Library*, 29th October 2021. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN04334/SN04334.pdf>
25. Goldberg, Evans, *The Prison Industrial Complex and the Global Economy*, *Prison Activist Resource Center*, Berkeley, 1998.

26. Gotsch Kara, Basty Vinay, Capitalizing on Mass Incarceration: U.S. Growth in Private Prisons, The Sentencing Project, August 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.sentencingproject.org/publications/capitalizing-on-mass-incarceration-u-s-growth-in-private-prisons/>
27. Goyer KC, Prison Privatization in South Africa, Issues Challenges and Opportunities, Institute for Security Studies, Monograph 64, 1 September 2001. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://issafrica.org/research/monographs/monograph-64-prison-privatisation-in-south-africa-issues-challenges-and-opportunities-kc-goyer> .
28. Guido Mario, Private prison labour: paradox or possibility? Evaluating modern-day systems and establishing a model framework through the lens of the Forced Labour Convention, UCL Journal of Law and Jurisprudence , Volume 8 (2) , Article 4, 2019
29. Harding Richard, Rynne John, Thomsen Lisa, History of Privatized Corrections, Criminology & Public Policy Volume 18, 2019, Pages 241-267.
30. Harding, Richard, Private Prisons, Crime and Justice: A Review of Research, Vol. 28, 2001, p. 265-346.
31. HM Chief Inspector of Prisons, Report on an unannounced inspection of HPM Dovengate Therapeutic Prison, 11-22 March 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmiprison/wp-content/uploads/sites/4/2018/07/Dovegate-Web-2018.pdf>
32. Jacqueline Beard, The Prison Estate, House of Commons Library, 8th October 2021. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN05646/SN05646.pdf>
33. James Adrian, Bottomley Keith, Liebling Alison, Clare Emma, Privatizing Prisons: Rhetoric and Reality, Sage Publications, London 1997.
34. Jones Trevor, Newburn Tim, Comparative Criminal Justice Making Policy in the USA and the United Kingdom: The Case of Private Prisons, *The British Journal of Criminology*, Vol. 45, No. 1, January 2005, Pages 58-80
35. Kim Dae Young, Prison Privatization: An Empirical Literature Review and Path Forward, International Criminal Justice Review, September 2019, Pages 1-24.
36. Lilly Robert, Knepper Paul, An international Perspective on the Privatization of

- Corrections, *The Howard Journal*, Vol. 31, No 9. August 1992, Pages 174-191.
37. Logan Charles, *Private Prisons Cons & Pros*, Oxford University Press, New York, Oxford 1990.
 38. Lundahl, B. W., Kunz, C., Brownell, C., Harris, N., & Van Fleet, R. (2009). Prison privatization: A meta-analysis of cost and quality of confinement indicators, *Research on Social Work Practice*, Vol. 19 No.4, Pages: 383–394.
 39. McDonald Douglas, *Public Imprisonment by Private Means: The Re-emergence of Private Prisons and Jails in the USA, the UK and Australia*, *The British Journal of Criminology*, Vol.34, Prisons in context, 1994, pp. 29-48.
 40. Miller Sarah, Brown Jennifer, *HMP Dovegate's therapeutic community: An Analysis of reconviction data*, *Therapeutic Communities*, Vol. 31, March 2010 Pages 62-75.
 41. Nathan Stephen, *The European Market for Privatised Correctional Services: Developments and Implications*, Workshop at the EPSU Standing Committee on National and European Administration on Prison Services Luxembourg 19 May 2005.
 42. *Private Prisons in the United States*, The Sentencing Project, March 2021, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.sentencingproject.org/publications/private-prisons-united-states/>
 43. Report to the Portuguese Government on the visit to Portugal carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment(CPT) from 27 September to 7 October 2016, CPT/Inf (2018) 6, Strasbourg, 27 January 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://rm.coe.int/168078e1c8>
 44. Revd Rt, Selby Peter, *Private Punishment: Who Profits?*, Prison Reform Trust, January 2005, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.prisonreformtrust.org.uk/portals/0/documents/private%20punishment%20who%20profits.pdf>
 45. Schultz Carla, *Prison Privatization: Driving Influences and Performance Evaluation*, *Themis: Research Journal of Justice Studies and Forensic Science*, Vol. 3 article 5, Spring 2015.
 46. Selman Donna, Leighton Paul, *Punishment for Sale Private Prisons, Big Business, and the Incarceration Binge*, Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2010.
 47. Shichor David, *The corporate context of private prisons*, *Crime, Law and Social Change*,

Vol.20 Pages 113-138, 1993.

48. Sigler Mary, Private Prisons, Public Functions and the Meaning of Punishment, Florida University State Law Review, Vol. 38, Issue: 1, Fall 2010, Pages: 149-178.
49. Sliva SM, Samimi C., Social Work and Prison Labor: A Restorative Model, Social Work, Volume 63, Number 2, April 2018, Pages 153-160.
50. Tartaglia, Mike, Private Prisons, Private Records, Boston University Law Review, vol. 94, no. 5, October 2014, pages 1689-1744.
51. The Prison-Industrial Complex: Mapping Private Sector Players, Corrections Accountability Project, 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.antonioacasella.eu/nume/Urban_2018.pdf
52. Vivien Stern, Sin Against the Future: Imprisonment in the World, Penguin Books, London 1998
53. Wright Kevin, Strange Bedfellows? Reaffirming Rehabilitation and Prison Privatization, Journal of Offender Rehabilitation, Volume 49, Pages 74-90, 2010.

Ιστοσελίδες που χρησιμοποιήθηκαν

- <https://aublr.org/2017/11/private-prison-contracts-minimum-occupancy-clauses/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Controversies_surrounding_G4S#:~:text=The%20company%20received%20over%20700,allegations%20of%20assault%20and%20racism.&text=In%20September%202017%2C%20G4S%20suspended,a%20BBC%20Panorama%20undercover%20investigation.
- https://en.wikipedia.org/wiki/CoreCivic#Incidents,_protests,_and_investigations
- [https://en.wikipedia.org/wiki/Department_of_Corrections_\(New_Zealand\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Department_of_Corrections_(New_Zealand))
- https://en.wikipedia.org/wiki/GEO_Group
- https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_prisons_in_New_Zealand#Auckland_South_Corrections_Facility
- https://en.wikipedia.org/wiki/Mount_Eden_Prisons
- https://en.wikipedia.org/wiki/Private_prison
- https://en.wikipedia.org/wiki/Private_prison#United_Kingdom

- https://en.wikipedia.org/wiki/Punishment_in_Australia#Private_prisons
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Sodexo#Controversy>
- <https://libraryguides.law.pace.edu/c.php?g=319375&p=2134160>
- <https://www.abolishprivateprisons.org/post/biden-executive-order>
- <https://www.cbc.ca/news/canada/ontario-to-take-back-control-of-private-super-jail-1.586052>
- <https://www.corecivic.com/facilities>
- https://www.corecivic.com/hubfs/_resources/What%20We%20Do%20Card.pdf
- https://www.geogroup.com/who_we_are
- <https://www.justice.gov.uk/about/hmps/contracted-out>
- <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmiprisons/about-hmi-prisons/>
- <https://www.nbcnews.com/news/nbcblk/biden-s-order-terminates-federal-private-prison-contracts-here-s-n1255776>
- <https://www.ohchr.org/en/issues/torture/srtorture/pages/srtortureindex.aspx>
- <https://www.theguardian.com/politics/2007/aug/23/scotland.devolution>
- World Prison Brief: <https://www.prisonstudies.org/>
- Ευρωπαϊκοί Σωφρονιστικοί Κανόνες (2006): <https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae>
- Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 5ης Οκτωβρίου 2017 σχετικά με τα σωφρονιστικά συστήματα και τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές (2015/2062(INI)), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0385_EL.pdf